

# Lätt att göra rätt

*– om förmedling av brottskadestånd*

*Betänkande av Utredningen om frivillig betalning  
av brottskadestånd*

*Stockholm 2010*



---

STATENS OFFENTLIGA  
UTREDNINGAR

---

SOU 2010:1

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:  
Fritzes kundtjänst  
106 47 Stockholm  
Orderfax: 08-598 191 91  
Ordertel: 08-598 191 90  
E-post: [order.fritzes@nj.se](mailto:order.fritzes@nj.se)  
Internet: [www.fritzes.se](http://www.fritzes.se)

*Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)*  
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.  
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på  
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Edita Sverige AB  
Stockholm 2010

ISBN 978-91-38-23335-1  
ISSN 0375-250X

# Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 13 november 2008 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd som dömts ut på grund av brott. Chefen för Justitiedepartementet förordnade från och med den 1 januari 2009 rådmannen Erik Brattgård till särskild utredare.

Som experter i utredningen förordnades från och med den 13 februari 2009 enhetschefen Christian Bjelke, enhetschefen Elisabeth Wikén Jidell, verksjuristen Åsa Mattsson, rättssakkunnige Daniel Sjölund och advokaten Anne-Charlotte Westlund. Den 1 februari 2009 förordnades tf. hovrättsassessorn Erika Bergman som sekreterare i utredningen. Utredningens assistenter har varit Eva Gatsinzi och Camilla Kivanç.

Utredningen har antagit namnet Utredningen om frivillig betalning av brottskadestånd (Ju 2008:16) och överlämnar härmed betänkandet Lätt att göra rätt – om förmedling av brottskadestånd (SOU 2010:1).

Arbetet har bedrivits i nära samarbete med experterna vilka i allt väsentligt har ställt sig bakom de överväganden som redovisas i betänkandet.

Utredningens uppdrag är därmed slutfört.

Stockholm den 14 januari 2010

Erik Brattgård

/Erika Bergman

# Innehåll

<b>Sammanfattning</b> .....	<b>9</b>
<b>Författningsförslag</b> .....	<b>17</b>
<b>1 Uppdraget och dess genomförande</b> .....	<b>29</b>
1.1 Uppdraget.....	29
1.2 Genomförandet av uppdraget .....	30
1.3 Läsanvisningar .....	30
<b>2 Nuvarande förhållanden</b> .....	<b>33</b>
2.1 Inledning.....	33
2.2 Det händer hos domstolarna.....	34
2.2.1 Domen och den information som parterna får.....	34
2.2.2 När domen vunnit laga kraft.....	36
2.3 Strafförelägganden med brottsskadestånd .....	37
2.4 Alternativ för den som vill betala frivilligt .....	38
2.4.1 Kontakta målsäganden .....	38
2.4.2 Några möjliga betalningsmetoder när kontonummer saknas .....	39
2.4.3 Nedsättning av pengar.....	42
2.5 Om domen eller strafföreläggandet hamnar hos Kronofogdemyndigheten .....	44
2.5.1 Kronofogdemyndighetens handläggning .....	44
2.5.2 Något om Kronofogdemyndighetens register, s.k. betalningsanmärkningar och kreditupplysningsverksamhet .....	46

2.6	Brottsoffermyndighetens arbete med brottsskadeersättningar .....	48
2.7	Kort om solidariska skadestånd.....	49
<b>3</b>	<b>Behovet av ett särskilt system för frivillig betalning av brottsskadestånd .....</b>	<b>53</b>
3.1	Problemen och deras omfattning .....	53
3.2	Vilka är behoven? .....	56
<b>4</b>	<b>Hur vanligt är det med brottsskadestånd?.....</b>	<b>57</b>
4.1	Inledning.....	57
4.2	Avgjorda brottmål.....	58
4.3	Personer lagförda för brott genom dom i tingsrätt.....	59
4.4	Egen undersökning .....	60
4.4.1	Inledning.....	60
4.4.2	Södertörns tingsrätt .....	60
4.4.3	Uppsala tingsrätt.....	61
4.4.4	Sammanvägning.....	61
4.5	Strafförelägganden utfärdade av Åklagarmyndigheten .....	63
4.6	Uppgifter från Kronofogdemyndigheten .....	63
4.7	Analys och bedömning .....	64
<b>5</b>	<b>Ett särskilt system för frivillig betalning av brottsskadestånd .....</b>	<b>67</b>
5.1	Några utgångspunkter .....	67
5.1.1	Enkelt för parterna.....	67
5.1.2	Förmedling av betalning .....	68
5.1.3	En långsiktigt hållbar lösning.....	68
5.1.4	Alla brottsskadestånd oavsett handlägningsform .....	69
5.1.5	Alla brottsskadestånd oavsett målsägandetyyp.....	70
5.2	Så ska det gå till i praktiken .....	71
5.2.1	Inbetalningskort och information skickas ut.....	71

5.2.2	Betalning sker till ett betalningsförmedlande organ.....	74
5.2.3	Skadeståndsbelopp inklusive ränta ska anges.....	76
5.2.4	Sista dag för betalning enligt inbetalningskortet.....	78
5.2.5	Förmedlingen av betalningar .....	80
5.3	Några problem som kan uppstå och hur dessa ska lösas.....	82
5.3.1	Sena betalningar.....	82
5.3.2	Delbetalningar.....	84
5.3.3	Solidariska brottsskadestånd m.m. ....	85
5.3.4	Felaktiga uppgifter.....	86
5.3.5	Domen överklagas i skadeståndsdelen m.m.....	86
5.3.6	Målsäganden går inte att få tag på eller vägrar ta emot betalning m.m.....	87
5.4	Andra frågor som rör systemet.....	90
5.4.1	Vilken verkan har en betalning till det betalningsförmedlande organet?.....	90
5.4.2	Hur ska det betalningsförmedlande organet få relevanta uppgifter och hur ska känsliga uppgifter skyddas? .....	93
5.4.3	Tekniska lösningar.....	96
5.5	Vem ska agera som betalningsförmedlande organ? .....	101
5.5.1	Bättre att välja en redan befintlig myndighet.....	101
5.5.2	Alternativ som övervägts närmare.....	102
5.5.3	Därför Brottsoffermyndigheten.....	105
<b>6</b>	<b>Information om systemet.....</b>	<b>109</b>
6.1	Allmänt om myndigheternas serviceskyldighet m.m. ....	109
6.2	Vad är det viktigt att parterna får information om? .....	110
<b>7</b>	<b>Konsekvensbeskrivning .....</b>	<b>113</b>
7.1	Ekonomiska konsekvenser.....	113
7.1.1	Utvecklingskostnaderna.....	113
7.1.2	Kostnader för det betalningsförmedlande organets verksamhet.....	114
7.1.3	Kostnader för andra verksamheter .....	115
7.1.4	Finansiering.....	115

7.2	Konsekvenser för barn.....	117
7.3	Övriga konsekvenser.....	118
<b>8</b>	<b>Författningskommentar .....</b>	<b>119</b>
8.1	Inledning.....	119
8.2	Förslaget till lag om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott.....	119
8.3	Förslaget till lag om brottsofferavgift.....	126
8.4	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) .....	128
8.5	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken.....	129
8.6	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	130
8.7	Förslaget till ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. ....	131
<b>Bilagor</b>		
Bilaga 1	Kommittédirektiv .....	133
Bilaga 2	Betalning av skadestånd .....	137
Bilaga 3	Hur får Du ersättning för Dina skador? – En dom är inte nog. ....	139
Bilaga 4	Vad innebär ett strafföreläggande? .....	141
Bilaga 5	Hur får Du ersättning för Dina skador? Brevet från Kronofogden är ett steg, men Du behöver agera. ....	145
Bilaga 6	Hur får Du ersättning för Dina skador? – Redovisningen från kronofogden innebär att Du behöver agera igen.....	147
Bilaga 7	Antal avgjorda mål.....	149

# Sammanfattning

## Bakgrund

De allra flesta skadestånd på grund av brott (brottsskadestånd) döms ut av domstol genom dom i brottmål. Vidare förekommer det i viss utsträckning att brottsskadestånd tas upp av åklagare i ett strafföreläggande som utfärdas för godkännande av den misstänkte eller att skadeståndet döms ut genom dom i tvistemål. Som regleringen ser ut i dag måste den som vill betala sitt brottsskadestånd själv ta initiativ till betalningen genom att till exempel kontakta målsäganden. Den som blir skadeståndsskyldig genom en brottmålsdom eller ett strafföreläggande får tillsammans med domen eller strafförelägget information om att det är viktigt att på eget initiativ betala skadeståndet så snart som möjligt. Den skadeståndsskyldige informeras vidare om att målsäganden kan vända sig direkt till Kronofogdemyndigheten med en ansökan om verkställighet och att en sådan ansökan kan medföra ytterligare negativa konsekvenser för den skadeståndsskyldige. De som blir skyldiga att betala brottsskadestånd genom dom i tvistemål får inte någon liknande information.

Det har visat sig att det kan vara mycket svårt för den skadeståndsskyldige att betala på eget initiativ. Det beror dels på att många skadeståndsskyldiga inte förstår hur de ska bära sig åt för att fullgöra skadeståndsskyldigheten, dels på att de som har denna kunskap många gånger finner det svårt och i vissa fall omöjligt att göra rätt för sig. Målsägandens kontaktuppgifter kan till exempel vara sekretessbelagda av domstolen eller målsäganden kan vägra att ha någon ytterligare kontakt med den skadeståndsskyldige. Lämpliga betalningsmetoder för den som inte kan få kontakt med målsäganden saknas dessutom i dagsläget. I vissa fall kan det under sådana förhållanden föreligga förutsättningar för den skadeståndsskyldige att betala brottsskadeståndet genom att göra en nedsätt-



ning hos länsstyrelsen enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Det är dock sannolikt få som känner till den möjligheten.

Situationen har lett till att många skadeståndsskyldiga som vill och kan göra rätt för sig upplever att de inte har något annat alternativ än att förhålla sig passiva och vänta på att målsäganden framställer ett krav. Många målsägande vill dock inte kontakta den skadeståndsskyldige direkt utan vänder sig istället till Kronofogdemyndigheten och ansöker om verkställighet. Den skadeståndsskyldige riskerar därmed att bli föremål för verkställighetsåtgärder och att hamna i kreditupplysningsföretagens register. Dessutom blir han eller hon skyldig att betala de avgifter som Kronofogdemyndigheten tar ut för handläggningen av verkställighetsärendet.

Problemet med obetalda brottsskadestånd är omfattande. Statistik från Kronofogdemyndigheten visar att 33 117 personer hade drygt tre miljarder kronor i obetalda brottsskadeståndsskulder registrerade hos myndigheten den 2 november 2009. Av dessa var 7 867 personer i åldern 25 år eller yngre. Av de skulder som ungdomar i åldern 15–17 år hade registrerade hos Kronofogdemyndigheten utgjorde hela 78 % obetalda brottsskadestånd.

Obetalda brottsskadestånd riskerar att bli en inkörsport till fortsatt skuldsättning och restföring. Det kan i sin tur medföra en ökad risk för fortsatt brottslighet och de ytterligare problem detta innebär i ett längre tidsperspektiv för såväl den enskilda individen som för samhället i stort.

## Utredningens uppdrag

Utredningen om frivillig betalning av brottsskadestånd har haft i uppdrag att överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för frivillig betalning av brottsskadestånd. I uppdraget har ingått att föreslå hur betalningar kan administreras av en betalningsförmedlande funktion och hur en sådan funktion kan organiseras samt att föreslå de ändringar i lagstiftningen som utredningens förslag leder till. Inom ramen för detta uppdrag har utredningen även haft att bland annat särskilt överväga om alla brottsskadestånd ska betalas till det betalningsförmedlande organet och att bedöma omfattningen av ärenden som kan komma att hanteras inom ett särskilt system för betalning av brottsskadestånd.

## Behovet av ett system för frivillig betalning

Enligt utredningen behövs det ett system som underlättar för de skadeståndsskyldiga som vill och kan göra rätt för sig. Systemet måste vara tydligt på så sätt att det ska vara enkelt att förstå hur betalning kan ske. Möjligheten att betala får inte göras beroende av att den skadeståndsskyldige och målsäganden har ytterligare kontakt med varandra och det får inte utgöra något hinder för den skadeståndsskyldige att uppgifter om målsäganden är sekretessbelagda. Även målsägandena har behov av ett system som innebär att de kan få sitt skadestånd på ett snabbt och smidigt sätt. För att ett system för frivillig betalning ska få genomslagskraft och utgöra ett i praktiken bra alternativ till att betalning av brottsskadestånd aktualiseras som ett verkställighetsärende hos Kronofogdemyndigheten är det också viktigt att den skadeståndsskyldige så tidigt som möjligt får dels information om systemet, dels en möjlighet att betala.

## Utredningens bedömning av antalet ärenden

Det saknas statistik både över hur vanligt det är med brottsskadestånd och hur vanligt det är att skadeståndsskyldiga vill betala sina brottsskadestånd. Utredningen har därför efter att ha beaktat en del officiell statistik, uppgifter inhämtade från olika myndigheter samt resultaten från en egen undersökning av brottmål avgjorda vid Södertörns tingsrätt och Uppsala tingsrätt gjort en bedömning av hur vanligt det är med brottsskadestånd.

Utredningen har gjort uppskattningen att det årligen avgörs 17 000–18 000 brottmål vid landets tingsrätter i vilka skadestånd döms ut, att 19 700–21 600 personer därigenom blir skadeståndsskyldiga samt att 26 800–29 400 målsägande därigenom tillerkänns brottsskadestånd. Utöver dessa uppskattningar har vidare beaktats att det årligen godkänns omkring 2 000 brottsskadestånd genom strafförelägganden samt att det även i begränsad omfattning förekommer att brottsskadestånd döms ut i tvistemål. Utredningen har utifrån denna bakgrund gjort bedömningen att det i dagsläget döms ut omkring 35 000 brottsskadestånd per år genom domar och strafförelägganden.

Vad sedan gäller de skadeståndsskyldigas vilja och förmåga att betala frivilligt har utredningen tagit in uppgifter från Kronofogdemyndigheten som visar att lite drygt 17 % av en grupp skade-

ståndsskyldiga som under 2008 fick en underrättelse med information om att det kommit in en ansökan om verkställighet riktad mot denne betalade utan att Kronofogdemyndigheten behövde vidta några verkställighetsåtgärder. Beträffande betalning av böter och avgifter till brottsofferfonden kan konstateras att 49 % av de under 2008 lagakraftvunna domarna betalades fullt ut utan att några indrivningsåtgärder behövde vidtas. Utredningens bedömning är att ett system för frivillig betalning av brottsskadestånd skulle få förmedla betalningar motsvarande omkring en tredjedel av det av utredningen uppskattade årliga antalet utdömda brottsskadestånd, dvs. cirka 11 600 betalningar per år.

### **Utredningens förslag till system för frivillig betalning av brottsskadestånd**

Utredningen har haft som utgångspunkt att det system som föreslås ska göra det så enkelt som möjligt för den som vill betala att göra det, samtidigt som det ska vara enkelt för målsäganden att få betalt samt att systemet ska utgöra en service som tillhandahålls parterna. Systemets huvudsakliga uppgift ska med andra ord vara att skapa goda förutsättningar för genomförandet av frivilliga betalningar. Ambitionen har vidare varit att lägga fram ett förslag som kan utgöra en långsiktigt hållbar lösning på dagens problem. Med detta avses att utredningen valt att prioritera sådana lösningar som bedömts innebära mindre manuellt arbete för berörda myndigheter. Slutligen är utredningen av uppfattningen att ett system för frivillig betalning av brottsskadestånd bör omfatta samtliga brottsskadestånd oavsett om de dömts ut genom dom i brottmål eller tvistemål eller om de tagits upp i ett strafföreläggande och oavsett om målsäganden är en fysisk eller en juridisk person.

Utredningen föreslår att den som genom en dom eller ett strafföreläggande döms att betala brottsskadestånd under en begränsad tid ska ha möjligheten att fullgöra sin skadeståndsskyldighet genom betalning till ett betalningsförmedlande organ. Information om detta ska skickas ut till den skadeståndsskyldige tillsammans med domen eller strafförelägandet och således distribueras av landets domstolar, åklagarkamrar och Rikspolisstyrelsen. Den skadeståndsskyldige ska därvid informeras om det belopp som han eller hon ska betala för att fullgöra skadeståndsskyldigheten. Beloppet ska beräknas inklusive upplupen eventuell ränta fram till en angiven

sista betalningsdag. Enligt utredningen bör informationen presenteras för den skadeståndsskyldige i form av ett inbetalningskort och ett informationsblad. Det utgör ett tydligt och effektivt sätt att förmedla de uppgifter som ska lämnas. Samtliga betalningar enligt det föreslagna systemet ska anvisas till ett betalningsförmedlande organ som ska ha till uppgift att förmedla betalningarna till rätt målsägande. Endast betalningar som kommit in till organet inom en kortare tid efter den vid varje tillfälle angivna sista betalningsdagen ska förmedlas. Sena betalningar ska återbetalas. Det ger systemet tydliga ramar och innebär att det blir enklare att undvika att systemet löper parallellt med ett eventuellt verkställighetsärende hos Kronofogdemyndigheten. En betalning som kommit in till det betalningsförmedlande organet i sådan tid att betalningen ska förmedlas ska anses ha skett till den målsägande som är berättigad till skadeståndet och således ha för den skadeståndsskyldige gentemot målsäganden befriande verkan upp till det belopp som betalats.

Det betalningsförmedlande organet ska förmedla inkomna betalningar utan någon kontroll av om domen vunnit laga kraft eller strafföreläggandet godkänts. Organet ska dock aldrig förmedla ett större belopp till målsäganden än vad som motsvarar full betalning av brottsskadeståndet den dag som betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet. Eventuella restposter ska om de uppgår till minst 50 kronor återbetalas till den som gjort betalningen. Restposter som uppgår till mindre än 50 kronor ska tillfalla brottsofferfonden. Det innebär att målsäganden aldrig blir överkompenserad och att den skadeståndsskyldige som huvudregel inte behöver betala för mycket. Även betalningar till det betalningsförmedlande organet som inte utgör full betalning av brottsskadeståndet ska förmedlas till målsäganden. Främst med tanke på de solidariska brottsskadestånden föreslås vidare att det betalningsförmedlande organet, om det kommer in flera betalningar avseende ett och samma brottsskadestånd, ska förmedla betalningarna i den ordning som de kommit in till organet men aldrig upp till mer än full betalning av brottsskadeståndet.

I situationer då det betalningsförmedlande organet inte lyckas med att förmedla en betalning ska organet inte förvara pengarna under någon längre tid. Det betalningsförmedlande organet ska istället, senast inom en viss bestämd tid och förutsatt att förutsättningar i övrigt föreligger, nedsätta pengarna hos en länsstyrelse enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

Därmed förlorar betalningen inte den verkan som inbetalningen till organet fört med sig.

Utredningen föreslår att det införs en ny lag om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott. För att skydda känsliga uppgifter hos det betalningsförmedlande organet och, om nedsättning skett, hos länsstyrelsen föreslås vidare att det införs två nya bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

### **Brottsoffermyndigheten föreslås bli betalningsförmedlande organ**

Enligt utredningen bör det betalningsförmedlande organets uppgifter skötas av en statlig myndighet med allt vad det innebär i fråga om krav på medborgarinsyn, korrekt hantering och förutsebarhet. Då det är svårt att på förhand avgöra hur många som kommer att utnyttja möjligheten att betala genom det betalningsförmedlande organet är det vidare utredningens uppfattning att en redan befintlig myndighet bör anförtros uppgiften. Därigenom kan en del positiva samordningseffekter uppnås samtidigt som organisationen kan bibehålla en viss flexibilitet.

Utredningen föreslår att Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att agera betalningsförmedlande organ. Brottsoffermyndigheten har redan i dag en naturlig roll i rättskedjan och de har vana av kontakter med såväl målsägande som skadeståndsskyldiga. Brottsoffermyndighetens arbete med brottsskadeersättningsärenden ger också myndigheten en naturlig koppling till frågor som rör brottsskadestånd.

### **Tekniska lösningar**

Det förslag som utredningen lägger fram kan genomföras på olika sätt. Utredningens intention har dock hela tiden varit att förslaget bör genomföras utifrån ett långsiktigt hållbart perspektiv. Samtliga relevanta uppgifter om de brottsskadestånd som döms ut i domstol och som föreläggs misstänkta av åklagare finns normalt i dessa myndigheters datoriserade verksamhetsstöd. Utredningen anser därför att verksamhetsstöden bör utvecklas på ett sådant sätt att de inbetalningskort och informationsblad som ska skickas ut framställs inom ramen för dessa. De uppgifter som ligger till grund för

den information som ska skickas ut kan därmed hämtas direkt ur dessa system. Vidare bör det betalningsförmedlande organet ha ett system som gör det möjligt att på elektronisk väg inhämta uppgifter om de brottsskadestånd som betalas till organet från dessa myndigheter.

Att detta skulle vara tekniskt möjligt råder det enligt utredningen inga tvivel om, men det kommer att kräva ett ganska omfattande och kostsamt utvecklingsarbete. Utredningen är dock av uppfattningen att en inledande satsning på tekniken skulle medföra att parterna kommer att få bättre service, att mindre manuellt arbete behöver utföras hos berörda myndigheter samt att de löpande kostnaderna för systemet kan hållas lägre.

## Övrigt

Utredningens förslag innebär såväl initiala utvecklingskostnader som löpande kostnader för det betalningsförmedlande organets verksamhet m.m. Det har visat sig omöjligt att inom ramen för utredningens arbete göra en närmare uppskattning av utvecklingskostnaderna. Mycket av den utveckling som torde bli aktuell skulle dock kunna planeras och genomföras inom ramen för RIF-samarbetets kommande etapper. När det gäller kostnaderna för det betalningsförmedlande organets löpande verksamhet m.m. så är dessa bland annat beroende av hur många som utnyttjar det föreslagna systemet och vilka tekniska lösningar som utvecklas. Utredningen har dock, utifrån uppgifter som bland annat Brottsoffermyndigheten lämnat, gjort bedömningen att kostnaderna för verksamheten kommer att uppgå till i vart fall omkring tre miljoner kronor årligen. Utredningen föreslår att dessa kostnader ska finansieras genom att avgiften enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond görs om till en brottsofferavgift på 600 kronor, varvid 500 kronor som tidigare förs till brottsofferfonden och 100 kronor förs till finansieringen av det betalningsförmedlande organets verksamhet. Utredningen förslår därvid att det införs en ny lag om brottsofferavgift som ska ersätta lagen om brottsofferfond.

Då utredningens förslag syftar till att underlätta för den som vill göra rätt för sig genom att betala ett brottsskadestånd hoppas utredningen också att förslaget kan bidra till att motverka onödiga restföringar hos Kronofogdemyndigheten och de andra negativa

konsekvenser som detta kan ge upphov till för såväl enskilda individer som samhället i stort.

# Författningsförslag

## **1 Förslag till lag (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott**

Härigenom föreskrivs följande.

**1 §** Den som genom dom eller strafföreläggande har blivit skyldig att betala skadestånd på grund av brott (brottsskadestånd) har under en begränsad tid möjlighet att fullgöra sin skadeståndsskyldighet genom att betala till ett betalningsförmedlande organ.

Betalning till det betalningsförmedlande organet är frivillig.

**2 §** Den skadeståndsskyldige ska informeras om brottsskadeståndets storlek inklusive upplupen eventuell ränta beräknat efter en sista betalningsdag. Informationen ska lämnas samtidigt som domen eller strafföreläggandet expedieras till den skadeståndsskyldige.

Betalningen ska ha kommit in till det betalningsförmedlande organet senast två veckor efter den enligt första stycket angivna sista betalningsdagen.

**3 §** Det betalningsförmedlande organet ska förmedla betalningar som har kommit in till organet inom den tid som anges i 2 § andra stycket till den skadeståndsberättigade.

En betalning som kommit in till det betalningsförmedlande organet inom den i första stycket angivna tiden ska anses ha skett till den skadeståndsberättigade.

Betalningar som kommer in efter den tid som anges i 2 § andra stycket ska återbetalas till den som gjort betalningen.



4 § Förmedling till den skadeståndsberättigade ska aldrig ske av ett större belopp än vad som motsvarar skadeståndsbeloppet inklusive upplupen eventuell ränta per den dag som betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet. Om en betalning uppgår till ett större belopp än vad som ska förmedlas ska överskottet återbetalas till den som gjort betalningen.

Om det kommer in flera betalningar avseende ett och samma brottsskadestånd ska betalningarna förmedlas till den skadeståndsberättigade i den ordning som de har kommit in till det betalningsförmedlande organet.

Endast överskott som uppgår till minst femtio kronor ska återbetalas. Överskott som inte ska återbetalas tillfaller brottsofferfonden.

5 § Om det betalningsförmedlande organet inte kan förmedla en betalning inom viss bestämd tid ska pengarna nedsättas hos länsstyrelsen enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet, om förutsättningar för nedsättning i övrigt föreligger.

Pengarna ska anses nedsatta den dag de kom in till det betalningsförmedlande organet.

6 § Det betalningsförmedlande organets beslut får inte överklagas.

7 § Närmare föreskrifter om förmedlingen av brottsskadestånd enligt denna lag meddelas av regeringen.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

## 2 Förslag till lag (20xx:xx) om brottsofferavgift

Härigenom föreskrivs följande

1 § Den som döms för ett eller flera brott ska, om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, i domen åläggas att betala en brottsofferavgift på 600 kronor. Detsamma gäller när fråga om ansvar för brott tas upp av åklagare genom strafföreläggande.

Brottsofferavgift ska inte tas ut om påföljdseftergift meddelas.

2 § Bestämmelserna i 35 kap. 7 § brottsbalken om bortfallande av böter gäller även brottsofferavgift enligt denna lag.

3 § Av varje brottsofferavgift ska 500 kronor föras till en brottsofferfond och 100 kronor till den myndighet som regeringen enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott utsett till betalningsförmedlande organ.

4 § Brottsofferfondens medel ska, enligt de föreskrifter som regeringen bestämmer, användas för verksamhet som gagnar brottsoffer.

Regeringen får besluta att kostnaderna för förvaltning av brottsofferfonden ska ersättas av fondens medel.

5 § Den andel av brottsofferavgiften som förs till det betalningsförmedlande organet ska användas till att finansiera organets verksamhet.

6 § Närmare föreskrifter om förvaltningen av brottsofferfonden och finansieringen av det betalningsförmedlande organets verksamhet meddelas av regeringen.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012, då lagen (1994:419) om brottsofferfond ska upphöra att gälla. Den gamla lagen gäller dock i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet av denna lag.

### 3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen ska införas två nya paragrafer, 35 kap. 17 a § och 17 b §, samt närmast före 35 kap. 17 a § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 35 kap.

#### Förmedling av brottsskadestånd

##### 17 a §

*Sekretess gäller hos den myndighet som regeringen enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott utsett till betalningsförmedlande organ i ärende om förmedling av brottsskadestånd för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.*

*Sekretessen gäller inte beslut i ärende.*

*För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.*

##### 17 b §

*Sekretess gäller hos en länsstyrelse i ärende om nedsättning av pengar när nedsättning gjorts av det betalningsförmedlande organet enligt lagen (20xx:xx) om*

*förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.*

*Sekretessen gäller inte beslut i ärende.*

*För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.*

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

## 4 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 11 § föräldrabalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 16 kap.

#### 11 §<sup>1</sup>

När en omyndig på grund av arv eller testamente har fått pengar till ett värde överstigande ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller med villkor om särskild överförmyndarkontroll, ska den som ombesörjer utbetalningen från dödsboet för den omyndiges räkning sätta in medlen hos bank eller kreditmarknadsföretag, med uppgift om att medlen inte får tas ut utan överförmyndarens tillstånd.

Vad som nu sagts om skyldighet att betala till bank eller kreditmarknadsföretag ska även gälla

1. försäkringsgivare vid utbetalning av försäkringsbelopp som den omyndige har rätt till,

2. pensionssparinstitut vid utbetalning enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande,

3. Brottsoffermyndigheten vid utbetalning av ersättning enligt brottsskadelagen (1978:413),

4. huvudman vid utbetalning av skadestånd enligt 14 a kap. 12 § skollagen (1985:1100), samt

5. myndighet som betalar ut ersättning med anledning av skadeståndsanspråk mot staten.

Vad som nu sagts om skyldighet att betala till bank eller kreditmarknadsföretag ska även gälla

1. försäkringsgivare vid utbetalning av försäkringsbelopp som den omyndige har rätt till,

2. pensionssparinstitut vid utbetalning enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande,

3. Brottsoffermyndigheten vid utbetalning av ersättning enligt brottsskadelagen (1978:413),

4. huvudman vid utbetalning av skadestånd enligt 14 a kap. 12 § skollagen (1985:1100),

5. myndighet som betalar ut ersättning med anledning av skadeståndsanspråk mot staten,

<sup>1</sup> Senaste lydelse SFS 2008:910.

*samt*

*6. det betalningsförmedlande organ som förmedlar betalningar enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott eller den länsstyrelse som betalar ut pengar som nedsatts av det betalningsförmedlande organet enligt nämnda lag.*

Om betalningen avser en periodisk förmån, gäller skyldigheten att betala till bank eller kreditmarknadsföretag endast när den första utbetalningen görs.

När utbetalning enligt första eller andra stycket görs, ska den som ombesörjer utbetalningen genast göra anmälan till förmyndaren och överförmyndaren. En sådan anmälan ska också göras om en omyndig på grund av arv eller testamente har fått värdehandlingar till ett värde som överstiger i första stycket nämnt belopp eller med villkor om att värdehandlingarna ska stå under särskild överförmyndarkontroll.

Bestämmelserna i första–fjärde styckena gäller inte vid utbetalning av medel som den omyndige får förvalta själv. Andra–fjärde styckena gäller inte heller om utbetalning görs från försäkring som har tagits inom ramen för en rörelse.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller också vid betalning eller utgivande av värdehandlingar till någon för vilken det har förordnats god man med uppgift att förvalta egendom eller för vilken det har förordnats förvaltare.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

## 5 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 48 kap. 2 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 48 kap.

#### 2 §<sup>2</sup>

Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda. Under förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får strafföreläggande avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett strafföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad som bestämts enligt 14 §.

Är brott förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, skall också denna föreläggas den misstänkte till godkännande. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Är brott förenat med företagsbot skall också denna genom strafföreläggande före-

Är brott förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av *brottsofferavgift* enligt *lagen (20xx:xx) om brottsofferavgift*, ska också denna föreläggas den misstänkte till godkännande. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Är brott förenat med företagsbot ska också denna genom strafföreläggande föreläggas den

<sup>2</sup> Senaste lydelse SFS 2006:284.

läggas den misstänkte till god- misstänkte till godkännande.  
kännande.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.



## 6 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen om indrivning av statliga fordringar m.m. ska ha följande lydelse.

### *Nuvarande lydelse*

Under indrivningen gäller bestämmelserna i 7 kap. 14 § utsökningsbalken om företrädesrätt vid utmätning av lön för böter och viten samt för fordringar som påförts enligt bestämmelserna i

1. lagen (1972:435) om överlastavgift,
2. lagen (1976:206) om felparkeringsavgift,
3. vägtrafikskattelagen (2006:227),
4. lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt,
5. lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl.,
6. lagen (1994:419) om brottsofferfond,
7. skattebetalningslagen (1997:483),
8. lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon,
9. lagen (1996:1030) om underhållsstöd, eller
10. lagen (2004:629) om

### *Föreslagen lydelse*

#### 2 §<sup>3</sup>

Under indrivningen gäller bestämmelserna i 7 kap. 14 § utsökningsbalken om företrädesrätt vid utmätning av lön för böter och viten samt för fordringar som påförts enligt bestämmelserna i

1. lagen (1972:435) om överlastavgift,
2. lagen (1976:206) om felparkeringsavgift,
3. vägtrafikskattelagen (2006:227),
4. lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt,
5. lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl.,
6. *lagen (20xx:xx) om brottsofferavgift,*
7. skattebetalningslagen (1997:483),
8. lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon,
9. lagen (1996:1030) om underhållsstöd, eller
10. lagen (2004:629) om

<sup>3</sup> Senaste lydelse SFS 2007:164.

trängselskatt.

trängselskatt.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

# 1 Uppdraget och dess genomförande

## 1.1 Uppdraget

Regeringen beslutade den 13 november 2008 att utse en särskild utredare med uppdrag att överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd som dömts ut på grund av brott (brottsskadestånd). En viktig utgångspunkt för utredarens uppdrag skulle vara att rutinerna för betalning av skadestånd till målsägande skulle förbättras.

I uppdraget har ingått att lämna förslag på hur betalningen kan administreras av en betalningsförmedlande funktion och hur en sådan funktion närmare kan organiseras för att ge största möjliga fördelar för såväl målsäganden som den skadeståndsskyldige. Utredaren har härvid särskilt haft att överväga om alla brottsskadestånd ska betalas till det betalningsförmedlande organet. I uppdraget har vidare ingått att bedöma omfattningen av ärenden som kan komma att hanteras inom ett särskilt system för betalning av brottsskadestånd samt att lämna förslag på hur information om betalning av brottsskadestånd kan utformas och hur ansvaret för att informationen lämnas bör fördelas mellan rättsväsendets aktörer. I uppdraget har också ingått att bland annat föreslå de ändringar i lagstiftningen som utredarens förslag leder till samt att bedöma de kostnader och konsekvenser i övrigt som förslagen kan komma att medföra.

Direktiven till utredaren (Dir. 2008:138) bifogas som *bilaga 1*.

## 1.2 Genomförandet av uppdraget

Arbetet har bedrivits i nära samråd med de förordnade experterna och det har hållits sex sammanträden under utredningstiden. Därutöver har utredningens sekretariat haft ytterligare kontakter med enskilda experter.

Utredningen har besökt Kronofogdemyndigheten i Stockholm för att inhämta kunskaper kring deras arbete med indrivning av brottsskadestånd och Domstolsverket för att inhämta kunskaper om bland annat domstolarnas verksamhetsstöd Vera och RIF-samarbetet.

Utredningen har också haft ett antal informella kontakter med tjänstemän och handläggare på olika myndigheter som Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten, Länsstyrelserna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Åklagarmyndigheten.

För att få fram underlag för bedömningen av omfattningen av ärenden som kan komma att hanteras inom ett särskilt system för frivillig betalning av brottsskadestånd har utredningen tagit del av officiell statistik från Domstolsverket och Brottsförebyggande rådet. Vidare har vissa statistiska uppgifter inhämtats från Kronofogdemyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Rättshjälpsmyndigheten. Utredningen har dessutom genomfört en egen undersökning av brottmål avgjorda vid Uppsala tingsrätt och Södertörns tingsrätt.

I enlighet med direktiven har slutligen ett samrådsmöte hållits med företrädare för Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Sveriges advokatsamfund.

## 1.3 Läsanvisningar

För att göra texten mer lättläst har utredningen valt att i betänkandet genomgående benämna skadestånd som dömts ut på grund av brott som ”skadestånd” eller ”brottskadestånd”. Vidare anges på flera ställen att brottsskadestånd ”dömts ut” vilket beroende på sammanhanget kan omfatta såväl brottsskadestånd utdömda genom dom som brottsskadestånd bestämda genom strafföreläggande.

Betänkandets disposition inleds med en sammanfattning av utredningens förslag samt ett författningsförslag. I kapitel 1 redovisas utredningens uppdrag och arbete. Kapitel 2 innehåller en

beskrivning av nuvarande förhållanden vilken omfattar viss gällande rätt som är av betydelse för uppdraget samt det rent praktiska arbetet hos olika myndigheter. I kapitel 3 följer en närmare redogörelse för hur problemen ser ut för den som vill betala ett brottskadestånd och vilka behov som enligt utredningen bör tillgodoses med ett system för frivillig betalning av brottskadestånd. Av kapitel 4 framgår hur utredningen har gått tillväga för att göra sin bedömning av omfattningen av ärenden som kan komma att hanteras inom systemet. I kapitlets sista avsnitt redovisas utredningens överväganden i detta hänseende. I kapitel 5 följer utredningens bedömningar och förslag i fråga om hur ett system för frivillig betalning av brottskadestånd bör utformas. Kapitel 6 innehåller en kortare beskrivning av myndigheternas allmänna serviceskyldighet m.m. och ett avsnitt om den information som behöver lämnas till berörda parter om systemet för frivillig betalning. I kapitel 7 beskrivs konsekvenserna av utredningens förslag och i kapitel 8 följer slutligen en författningskommentar.

## 2 Nuvarande förhållanden

### 2.1 Inledning

De allra flesta brottsskadestånd döms ut av domstol i samband med att ett brottmål avgörs, men det förekommer även att brottsskadestånd prövas som ett enskilt tvistemål av domstol eller att det godkänns av den skadeståndsskyldige genom ett strafföreläggande utfärdat av en åklagare.<sup>1</sup> Den som frivilligt vill betala ett brottsskadestånd måste som regleringen är i dag själv ta initiativ till betalningen genom att till exempel kontakta den målsägande som är berättigad till skadeståndet.

I detta kapitel följer en beskrivning av vad som händer hos domstolarna och Åklagarmyndigheten när ett brottsskadestånd döms ut, vilka alternativ den som vill betala frivilligt har och vad som sedan händer i och med att Kronofogdemyndighetens handläggning inleds. Slutligen lämnas en kort redogörelse för Brottsoffermyndighetens arbete med brottsskadeersättningsärenden och något om solidariska skadestånd.

Vissa av beskrivningarna i kapitlet kan tyckas ligga en bit utanför ramen för vad som är av primärt intresse för frågan om frivillig betalning av brottsskadestånd. Syftet med framställningen är dock att försöka ge en lite mer heltäckande bild av vad som i dagsläget händer med brottsskadestånden. För utredningen har detta varit en viktig bakgrund att ha inför de bedömningar och förslag som utredningens arbete sedan lett fram till i olika avseenden.

---

<sup>1</sup> Ett brottsskadestånd kan även, efter ansökan av målsäganden och under vissa förutsättningar, fastställas genom ett utslag enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Att så sker torde emellertid vara ovanligt. Med hänsyn till detta och till att den handläggning som föregår ett utslag på flera sätt avviker från vad som gäller vid domstolarna och hos åklagarkamrarna har utredningen kommit fram till att utslag enligt nämnda lag inte bör omfattas av utredningens förslag. Dessa kommer därför inte att beröras ytterligare i betänkandet.

## 2.2 Det händer hos domstolarna

### 2.2.1 Domen och den information som parterna får

#### Brottmål

En brottmålsdom ska expedieras till parterna samma dag som den meddelas eller, om den avkunnas, senast en vecka efter avkunnandet.<sup>2</sup> Av domen ska framgå vilka som är parter och deras adresser. Om det gäller sekretess för någon adress bör ordet "sekretess" anges.<sup>3</sup> Beträffande fysiska målsägande är det dessutom inte ovanligt att ett eventuellt ombuds eller målsägandebiträdes adress anges istället för målsägandens egen adress. För målsägande som drabbats av brott i sin näringsverksamhet framgår normalt företagets namn och adress av domslutet, men inte vem som har rätt att företräda företaget. Det är utredningens erfarenhet att det förekommer brister i hela rättskedjan när det gäller att kontrollera riktigheten av de uppgifter som anges beträffande målsägande som är juridiska personer eller som driver verksamhet i enskild firma. Det är inte ovanligt att målsäganden anges som till exempel "ICA Västerplan" när den juridiska person som är berättigad har en helt annan beteckning. Fysiska målsägandes personnummer och juridiska personers organisationsnummer framgår som regel inte av domen. Om skadestånd dömts ut i ett brottmål brukar belopp, eventuell ränta och vem skadeståndet ska betalas till framgå av domslutet. Beträffande räntan anges normalt att denna ska beräknas enligt en angiven bestämmelse i räntelagen och att den ska löpa under en viss angiven period. Det finns dock inga bestämmelser som närmare reglerar hur skadeståndsförordnandena ska vara utformade.

Domstolsverket rekommenderar att den som genom en dom har ålagts skadeståndsskyldighet, i samband med domen, ska få information om att det är viktigt att på eget initiativ betala skadeståndsbeloppet till målsäganden.<sup>4</sup> Den skadeståndsskyldige får denna information genom att ett informationsblad framtaget av Domstolsverket i samarbete med dåvarande Riksskatteverket och Rikspolisstyrelsen bifogas domen (se *bilaga 2*). Av informationsbladet framgår att en dom på skadeståndsskyldighet får verkställas genom utmätning innan den har vunnit laga kraft och att det därför är viktigt att skadeståndet betalas frivilligt och så snabbt som möjligt.

<sup>2</sup> 2 § förordningen (2003:234) om tiden för tillhandahållande av domar och beslut, m.m.

<sup>3</sup> Se 30 kap. 5 § rättegångsbalken och DVFS 2006:9, bilaga A.

<sup>4</sup> DV informerar, nr 3/2002, sid. 7.

Den skadeståndsskyldige får också veta att det kan innebära nackdelar för honom eller henne om kravet måste gå vidare till indrivning eftersom denne då blir antecknad i ett särskilt register och kan få problem med att till exempel få banklån i framtiden samt att förfarandet hos Kronofogdemyndigheten kommer att innebära ytterligare kostnader för den skadeståndsskyldige. Den som undrar hur man gör när man ska betala frivilligt rekommenderas att kontakta Brottsoffermyndigheten, Åklagarmyndigheten eller sin försvarsadvokat för att få hjälp. Slutligen anges att Rikspolisstyrelsen inte skickar ut något inbetalningskort vad gäller skadeståndet.

Domstolsverket rekommenderar vidare att, när målsäganden är en fysisk person, det av Brottsoffermyndigheten tillhandahållna informationsbladet "Hur får du ersättning för Dina skador? – En dom är inte nog, Du behöver agera" bifogas det exemplar av domen som expedieras till målsäganden (se *bilaga 3*). Informationsbladet innehåller relativt utförlig information om vad som händer då domen vunnit laga kraft och vad målsäganden bör tänka på. Något informationsblad utformat för målsägande som är juridiska personer finns inte.

## Tvistemål

Även tvistemålsdomar ska expedieras till parterna samma dag som de meddelas eller, om de avkunnas, senast en vecka efter avkunnandet. Bland annat ska vilka som är parter i målet och domslutet framgå av domen.<sup>5</sup> Ett domslut i tvistemål som avser betalningsskyldighet brukar normalt utformas på liknande sätt som beskrivits ovan under "Brottmål" beträffande skadeståndsförordnandena. Utöver reglerna i rättegångsbalken finns det inte några särskilda föreskrifter som reglerar utformningen av tvistemålsdomarna.

När domstolarna expedierar domar i tvistemål bifogas normalt ingen annan information till parterna än den som avser hur domen kan överklagas.

---

<sup>5</sup> 17 kap. 7 § rättegångsbalken.



## 2.2.2 När domen vunnit laga kraft

### Brottmål

När en brottmålsdom som innehåller en förpliktelse för någon att betala skadestånd till en målsägande som är en fysisk person vinner laga kraft ska domstolen skicka domen till Kronofogdemyndigheten. Om målsäganden är under 18 år och den skadeståndsskyldige är förmyndare för honom eller henne, ska en kopia av domen också skickas till överförmyndaren. Domen ska i båda fallen skickas försedd med lagakraftbevis.<sup>6</sup> Bestämmelsen som innebär att brottmålsdomar som innehåller förordnanden om skadestånd till fysiska målsägande ska skickas till Kronofogdemyndigheten infördes 1994 samtidigt som en rad andra åtgärder genomfördes för att stärka brottsoffrens ställning.<sup>7</sup> Regeringen ansåg det angeläget att ta till vara de möjligheter som fanns för att förbättra fysiska målsägandes möjligheter att få ut sina brottsskadestånd. Några skäl att låta brottsskadestånd utdömda till juridiska personer omfattas av den nya ordningen ansågs dock inte föreligga eftersom juridiska personer generellt ansågs ha bättre möjligheter att själva ta till vara sin rätt.<sup>8</sup> Även om en dom på skadeståndsskyldighet är verkställbar innan den vunnit laga kraft gjordes bedömningen att domen borde skickas till Kronofogdemyndigheten efter att den vunnit laga kraft. På så sätt gavs den skadeståndsskyldige viss möjlighet att frivilligt betala brottsskadeståndet innan frågan om verkställighet aktualiserades hos Kronofogdemyndigheten. Att domstolen skickar domen till Kronofogdemyndigheten först då den vunnit laga kraft hindrar dock inte målsäganden från att på eget initiativ ansöka om verkställighet tidigare. När Kronofogdemyndigheten får in en brottmålsdom försedd med lagakraftbevis skickar myndigheten ut en förfrågan till de fysiska målsägande som tillerkänts skadestånd genom domen (för mer om Kronofogdemyndighetens fortsatta handläggning, se avsnitt 2.5.1 nedan).

Som en begränsad nordisk jämförelse kan nämnas att domstolarna i Finland inte skickar några domar direkt till de exekutiva myndigheterna medan man i Norge expedierar domar med brottsskadestånd till Statens Innkrevingssentral (den norska motsvarigheten till Kronofogdemyndigheten) som går ut med en förfrågan till de målsägande som tillerkänts skadestånd.

<sup>6</sup> 25 a § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.

<sup>7</sup> Se prop. 1993/94:143, bet. 1993/94:JuU25, rskr. 1993/94:320.

<sup>8</sup> A. prop. sid. 53.

## Tvistemål

För tvistemålsdomar avseende brottsskadestånd finns inga särskilda bestämmelser om expediering efter laga kraft.

### 2.3 Strafförelägganden med brottsskadestånd

Ett strafföreläggande utfärdas av en åklagare. Strafföreläggandet får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet, dvs. ett brottsskadestånd, om målsäganden anmält det i anledning av det för strafföreläggandet aktuella brottet och omständigheterna är sådana att åklagaren är skyldig att utföra målsägandens talan.<sup>9</sup> Något strafföreläggande kan dock inte utfärdas om flera misstänkta ska åläggas solidariskt skadeståndsansvar. Om ett strafföreläggande innehåller ett brottsskadestånd brukar skadeståndsförordnandet skrivas ut på det sätt som beskrivits i avsnitt 2.2.1. Av strafföreläggandet ska framgå vem som är målsägande, men någon adress eller andra kontaktuppgifter till målsäganden framgår inte.<sup>10</sup> Ett strafföreläggande kan skickas till den misstänkte för att godkännas inom viss tid eller utfärdas vid ett sammanträde för omedelbart godkännande. Det vanligaste är att strafföreläggandet utfärdas av en åklagare i verksamhetsstödet Cåbra för godkännande inom viss tid. Strafföreläggandet skickas sedan elektroniskt till Rikspolisstyrelsen som i sin tur skickar ut föreläggandet till den misstänkte. Ett godkänt strafföreläggande gäller som en dom som har vunnit laga kraft.<sup>11</sup> Ett godkännande måste för att vara giltigt avse samtliga i strafföreläggandet upptagna delar, dvs. även ett eventuellt brottsskadestånd.

Tillsammans med strafföreläggandet ska den misstänkte få skriftlig information om föreläggandets innehåll och vissa andra upplysningar.<sup>12</sup> (Exempel på ett sådant informationsblad bifogas detta betänkande som *bilaga 4*.) Informationen som lämnas till den misstänkte ska innehålla en uppmaning att snarast betala böterna om han eller hon godkänner föreläggandet. Uppmaningen ska i förekommande fall även avse brottsskadeståndet och de avgifter som den misstänkte kan ha förelagts att betala.<sup>13</sup> Den misstänkte

<sup>9</sup> 48 kap. 5 a § rättegångsbalken.

<sup>10</sup> 48 kap. 6 § 6 rättegångsbalken, angående att uppgift om målsäganden ska framgå.

<sup>11</sup> 48 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken.

<sup>12</sup> Se 48 kap. 8 § rättegångsbalken.

<sup>13</sup> 5 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60).

får ett inbetalningskort för betalningen av böter och andra avgifter tillsammans med strafföreläggandet. Han eller hon informeras vidare om att skadeståndsbeloppet inte ingår i de böter som ska betalas och att den misstänkte själv ansvarar för betalningen av skadeståndet. Vid frågor om skadeståndet rekommenderas den misstänkte att kontakta Kronofogdemyndigheten.

Vad som förskrivs i lag och annan författning om skyldighet för domstol att underrätta myndighet om dom i brottmål ska också tillämpas på Åklagarmyndigheten i fråga om ett godkänt strafföreläggande.<sup>14</sup> Det innebär att även godkända strafförelägganden som innehåller förordnanden om brottsskadestånd till fysiska målsägande ska skickas till Kronofogdemyndigheten. Rikspolisstyrelsen ombesörjer denna expediering.

## **2.4 Alternativ för den som vill betala frivilligt**

### **2.4.1 Kontakta målsäganden**

Den skadeståndsskyldige som frivilligt vill betala ett utdömt brottsskadestånd måste själv ta kontakt med målsäganden för att komma överens om betalningen. Att det kan vara problematiskt är uppenbart i de fall då målsägandens kontaktuppgifter är skyddade eller har sekretessbelagts av domstolen, men även när domen innehåller uppgifter om målsägandens namn och adress kan det vara svårt att kontakta målsäganden. Målsäganden kan, av förklarliga skäl, vara ovillig att ha ytterligare kontakt med den skadeståndsskyldige och den skadeståndsskyldige kan känna ett starkt obehag inför att kontakta målsäganden. I vissa fall kan målsäganden också vara ovillig att lämna ut sitt kononummer till den skadeståndsskyldige. Om målsäganden har haft ett annat ombud eller biträde än åklagaren kan en framkomlig väg för den skadeståndsskyldige vara att kontakta ombudet eller biträdet. Det är dock inte alla målsägande som har ombud och i de fall målsäganden haft målsägandebiträde och domen inte överklagats har biträdets uppdrag många gånger formellt upphört när frågan om betalning av skadeståndet aktualiseras.

När det gäller målsägande som drabbats av brott i sin näringsverksamhet kan den skadeståndsskyldige också ha problem att få information om vart betalning ska ske. Det framgår normalt inte av

---

<sup>14</sup> 12 § strafföreläggandekungörelsen.

domen vem som har rätt att företräda en målsägande som är juridisk person och det förekommer inte sällan felaktigheter vid angivandet av företags- och firmanamn. Dessa förhållanden kan skapa förvirring i fråga om vem som egentligen är rätt motpart och underlättar knappast för den skadeståndsskyldige att komma i kontakt med någon som kan ge honom eller henne uppgifter om vart betalning ska ske. För de fall då den skadeståndsskyldige har ett korrekt namn på den juridiska person som är berättigad till brottskadeståndet finns det möjligheter att söka efter girokonton via PlusGirots och Bankgirocentralens webbplatser. Det är dock oklart hur allmänt känt detta är.

#### **2.4.2 Några möjliga betalningsmetoder när kontonummer saknas**

Genom Kronofogdemyndigheten har utredningen uppmärksamats på att det sedan andra hälften av 2008 blivit ännu besvärligare att utan föregående kontakt med målsäganden frivilligt betala ett brottskadestånd. Detta beror på att det inte längre är möjligt att betala genom s.k. postanvisning. Med hjälp av en postanvisning kunde man tidigare skicka pengar till en mottagare utan några andra uppgifter än mottagarens namn och adress. Den som ville betala kunde gå till Svensk Kassaservice och få en postanvisning utställd på mottagaren. Svensk Kassaservice levererade sedan postanvisningen till mottagarens adress. Högsta tillåtna belopp per postanvisning var dock 10 000 kronor och avgiften för utställandet uppgick till 90 kronor.<sup>15</sup>

Som en följd av att svenska folkets bank- och betalningsvanor förändrades under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet upphävdes dock lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice och Svensk Kassaservice lades ned och avvecklades under andra halvåret 2008.<sup>16</sup> I samband med detta försvann också postanvisningarna.

Nedan följer en redogörelse av några alternativa betalningsmetoder som finns kvar för den som vill betala till någon men som till exempel inte har fått något konto anvisat att sätta in pengarna

---

<sup>15</sup> PTS rapport PTS-ER-2003:37, sid. 31.

<sup>16</sup> Se prop. 2006/07:55, bet. 2006/07 TU16, rskr. 2006/07:205.

på.<sup>17</sup> Gemensamt för dessa betalningsmetoder är dock att de kräver tillgång till i vart fall vissa uppgifter om målsäganden. Enligt utredningen är ingen av de beskrivna betalningsmetoderna något särskilt bra alternativ för betalning av brottsskadestånd.

### Postväxel

Postväxeln (förekommer även under benämningen "bankväxel") är en form av skuldebrev som går att köpa hos bankerna. En postväxel måste alltid vara utställd på en viss person. Om man vid köpet inte är säker på vem som ska ha postväxeln går det bra att ställa ut postväxeln på sig själv och sedan skriva till exempel "överlåtes på" och mottagarens namn på postväxeln och signera den. Postväxeln anses då överlåten på mottagaren som kan lösa in postväxeln. Den person som postväxeln är utställd på måste som regel kunna legitimera sig för att lösa in postväxeln. Att köpa en postväxel kan vara förenat med en mindre avgift. Även inlösen av en postväxel kan vara avgiftsbelagt, dock främst då inlösen sker på en annan bank än den utfärdande. Postväxlar används vanligen för att undvika kontant-hantering av stora summor vid till exempel köp av bilar och andra dyrare varor.

Förutsatt att den skadeståndsskyldige har målsägandens namn och adress skulle det således vara möjligt att köpa en postväxel utställd på målsäganden och skicka till denne. Jämfört med postanvisningen har dock postväxeln den nackdelen att den skadeståndsskyldige själv måste leverera postväxeln till målsäganden. Vidare uppkommer nackdelar i bevishänseende eftersom den skadeståndsskyldige inte automatiskt får något bevis på att betalning har skett. En postväxel utställd på målsäganden kan dessutom inte lösas in av någon annan än målsäganden. Det innebär att det uppstår problem om den skadeståndsskyldige inte lyckas förmedla postväxeln eftersom han eller hon då inte har någon möjlighet att själv lösa in postväxeln och återfå pengarna. Postväxeln framstår därför som ett olämpligt alternativ för betalning i de fall då den skadeståndsskyldige och målsäganden inte har etablerat någon kontakt.

---

<sup>17</sup> Frågan om möjliga betalningsmetoder har diskuterats med en handläggare på Konsumenternas Bank- och finansbyrå vilket är en opartisk stiftelse som lämnar information och vägledning till konsumenter i frågor som rör banker, fondbolag och andra finansiella institut.

## Penningöverföringstjänst

En penningöverföringstjänst, som till exempel erbjuds av Western Union, innebär i detta sammanhang en avgiftsbelagd tjänst tillhandahållen av ett företag som förmedlar pengar mellan betalare och mottagare utan att medlen skickas från eller sätts in på någon parts bankkonto. Tjänsten fungerar oftast så att den som skickar pengarna betalar hos någon av penningöverföringstjänstföretagets agenter och meddelar vem mottagaren är. Förutsatt att mottagaren kan förevisa ID-handlingar hos någon annan av företagets agenter, kan mottagaren sedan ta ut pengarna var som helst i världen. Det kan i vissa fall också krävas att mottagaren måste uppge ett referensnummer som betalaren fått vid insättningen för att få ut pengarna.

Penningöverföringstjänster används ofta för att på ett enkelt, snabbt och i det sammanhanget relativt prisvärt sätt skicka pengar utomlands. Tjänsterna har också kommit att bli ökända för att användas i illegitima sammanhang. För att en målsägande ska få vetskap om och tillgång till en överföring krävs som framgått att målsäganden på något sätt får information om överföringen av den skadeståndsskyldige. För att avse betalningar inom riket utgör tjänsterna dessutom ett ganska dyrt alternativ.

## Elektronisk plånbok

Med hjälp av en elektronisk plånbok, som till exempel erbjuds av PayPal och Paynova, kan man skicka betalningar till andra personer utan tillgång till några andra uppgifter än mottagarens e-postadress. För att använda en elektronisk plånbok måste man som regel registrera ett konto hos plånboksföretaget och betala in en summa pengar till sin plånbok. Pengarna kan sedan användas för betalning av varor och tjänster på Internet eller för betalning till andra. Med hjälp av mottagarens e-postadress kan en betalning skickas till mottagaren. Mottagaren aviseras om betalningen via sin e-postadress och måste öppna ett eget konto hos plånboksföretaget för att kunna ta emot betalningen.

Att använda en elektronisk plånbok kräver således ett visst tekkunnande samt tillgång till e-postadress och Internet för såväl betalaren som mottagaren. Tjänsten utgör ett bra alternativ för den som vill köpa varor över Internet utan att lämna ut kreditkorts-

eller bankkontonummer, men den utgör knappast något lämpligt alternativ för betalning av brottsskadestånd.

### 2.4.3 Nedsättning av pengar

Om den skadeståndsskyldige trots vilja och förmåga att betala inte lyckas fullgöra sin betalningsskyldighet gentemot målsäganden kan det i vissa fall finnas förutsättningar att nedsätta pengarna hos Kronofogdemyndigheten eller någon av landets länsstyrelser. Sannolikt känner få till möjligheterna att sätta ned pengar eftersom inget av nedsättningsinstituterna utnyttjas i någon större omfattning. Det är dock betydligt vanligare med nedsättningar hos länsstyrelsen än hos Kronofogdemyndigheten.

#### Nedsättning hos Kronofogdemyndigheten

Det går att nedsätta pengar, ställa pant eller säkerhet hos Kronofogdemyndigheten enligt 3 kap. 6 § utsökningsbalken. En nedsättning hos Kronofogdemyndigheten ska avse en specifik icke laga-kraftvunnen dom och kan ske såväl innan som efter att det getts in en ansökan om verkställighet. Syftet med en nedsättning hos Kronofogdemyndigheten är normalt att stoppa eventuell verkställighet i avvaktan på överprövning. För att nedsättningen ska hindra verkställighet måste det nedsatta beloppet täcka aktuellt fordringsbelopp jämte ränta fram till och med nedsättningsdagen. Det nedsatta beloppet ska även täcka eventuella förrättningskostnader som kan väntas uppkomma. Nedsättningen måste göras utan förbehåll och anses innebära en villkorlig betalning av skulden. En nedsättning hos Kronofogdemyndigheten stoppar dock inte ränteberäkningen på det sätt som en nedsättning hos länsstyrelsen enligt lagen om nedsättning av pengar hos myndighet gör. Kronofogdemyndigheten sätter in de nedsatta medlen på ett räntebärande konto.

Om domen vinner laga kraft eller efter överklagande fastställs genom dom som vinner laga kraft, tillkommer medlen borgenären. Medlen behöver då inte utmätas för att borgenären ska få lyfta dem och de ska inte heller betraktas som utmäta. Eventuell mellanskillnad mellan på kontot upplupen ränta och enligt domen löpande ränta efter nedsättningsdagen är gäldenären, dvs. den som gjort nedsättningen, fortfarande skyldig att betala.

Enligt Kronofogdemyndigheten utnyttjas denna form av nedsättning mycket sparsamt och så gott som uteslutande i samband med tvistemål. När en nedsättning görs antecknas denna i ett allmänt diarium hos Kronofogdemyndigheten. Det finns ingen koppling mellan det allmänna diariet och Kronofogdemyndighetens verkställighetsregister. Kronofogdemyndigheten skickar en kopia på nedsättningsbeslutet för kännedom till parterna som härigenom får kunskap om att en nedsättning skett. När domen vunnit laga kraft hör oftast någon av parterna av sig till Kronofogdemyndigheten. Eftersom det är ganska ovanligt att nedsättning görs brukar det vara enkelt för Kronofogdemyndighetens handläggare att hålla reda på ärendena. Det handlar, enligt uppgift från Kronofogdemyndigheten, nästan uteslutande om större företag som i samband med civilrättsliga tvister nedsätter mycket stora belopp i syfte att undvika offentliggörande.

### Nedsättning hos länsstyrelsen

En betalningsskyldig person kan enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet nedsätta det belopp som han eller hon enligt en förfallen fordran är skyldig att betala till en borgenär bland annat om borgenären vägrar ta emot betalning eller om borgenären är borta, sjuk eller av någon annan av borgenären beroende omständighet hindrad att motta betalning. Nedsättning får också ske om den betalningsskyldige inte vet eller bör veta vem som är borgenär.

Lagen om nedsättning av pengar hos myndighet ger inte någon rätt att nedsätta ett tvistigt belopp i avvaktan på att tvisten har lösts. För att få nedsätta pengar ska man med andra ord anse sig vara betalningsskyldig. I och med att nedsättningen fullgjorts anses den betalningsskyldige ha betalat beloppet till borgenären. Det innebär att eventuell ränta slutar löpa vid nedsättningen. Den betalningsskyldige kan göra ett förbehåll vid nedsättningen som ger honom eller henne rätt att återta pengarna. Om den betalningsskyldige sedan återtar pengarna anses det som om nedsättning aldrig gjorts. Efter det att borgenären gjort anspråk på pengarna hos länsstyrelsen kan ett eventuellt återtagandeförbehåll inte längre göras gällande utan att borgenären samtycker till det eller att borgenärens anspråk ogillas genom en lagakraftvunnen dom.



Den som vill nedsätta pengar ska ge in en ansökan till någon av landets länsstyrelser. Den aktuella länsstyrelsen fattar beslut i ärendet när ansökan kommit in och pengarna betalats in på länsstyrelsens konto. Om länsstyrelsen beslutar att ta emot pengarna sätts dessa in på ett räntebärande konto. Upplupen ränta på beloppet betalas ut till den som får lyfta pengarna. Den betalningsskyldige är själv skyldig att underrätta borgenären om att nedsättning gjorts. Det belopp som blivit nedsatt står sedan till borgenärens förfogande i tio år från nedsättningen. Även om den betalningsskyldige inte gjort något återtagandeförbehåll får han eller hon ta ut pengarna efter det att tio år passerat, förutsatt att borgenären inte gjort anspråk på pengarna och frågan om rätten till pengarna inte är beroende av någon prövning. Om någon ansökan att ta ut pengarna inte kommit in till länsstyrelsen inom elva år från beslutet om nedsättning tillfaller pengarna staten.

## **2.5 Om domen eller strafföreläggandet hamnar hos Kronofogdemyndigheten**

### **2.5.1 Kronofogdemyndighetens handläggning**

En målsägande som tilldömts brottsskadestånd kan, som angetts ovan, ansöka om verkställighet hos Kronofogdemyndigheten redan innan domen vunnit laga kraft. Enligt uppgifter från handläggare verksamma vid Kronofogdemyndigheten är det dock ovanligt att en ansökan om verkställighet görs innan laga kraft inträtt men det förekommer av olika skäl i enstaka fall. Det är med andra ord betydligt vanligare att målsägande ansöker om verkställighet efter att domen vunnit laga kraft.

Kronofogdemyndigheten är, då den tar emot en dom eller ett strafföreläggande som skickats till myndigheten enligt de expedieringsbestämmelser som redovisats i tidigare avsnitt, skyldig att kontakta samtliga fysiska målsägande och fråga om de vill ansöka om verkställighet och att, om så är fallet, hjälpa målsäganden med en sådan ansökan.<sup>18</sup> När Kronofogdemyndigheten får in en dom eller ett strafföreläggande som är försedd med lagakraftbevis skickas det därför ut en förfrågan till samtliga fysiska målsägande om de kostnadsfritt vill ha hjälp med att driva in pengarna. Den målsägande som vill ha sådan hjälp uppmanas att fylla i en blankett

---

<sup>18</sup> 2 kap. 3 § andra stycket utsökningsförordningen (1981:981).

för ansökan om verkställighet och att skicka in denna till Kronofogdemyndigheten. Målsäganden informeras vidare om att en ansökan också kan göras muntligt vid ett besök hos något av Kronofogdemyndighetens kontor. Vid det första utskicket till målsäganden bifogas även Brottsoffermyndighetens informationsblad "Hur får du ersättning för dina skador? Brevet från Kronofogden är ett steg, men du behöver agera" (se *bilaga 5*). Informationsbladet innehåller, utöver vad som framgick av det informationsblad som skickades ut till målsäganden i samband med domen, rekommendationer om hur ansökan om verkställighet bör fyllas i.

Bestämmelser om det förfarande som inleds hos Kronofogdemyndigheten vid en ansökan om verkställighet finns i utsökningsbalken och utsökningsförordningen (1981:981). En dom som inte har vunnit laga kraft kan endast verkställas under villkor som anges i 3 kap. 5–9 §§ utsökningsbalken. En målsägande som söker verkställighet av en dom som gäller brottsskadestånd är alltid befriad från skyldigheten att betala andra avgifter för detta förfarande utom eventuella särskilda avgifter.<sup>19</sup>

När en ansökan om verkställighet kommer in till Kronofogdemyndigheten inleder myndigheten med att per post eller på annat lämpligt sätt underrätta den skadeståndsskyldige om målet hos Kronofogdemyndigheten. Underrättelsen ska ske i sådan tid att den skadeståndsskyldige kan beräknas få tillräcklig tid att bevaka sin rätt.<sup>20</sup> Det finns dock vissa fall då underrättelse inte behöver ske, till exempel om man gör bedömningen att det finns risk för att den skadeståndsskyldige skaffar undan egendom eller om han eller hon saknar känt hemvist och det inte har kunnat klarläggas var han eller hon befinner sig. Underrättelsen ska delges den skadeståndsskyldige om målets beskaffenhet kräver det.<sup>21</sup> Delgivning sker dock sällan, i nästan samtliga mål skickas underrättelsen istället till den skadeståndsskyldige i vanligt lösbrev. Genom underrättelsen får den skadeståndsskyldige veta att det är aktuellt med verkställighetsåtgärder mot honom eller henne. Syftet med underrättelsen är bland annat att ge den skadeståndsskyldige tillfälle att undvika utmätning eller annan verkställighetsåtgärd genom betalning, ställande av säkerhet eller uppgörelse med sökanden (i vårt fall målsäganden). I underrättelsen står inom vilken tid den skadeståndsskyldige ska betala för att undvika utmätning och någon utmätning

---

<sup>19</sup> 15 § förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten.

<sup>20</sup> 4 kap. 12 § första stycket utsökningsbalken.

<sup>21</sup> 6 kap. 1 § andra stycket utsökningsförordningen.

får som regel inte ske innan denna frist har löpt ut. Sedan målet hos Kronofogdemyndigheten inletts genom målsägandens ansökan om verkställighet är den skadeståndsskyldige även skyldig att betala de avgifter som Kronofogdemyndigheten tar ut för handläggningen av ärendet.<sup>22</sup>

Efter det att sista dag för betalning enligt Kronofogdemyndighetens underrättelse till den skadeståndsskyldige passerat och om någon betalning inte kommit in inleder Kronofogdemyndigheten en utredning av den skadeståndsskyldiges förmåga att betala skadeståndet. Om Kronofogdemyndighetens utredning visar att det saknas tillgångar till full betalning av skadeståndet underrättas målsäganden och den skadeståndsskyldige om det. Om målsäganden får en sådan underrättelse bifogas ett informationsblad från Brottsoffermyndigheten med information om hur målsäganden kan gå vidare för att försöka få ersättning från sitt försäkringsbolag eller genom Brottsoffermyndigheten (se *bilaga 6*).

### 2.5.2 Något om Kronofogdemyndighetens register, s.k. betalningsanmärkningar och kreditupplysningsverksamhet

I lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet och i förordningen (2001:590) med samma namn regleras användningen av personuppgifter och andra uppgifter i Kronofogdemyndighetens olika verksamhetsdatabaser.

I 34 kapitlet offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om bland annat utsöknings- och indrivningssekretess. Sekretessen tar sikte på uppgifter som avser enskildas personliga och ekonomiska förhållanden.<sup>23</sup> Sekretessen gäller med ett s.k. omvänt skaderekvisit, dvs. det råder en presumtion för att uppgifterna är hemliga. Sekretessen gäller i Kronofogdemyndighetens alla mål eller ärenden om utsökning och indrivning. Det betyder att den omfattar alla uppgifter i utsöknings- och indrivningsdatabasen, handlingar som kommer in eller upprättas i utsökningsmål och arkiverade handlingar. Sekretessen omfattar dock inte uppgift om den förpliktelse som avses med den sökta verkställigheten i ett

<sup>22</sup> Även i Norge skickar Kronofogdemyndighetens norska motsvarighet Statens Innkreivingsentral ut en förfrågan till de målsägande som tillerkänts brottsskadestånd vid norsk domstol. Om målsäganden då vill ha hjälp med indrivningen inleds förfarandet – till skillnad från i Sverige – med att den skadeståndsskyldige först avgiftsfritt får en chans att göra rätt för sig.

<sup>23</sup> Se 34 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

pågående utsökningsmål eller i ett avslutat mål om ett nytt mål kommer in inom en tvåårsperiod. Sekretess gäller inte heller för Kronofogdemyndighetens beslut i ett mål eller ärende. Sistnämnda undantag innebär att Kronofogdemyndighetens utmättningsbeslut och beslut att avsluta en tillgångsundersökning eller en gäldenärsutredning alltid är offentliga.

Det är med stöd av offentlighetsprincipen som kreditupplysningsföretagen inhämtar uppgifter om förpliktelser från Kronofogdemyndigheten. Överföringen av uppgifter från utsöknings- och indrivningsdatabasen till kreditupplysningsföretagen får göras på medium för automatiserad behandling.<sup>24</sup> Överföringen av uppgifter sker automatiskt när ett mål registreras hos Kronofogdemyndigheten. Det är dessa uppgifter i kreditupplysningsföretagens register som brukar kallas för betalningsanmärkningar. Kreditupplysningsföretagen får dock inte använda sig av uppgifter ur utsöknings- och indrivningsdatabasen som är sekretessbelagda. En eventuell uppgift om ett pågående mål ska således gallras ur kreditupplysningsföretagens register om den skadeståndsskyldige betalar sin skuld innan Kronofogdemyndigheten hunnit vidta andra åtgärder än att skicka en underrättelse till den skadeståndsskyldige om att målet är registrerat. Uppgifterna om det målet i Kronofogdemyndighetens register blir då sekretessbelagda eftersom målet inte längre är pågående. När sekretess inträder meddelar Kronofogdemyndigheten detta till kreditupplysningsföretagen som har en skyldighet att gallra uppgiften. Om den skadeståndsskyldige varit föremål för ansökan om verkställighet vid flera tillfällen under en period om två år förblir dock, som framgått ovan, uppgifterna om de sökta förpliktelserna offentliga och således användbara för kreditupplysningsföretagen.

Kreditupplysningsverksamhet som omfattas av kreditupplysningslagen (1973:1173) får, med vissa undantag, endast bedrivas efter tillstånd av Datainspektionen. Kreditupplysningsföretagens verksamhet regleras främst av kreditupplysningslagen och av eventuella villkor som Datainspektionen meddelat för hur det enskilda företags kreditupplysningsverksamhet ska bedrivas. Datainspektionen får även meddela generella föreskrifter för tillämpningen av kreditupplysningslagen.<sup>25</sup> Några gällande generella föreskrifter finns dock inte i dagsläget utan det är de villkor som Datainspek-

---

<sup>24</sup> 11 och 12 §§ förordningen (2001:590) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet.

<sup>25</sup> 8 § kreditupplysningsförordningen (1981:955).

tionen meddelar enskilda företag som ger mer konkreta anvisningar om hur kreditupplysningslagens bestämmelser ska tillämpas. Det finns i dag ett drygt tjugotal näringsidkare i Sverige som har Datainspektionens tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet. I praktiken lämnas dock de allra flesta upplysningarna av ett fåtal stora kreditupplysningsföretag vilka har dataregister som i princip innehåller uppgifter om alla fysiska personer över 15 år i Sverige och om alla juridiska personer i landet.

Kreditupplysningslagen ställer vissa grundläggande krav på hur kreditupplysningsverksamheten ska bedrivas. Särskilda och strängare regler gäller för känsliga uppgifter, som till exempel uppgifter om etniskt ursprung, brott eller hälsa. Kreditupplysningar om fysiska personer som inte är näringsidkare får inte innehålla uppgifter om andra betalningsförsummelser än sådana som har slagits fast genom en domstols dom eller en annan myndighets avgörande eller åtgärd eller har lett till inledande av skuldsanering eller till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Kreditupplysningar om privatpersoner får inte heller innehålla uppgifter om kreditmissbruk, utom när krediten har lämnats av ett företag under Finansinspektionens tillsyn och det är fråga om ett allvarligt missbruk. Uppgifter om fysiska personer ska gallras ur kreditupplysningsföretagens register när det inte längre är nödvändigt att bevara uppgiften med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock senast efter tre år.<sup>26</sup> Kreditupplysningar om fysiska personer som inte är näringsidkare får inte lämnas ut om det finns anledning att anta att upplysningen kommer att användas av någon annan än den som på grund av ett ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av någon liknande anledning har behov av upplysningen, dvs. det har uppställts ett krav på att det ska finnas ett s.k. legitimt behov för att en sådan kreditupplysning ska få lämnas.

## 2.6 Brottsoffermyndighetens arbete med brottsskadeersättningar

Fysiska målsägande kan under vissa förutsättningar ansöka hos Brottsoffermyndigheten om ersättning av statliga medel för skada till följd av brott, s.k. brottsskadeersättning. Bestämmelser som reglerar detta förfarande återfinns i brottsskadelagen (1978:413).

<sup>26</sup> För uppgift om skuldsanering gäller dock en specialbestämmelse, se 8 § kreditupplysningslagen.

Det är i första hand personskadorna som kan ersättas genom brottskadeersättning, men det finns också begränsade möjligheter att få ersättning för sakskador och rena förmögenhetsskador. En ansökan om brottskadeersättning ska enligt huvudregeln ha kommit in till Brottsoffermyndigheten inom två år från det att det rättsliga förfarandet avslutades. En förutsättning för att brottskadeersättning ska beviljas är vidare att brottet har polisanmälts och att målsäganden inte kunnat få ersättning från någon annan, till exempel gärningsmannen eller ett försäkringsbolag. Målsäganden måste för att vara berättigad till brottskadeersättning kunna visa att gärningsmannen saknar förmåga att betala. Det sker oftast genom ett bevis från Kronofogdemyndigheten om att utmätningsbar egendom inte finns.<sup>27</sup> Om det är flera gärningsmän som är solidariskt skadeståndsskyldiga måste målsäganden visa att ingen av de skadeståndsskyldiga har förmåga att betala skadeståndet. Målsäganden rekommenderas därför att inte ingå några överenskommelser med någon av de solidariskt ansvariga om att acceptera betalning av en del av det totala skadeståndet. En sådan överenskommelse kan innebära att målsägandens rätt till brottskadeersättning går förlorad.

Brottskadeersättningen ska bestämmas av Brottsoffermyndigheten enligt sedvanliga skadeståndsrättsliga principer. Brottsoffermyndigheten är vid denna bedömning inte bunden av ett eventuellt domstolsavgörande beträffande den aktuella skadeståndsskyldigheten. Om brottskadeersättning beviljas ska Brottsoffermyndigheten normalt göra avdrag för ett självriskbelopp innan utbetalning sker. Brottsoffermyndigheten tar i och med utbetalningen över målsägandens rätt till skadestånd upp till det belopp som betalats ut och återkräver det utbetalda beloppet från den skadeståndsskyldige.

## 2.7 Kort om solidariska skadestånd

Om flera personer är skadeståndsskyldiga för samma skada svarar de enligt huvudregeln i 6 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207) solidariskt. Solidariskt skadeståndsansvar anses innebära fördelar för den skadelidande eftersom han eller hon då kan vända sig mot vem

---

<sup>27</sup> På den här punkten skiljer sig den svenska regleringen från vad som gäller i övriga Norden där man inte kräver att målsäganden ska kunna visa att skadevällaren saknar betalningsförmåga och det därför är möjligt att ansöka om brottskadeersättning utan att först kräva den skadeståndsskyldige på betalning.

som helst av de skadeståndsskyldiga och kräva ut hela skadeståndet.

Solidariskt ansvar förekommer inte allt för sällan då fråga är om brottsskadestånd. Sannolikt är det vanligast förekommande bland ungdomar eftersom det inte är ovanligt att ungdomar gör sig skyldiga till brott i grupp. Det har i flera sammanhang uppmärksammats att solidariska skadestånd för med sig en rad negativa effekter utöver de som generellt följer av att bli skadeståndsskyldig.<sup>28</sup> Frågan har främst berörts i samband med diskussioner kring ungas brottslighet och skuldsättning. Det solidariska skadeståndsansvaret upplevs många gånger som oöverblickbart och orättvist samtidigt som det på ett olyckligt sätt binder samman de skadeståndsskyldiga. Att det upplevs som orättvist beror till stor del på att den skadeståndsskyldige även vid betalning av vad han eller hon upplever som sin ”del” av skadeståndet riskerar att bli föremål för verkställighetsåtgärder och hamna i Kronofogdemyndighetens register.

Även fysiska målsägande kan hamna i en besvärlig situation vid solidariskt skadeståndsansvar. De måste vända sig mot flera skadeståndsskyldiga för att försöka få betalt och rekommenderas att inte ingå några överenskommelser om betalning av en del av skadeståndet. Den målsägande som vill ansöka om brottsskadeersättning måste ju som nämnts tidigare kunna visa att samtliga skadeståndsskyldiga saknar betalningsförmåga, se avsnitt 2.6.

Från såväl Kronofogdemyndighetens som Brottsoffermyndighetens sida har man under utredningens gång gett uttryck för att de solidariska skadestånden alltjämt upplevs som och utgör ett problem framför allt bland unga som dömts för brott. De skadeståndsskyldiga ungdomarna upplever det som orättvist att bli krävda på hela skadeståndet när det finns flera ansvariga och det är ett stort pedagogiskt problem att förklara varför det förhåller sig på det viset. När frågor om betalning av den skadeståndsskyldiges ”del” av skadeståndet uppkommer kan Kronofogdemyndigheten inte göra annat än hänvisa den skadeståndsskyldige till att kontakta målsäganden. Målsäganden å sin sida kan som framgått ha goda skäl att inte vilja ingå någon sådan överenskommelse. Även för målsäganden kan det dock vara svårt att förstå skälen till varför han eller hon inte bör godta någon ”delbetalning”.

Utredningen har inte i uppdrag att lämna förslag till förändringar i den nuvarande ordningen beträffande solidariskt skade-

---

<sup>28</sup> Se bl.a. SOU 2004:122, sid. 631 ff.

ståndsansvar, men vill ändå uppmärksamma att frågan alljämt upplevs som mycket problematisk av, i första hand, ungdomar som har begått brott och ålagts solidariskt skadeståndsansvar.



## 3 Behovet av ett särskilt system för frivillig betalning av brottsskadestånd

### 3.1 Problemen och deras omfattning

Vid införandet av bestämmelsen som innebär att vissa lagakraftvunna brottmålsdomar och godkända strafförelägganden ska skickas till Kronofogdemyndigheten spekulerades det i om den nya ordningen kunde medföra att fler skadeståndsskyldiga skulle bli villiga att betala när de fick information om att saken med största sannolikhet skulle hamna hos Kronofogdemyndigheten vid utebliven betalning.<sup>1</sup> Förhoppningen var att informationen som den skadeståndsskyldige fick tillsammans med domen skulle leda till en ökad betalningsfrekvens. Det är dock tveksamt om någon sådan effekt har uppnåtts. För den som vill betala ett utdömt brottsskadestånd finns nämligen relativt lite hjälp att få och problemen kan vara flera.

Utredningen har fått uppfattningen att det är vanligt att skadeståndsskyldiga ger uttryck för att inte ha förstått att de själva måste ta initiativ till betalningen av skadeståndet. På Kronofogdemyndighetens kundcenter får man ofta frågor från skadeståndsskyldiga som undrar hur ett ärende kunnat hamna hos Kronofogdemyndigheten trots att de inte fått något inbetalningskort eller någon faktura. Att många skadeståndsskyldiga tror att det ska komma ett inbetalningskort är kanske också i viss mån förståeligt med tanke på att Rikspolisstyrelsen skickar ut inbetalningskort för frivillig betalning av bland annat böter och avgifter till brottsofferfonden och att Rättshjälpsmyndigheten skickar ut fakturor på eventuella

---

<sup>1</sup> Ds 1993:29, sid. 79.

försvararkostnader och kostnader för målsägandebiträde och särskild företrädare för barn som den dömda ska återbetala till staten.<sup>2</sup>

Även den som har förstått att han eller hon själv måste ta initiativ till betalningen av skadeståndet kan stöta på stora problem att fullgöra betalningsskyldigheten. Vid sidan av det obehag som den skadeståndsskyldige kan känna inför att behöva kontakta målsäganden kan det, då målsäganden har sekretessbelagda eller skyddade personuppgifter, vara mer eller mindre omöjligt för den skadeståndsskyldige att komma i kontakt med målsäganden. Av förklarliga skäl kan det också hända att målsäganden inte vill ha någon ytterligare kontakt med den skadeståndsskyldige. När målsäganden är en juridisk person kan det dessutom vara svårt för den skadeståndsskyldige att komma i kontakt med någon företrädare som kan informera om vart betalning kan ske eftersom det inte framgår av domen vem som har rätt att företräda den juridiska personen och inte sällan förekommer brister i de uppgifter som anges i domar och strafförelägganden beträffande sådana målsägande. Vidare är det så att en offentlig försvarares uppdrag upphör om den skadeståndsskyldige beslutar att inte överklaga domen. Det kan då upplevas som ett problem att det tidigare biträdet därmed har mycket begränsade möjligheter att hjälpa den skadeståndsskyldige med att få fram uppgifter för att kunna betala skadeståndet frivilligt. På samma sätt upphör ett målsägandebiträdes uppdrag om inte domen överklagas, vilket kan begränsa utrymmet för den skadeståndsskyldige att genom kontakt med målsägandebiträdet kunna fullgöra en frivillig betalning av skadeståndet.

Sedan Svensk Kassaservice lades ned har, som tidigare nämnts, möjligheten att betala genom s.k. postanvisning i stort sett upphört. Betalning genom postanvisning kunde tidigare användas när den betalande endast hade namn och adress till betalningsmottagaren. Postanvisningen möjliggjorde därmed att betalning kunde ske i vissa fall även då målsäganden inte lämnade ut kontouppgifter eller inte ville ha någon kontakt med den skadeståndsskyldige. Några liknande bra alternativ för betalning när den betalande inte har tillgång till mottagarens kontouppgifter finns inte längre.

Många skadeståndsskyldiga upplever således att de av olika skäl inte har något annat val än att vänta tills målsäganden kräver betalning och det sker ofta inom ramen för ett verkställighetsärende hos

---

<sup>2</sup> Rikspolisstyrelsen är central uppbördsmyndighet för bötesstraff och Rättshjälpsmyndigheten fungerar som kravmyndighet i frågor om återbetalning till staten både i brottmål och tvistemål.

Kronofogdemyndigheten. Det leder till att även personer som vill och kan göra rätt för sig blir föremål för verkställighetsåtgärder och hamnar i kreditupplysningsföretagens register. Dessutom blir de skyldiga att, utöver skadeståndet, betala en grundavgift till Kronofogdemyndigheten. Obetalda brottsskadestånd kan därigenom bli en inkörsport till skuldsättning och restföring. Det kan också medföra en ökad risk för fortsatt brottslighet och de ytterligare problem detta innebär i ett längre tidsperspektiv såväl för den enskilde individen som för samhället i stort.

Statistik från Kronofogdemyndigheten visar att 33 117 personer hade drygt tre miljarder kronor i obetalda brottsskadeståndsskulder registrerade hos Kronofogdemyndigheten den 2 november 2009. Av dessa var 7 867 personer 25 år eller yngre. Ungdomarna är överrepresenterade i statistiken som avser obetalda brottsskadestånd. Cirka 20 % av gäldenärerna under 25 år hade skulder som avsåg brottsskadestånd medan bara omkring 8 % av samtliga gäldenärer hade sådana skulder. Nästan 30 % av 0–25 åringarnas skuldsaldo utgjordes av obetalda brottsskadestånd medan knappt 4 % av det samlade skuldsaldot hos Kronofogdemyndigheten utgjordes av obetalda brottsskadestånd. Av de skulder som ungdomar i åldern 15–17 år hade registrerade hos Kronofogdemyndigheten utgjorde hela 78 % obetalda brottsskadestånd.

Det är knappast så att alla som har skulder registrerade hos Kronofogdemyndigheten har vilja och förmåga att betala sina skulder men det är enligt utredningen ett faktum att svårigheten att göra rätt för sig utgör ett problem som kan få allvarliga konsekvenser för den som drabbas. Dessa konsekvenser kan i någon mening sägas vara särskilt kännbara för de ungdomar som berörs. Alla insatser som kan bidra till att minska antalet obetalda brottsskadestånd som hamnar hos Kronofogdemyndigheten och riskerar leda till negativa konsekvenser för såväl enskilda individer som samhället i stort måste därför anses angelägna.

I detta sammanhang kan också den problematik som följer av att skadeståndsskyldigheten ibland är solidarisk nämnas (se mer om detta i avsnitt 2.7). Problematiken kan, och bör, dock inte lösas inom ramen för denna utredning. Det kräver noggranna överväganden i flera avseenden och en översyn av den skadeståndsrättsliga lagstiftningen.

### 3.2 Vilka är behoven?

Det som behövs är, som säkert framgått, ett system som underlättar för de skadeståndsskyldiga som vill och kan göra rätt för sig. Systemet måste vara tydligt på så sätt att det ska vara enkelt att förstå hur betalning kan ske och enkelt att göra rätt för sig. Möjligheten att betala får inte göras beroende av att den skadeståndsskyldige och målsäganden har ytterligare kontakt med varandra och det får inte utgöra något hinder för den skadeståndsskyldige att uppgifter om målsäganden är sekretessbelagda. Även målsägandena måste anses ha behov av ett system som innebär att han eller hon kan få sitt skadestånd på ett smidigt sätt och utan att behöva ha kontakt med den skadeståndsskyldige.

För att ett system för frivillig betalning ska få bra genomslagskraft och utgöra ett i praktiken bra alternativ till att frågan om betalning av brottsskadestånd aktualiseras som ett verkställighetsärende hos Kronofogdemyndigheten är det viktigt att den skadeståndsskyldige så tidigt som möjligt får dels information om systemet, dels en möjlighet att betala. Systemet måste möjliggöra att betalning kan ske innan det, under normala förhållanden, brukar bli aktuellt för målsäganden att ansöka om verkställighet. Det är också rimligt att utgå från att den som vill och kan betala är som mest inställd på att göra det i nära samband till att betalningsskyldigheten i någon mening fastställs, dvs. när domen meddelas eller strafföreläggandet utfärdas.

Systemets utformning bör vidare ta i beaktande att frågor som bland annat berör sekretess och solidariska skadestånd måste hanteras och det måste vara tydligt för parterna vart man kan vända sig med frågor och funderingar kring systemet. Det är enligt utredningens mening slutligen självklart att eftersträva ett system som innebär så få negativa konsekvenser som möjligt för parterna. Mycket av dagens problematik ligger i att det är svårt att göra rätt för sig innan det kommer ett krav från Kronofogdemyndigheten och man därmed hamnat i deras register och blivit skyldig att betala en avgift på 600 kronor.

## 4 Hur vanligt är det med brottsskadestånd?

### 4.1 Inledning

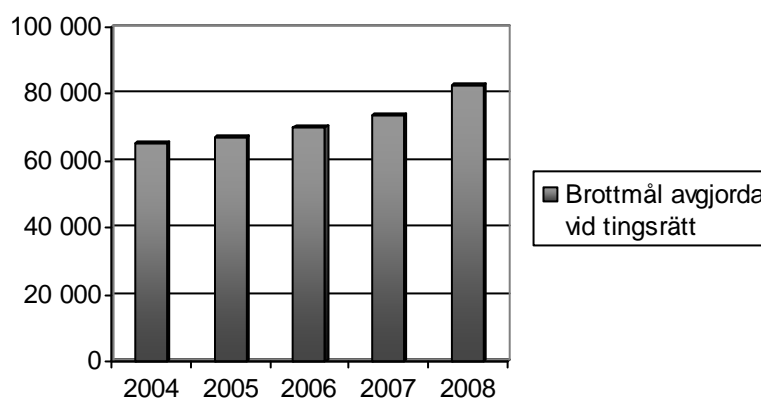
Det saknas i dagsläget statistik över hur vanligt det är med brottsskadestånd. Utredningen har därför, i syfte att skapa underlag för en bedömning av i vilken omfattning det döms ut brottsskadestånd, tagit del av officiell statistik beträffande avgjorda brottmål och personer lagförda för brott. Utredningen har även inhämtat vissa uppgifter från Åklagarmyndigheten och Kronofogdemyndigheten samt genomfört en egen undersökning av brottmål avgjorda vid Södertörns tingsrätt och Uppsala tingsrätt. Med dessa uppgifter som underlag har utredningen försökt göra en uppskattning av hur många brottsskadestånd som döms ut årligen. Redan här bör dock noteras att de siffror som utredningen kommit fram till är osäkra i flera avseenden. Bland annat saknas helt uppgifter om hur ofta brottsskadestånd döms ut i tvistemål och om hur antalet utdömda skadestånd förändras efter överklaganden till överinstanserna.

När det gäller frågan om hur vanligt det är att skadeståndsskyldiga frivilligt betalar eller försöker betala ett utdömt brottsskadestånd är underlaget bristfälligare. Det enda som finns att tillgå i denna del är Kronofogdemyndighetens uppgifter om betalningar i verkställighetsärenden. Utredningen har dock även tagit del av uppgifter från Rikspolisstyrelsen om betalning av böter och avgifter till brottsofferfonden samt uppgifter från Rättshjälpsmyndigheten om betalning av återkrav i brottmål. Alla uppskattningar i fråga om hur många skadeståndsskyldiga som vill och kan betala frivilligt måste således betraktas som mycket osäkra.

## 4.2 Avgjorda brottmål

Statistik om brottmål avgjorda i domstol återfinns i den s.k. domstolsstatistiken. Domstolsstatistiken innehåller statistik om domstolarnas verksamhet och är en del av den officiella statistiken inom rättsväsendet. Statistiken sammanställs av Domstolsverket och bygger på uppgifter om samtliga under ett visst kalenderår inkomna, avgjorda och balanserade mål och ärenden vid landets domstolar.

Av domstolsstatistiken framgår att det under 2007 avgjordes 73 720 brottmål vid landets tingsrätter (65 804 om man räknar exklusive notariemålen<sup>1</sup>). Samma siffra för 2008 uppgick till 82 504 brottmål (72 249 exklusive notariemålen). Sett över en femårsperiod har antalet brottmål som avgjorts under ett år vid landets tingsrätter ökat från 65 070 till 82 504.



Källa: Domstolsstatistik 2008, utgiven av Domstolsverket

Av de brottmål (exklusive notariemål) som avgjordes under såväl 2007 som 2008 avgjordes 77,3 % genom dom. Det innebär att omkring 50 866 brottmål som inte var lottade som notariemål avgjordes genom dom 2007 och omkring 55 848 under 2008. I snitt gick det 1,17 tilltalad per brottmål (exklusive notariemål) som

<sup>1</sup> Som notariemål räknas i statistiken de mål domstolarna registrerat som notariemål i verksamhetsstödet Vera. Vilka mål domstolarna registrerar som notariemål styrs av respektive domstols arbetsordning. På grund av att det förekommit stora skillnader mellan olika domstolars registrering av notariemål kommer kategorin att försvinna från 2009. Därefter kommer brottmålen istället att registreras i fem olika kategorier, varav en är bötesmål.

avgjordes genom dom under 2007 och 1,20 tilltalad per sådant mål under 2008.

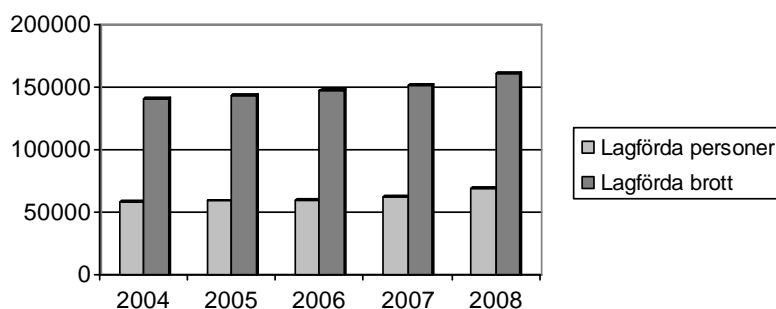
Beträffande hovrätternas verksamhet kan noteras att de avgjorde 8 383 brottmål under 2007 och 9 276 brottmål under 2008. För hovrätterna särredovisas inte notariemålen. Ändringsfrekvensen för brottmål i hovrätten uppgick under 2008 till 34,3 %. I statistiken redovisas dock inte vilken typ av ändringar som är vanligast.

### 4.3 Personer lagförda för brott genom dom i tingsrätt

Statistiken över personer lagförda för brott är en del av den officiella statistik inom rättsväsendet som behandlar statistik om brott och brottslingar. Statistiken sammanställs av Brottsförebyggande rådet. För personer lagförda genom dom redovisas endast fällande domar från tingsrätt i statistiken. Domsluten redovisas oavsett om de har överklagats eller vunnit laga kraft. Det innebär att personer som först frikänts i tingsrätten och sedan dömts i en högre instans inte ingår i statistiken och vice versa. Om en dom avser flera personer redovisas varje person (domslut) som en enskild enhet i statistiken och om en person lagförs vid flera tillfällen under ett år kommer den personen att räknas flera gånger (s.k. bruttoredovisning).

Under 2007 dömdes 62 405 personer i tingsrätt för totalt 151 602 brott. För 2008 var motsvarande siffror 69 454 personer och 161 904 brott. Antalet brott per domslut sjönk därmed något under 2008 till cirka 2,3 brott/domslut efter att under i vart fall de fyra föregående åren ha legat strax över 2,4 brott/domslut. Under såväl 2007 som 2008 var cirka 19 % av de personer som lagfördes genom dom ungdomar i åldern 15–20 år vid tiden för domen. Ungdomarna dömdes för i snitt cirka 2,1 brott/domslut. De senaste fyra åren har 15 % av de som dömts för brott vid tingsrätt varit kvinnor.

Antal lagförda personer och brott genom dom i tingsrätt



Källa: Brå:s statistik över personer lagförda för brott, 2004–2008

## 4.4 Egen undersökning

### 4.4.1 Inledning

Utredningens egen undersökning har omfattat brottmål avgjorda vid Södertörns tingsrätt och Uppsala tingsrätt.<sup>2</sup> Då undersökningen måste utföras genom en manuell granskning av domsluten har den begränsats till brottmål avgjorda under vissa perioder. Undersökningen har dock omfattat lite drygt 23 % av samtliga brottmål som avgjordes vid Södertörns tingsrätt under 2008 och drygt 38 % av de brottmål som avgjordes vid Uppsala tingsrätt under samma år. Utredningen gör därmed bedömningen att de resultat som undersökningen gett utgör ett bräckligt men användbart underlag för en bedömning av hur vanligt det är att skadestånd döms ut i brottmål.

För en sammanställning av undersökningens resultat, se *bilaga 7*.

### 4.4.2 Södertörns tingsrätt

Undersökningen omfattar samtliga brottmål avgjorda vid Södertörns tingsrätt under perioden den 1 september 2008 till och med den 31 oktober 2008.

<sup>2</sup> Att undersökningen kommit att avse just dessa domstolar beror dels på att utredaren är verksam vid Uppsala tingsrätt, dels på att utredningen varit mån om att undersökningen skulle omfatta en domstol vars domsaga ligger i en storstadsregion.



Under den aktuella perioden avgjordes 1 440 brottmål vid Södertörns tingsrätt. Av dessa mål avgjordes 1 246 mål genom dom. Av de mål som avgjordes genom dom dömdes det ut skadestånd i 272 mål eller totalt 267 domar. Inget av de mål där skadestånd dömdes ut var lottat som notariemål.

Totalt ålades 308 personer skadeståndsskyldighet gentemot 395 målsägande (här har antalet skadeståndsförordnanden räknats). Av de som ansågs skadeståndsskyldiga var 59 personer (19,1 %) 15–17 år vid tiden för domen och 31 personer (10 %) 18–20 år vid tiden för domen. Av de målsägande som fick skadestånd var 276 fysiska personer (69,8 %) och 119 juridiska personer (30,1 %).

#### 4.4.3 Uppsala tingsrätt

Undersökningen omfattar samtliga brottmål avgjorda vid Uppsala tingsrätt under perioden den 1 september 2008 till och med den 31 december 2008.

Under den aktuella perioden avgjordes 1 065 brottmål vid Uppsala tingsrätt, varav 874 mål avgjordes genom dom. I 248 av de mål som avgjordes genom dom dömdes det ut skadestånd. De 248 målen avgjordes genom 240 domar då några av målen avgjordes efter gemensam handläggning. Inget av de mål där skadestånd dömdes ut var lottat som notariemål.

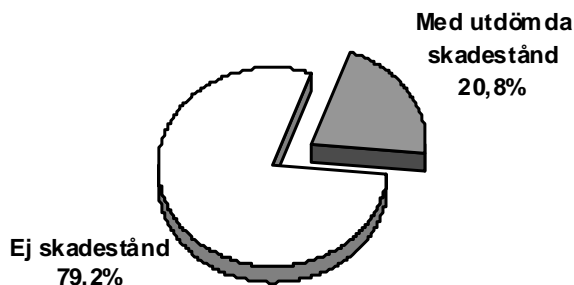
Totalt ålades 296 personer skadeståndsskyldighet gentemot 427 målsägande. Av de som blev skadeståndsskyldiga var 42 personer (14,1 %) 15–17 år vid tiden för domen och 54 personer (18,2 %) 18–20 år vid tiden för domen. Av de målsägande som tillerkändes skadestånd var 318 fysiska personer (74,5 %) och 109 juridiska personer (25,5 %).

#### 4.4.4 Sammanvägning

Vid en sammanvägning av resultaten från de två delarna av den egna undersökningen kan konstateras att det förekommer skadeståndsförordnanden i närmare en fjärdedel (24,5 %) av de mål som avgjordes genom dom och som omfattades av undersökningen eller drygt en femtedel (20,8 %) av samtliga avgjorda brottmål som omfattades av undersökningen. Totalt ålades 604 personer skadeståndsskyldighet gentemot 822 målsägande. Det gick i snitt om-

kring 1,58 skadeståndsförordnanden per mål som innehöll sådana förordnanden och omkring 1,36 målsägande per skadeståndsskyldig.

#### Fördelning samtliga mål som omfattats av undersökningen



Förekomsten av skadeståndsförordnanden var något lägre vid Södertörns tingsrätt än vid Uppsala tingsrätt. Inte vid någon av domstolarna förekom det skadeståndsförordnanden i de mål som lottats som notariemål. Noteras kan även att det i genomsnitt dömdes ut något färre antal skadestånd per mål där skadestånd dömdes ut vid Södertörns tingsrätt samt att det där också gick något färre skadeståndsskyldiga per sådant mål. Vad gäller ungdomar kan konstateras att det procentuellt var något fler ungdomar som dömdes att betala skadestånd vid Uppsala tingsrätt.

Det är inom ramen för denna undersökning svårt att uttala sig om vad dessa skillnader beror på, men sannolikt påverkar faktorer som bland annat domstolarnas geografiska upptagningsområde och rutiner vid såväl domstolarna som övriga rättsvårdande myndigheter i regionen. Utredningens uppfattning är dock att resultaten från de båda delarna av undersökningen såvitt avser förekomsten av skadeståndsförordnanden i brottmål och fördelningen mellan fysiska och juridiska målsägande som tillerkänts brottsskadestånd pekar i samma riktning och ger en ganska god fingervisning om hur vanligt det är att skadestånd döms ut i brottmål.

## 4.5 Strafförelägganden utfärdade av Åklagarmyndigheten

Enligt uppgifter från Åklagarmyndigheten utfärdades det totalt 58 013 strafförelägganden under 2008. Av dessa strafförelägganden innehöll cirka 2 350 förordnanden om brottsskadestånd, varav 180 innefattade mer än ett skadeståndsförordnande.<sup>3</sup> Inte mer än cirka 4 % av samtliga utfärdade strafförelägganden innehöll således något förordnande om brottsskadestånd.

Antalet utfärdade och godkända strafförelägganden har varierat relativt lite under de senaste åren. Av statistiken över lagförda personer framgår att 41 061 strafförelägganden godkändes under 2008. Om en lika stor andel av de godkända strafföreläggandena innehöll ett förordnande om brottsskadestånd som av de utfärdade skulle cirka 1 700 av de under 2008 godkända strafföreläggandena innehålla ett skadeståndsförordnande. Då en mindre andel av dessa strafförelägganden kan innehålla mer än ett skadeståndsförordnande är det enligt utredningen ett rimligt antagande att det årligen fastställs knappt 2 000 skadeståndsförordnanden genom godkända strafförelägganden.

## 4.6 Uppgifter från Kronofogdemyndigheten

Enligt uppgifter från Kronofogdemyndigheten fick myndigheten under 2008 in cirka 11 700<sup>4</sup> domar som expedierats från domstolarna enligt 25 a § förordningen om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. Under 2008 registrerade Kronofogdemyndigheten, efter ansökningar från fysiska målsägande, cirka 20 100 nya verkställighetsmål som grundade sig på domar från januari 2007 och framåt.

I september 2009 var 4 117 (20,4 %) av de 20 100 målen fullbetalda och av dessa betalades 2 191 mål (10,9 %) relativt snabbt, dvs. inom 1–45 dagar efter registreringen. Av de 12 226 skadeståndsskyldiga som fick underrättelse i de cirka 20 100 mål som registrerades betalade 2 137 (17,4 %) sitt brottsskadestånd utan att

---

<sup>3</sup> Då det vid tiden för inhämtandet av dessa uppgifter inte fanns något systemstöd för att ta fram den här typen av statistik ur verksamhetsstödet Cåbra har uppgifterna tagits fram genom att en SQL-fråga ställts till databasen. Uppgifterna måste därför anses ha en viss felmarginal.

<sup>4</sup> Siffrorna har enligt Kronofogdemyndigheten en felmarginal på en eller ett par procent.

Kronofogdemyndigheten behövde vidta några utredningsåtgärder (t.ex. löneutmätning).

Alla fysiska målsägande som får en förfrågan från Kronofogdemyndigheten ansöker inte om verkställighet. Det kan sannolikt bero dels på att skadeståndet redan betalats av den skadeståndsskyldige, dels på att målsäganden av andra skäl väljer att avstå från att ansöka om verkställighet. Som framgått ovan betalade lite drygt 17 % av de skadeståndsskyldiga som fick en underrättelse med information om att målsäganden lämnat in en ansökan om verkställighet utan att Kronofogdemyndigheten behövde vidta några fler åtgärder. Hur många av dessa betalningar som kan betecknas som frivilliga och hur många som skedde för att till exempel undvika utmätningsåtgärder hos Kronofogdemyndigheten är dock oklart.

#### 4.7 Analys och bedömning

Inga av de uppgifter som redovisats i föregående avsnitt kan ge några säkra svar på frågan om hur många brottskadestånd som döms ut årligen. Uppgifterna kan dock ge ett visst underlag för en uppskattning av hur vanligt det är.

Det förekom till exempel skadeståndsförordnanden i lite drygt en femtedel (20,8 %) av de brottmål som omfattades av utredningens egen undersökning. En motsvarande andel av samtliga brottmål som avgjordes vid landets tingsrätter under 2008 motsvarar knappt 17 200 mål. Av domstolsstatistiken framgår vidare att det i snitt gick 1,2 tilltalad per brottmål (exklusive notariemål) som avgjordes genom dom under 2008. Den siffran ligger relativt nära det snitt om 1,16 skadeståndsskyldiga per mål med skadeståndsförordnanden som den egna undersökningen lett fram till. Resultaten från den egna undersökningen tyder också på att det genomsnittliga antalet målsägande som tilldöms brottskadestånd per mål med skadeståndsförordnanden är högre än det genomsnittliga antalet skadeståndsskyldiga per sådant mål. Enligt utredningens sammanvägda resultat gick det till exempel 1,58 målsägande per mål med skadeståndsförordnanden och 1,36 målsägande per skadeståndsskyldig. Dessa resultat framstår inte som orimliga mot bakgrund av att det enligt lagfördestatistiken för 2008 gick i snitt 2,3 brott per domslut.

Med utgångspunkt i vad som nu beskrivits gör utredningen följande försiktiga uppskattningar beträffande det årliga utfallet för brottmål avgjorda vid landets tingsrätter:

17 000–18 000	brottmål avgörs i vilka skadestånd döms ut.
19 700–21 600	personer blir skadeståndsskyldiga.
26 800–29 400	målsägande tillerkänns brottsskadestånd.

Utöver dessa uppskattningar ska, som tidigare nämnts, beaktas att det årligen sannolikt godkänns omkring 1 700 strafförelägganden med skadeståndsförordnanden, vilka sammantaget knappast uppgår till fler än 2 000 brottsskadestånd, samt att det även i begränsad omfattning förekommer att brottsskadestånd döms ut i tvistemål. Beträffande överklagade brottsskadestånd kan överinstansernas prövning innebära att skadeståndsförordnanden upphävs, ändras eller tillkommer men det är enligt utredningen rimligt att utgå från att det totala antalet utdömda brottsskadestånd i slutändan inte påverkas i någon större omfattning av detta. Utredningen gör mot bakgrund av detta bedömningen att det i dagsläget döms ut **omkring 35 000 brottsskadestånd per år** genom domar och strafförelägganden. Om antalet brottmål som årligen avgörs vid landets tingsrätter fortsätter att öka måste man sannolikt räkna med att denna siffra kan öka i motsvarande mån.

Vad sedan gäller de skadeståndsskyldigas vilja och förmåga att betala frivilligt är underlaget osäkrare. Det saknas helt uppgifter om hur många brottsskadestånd som betalas utan att den skadeståndsberättigade behöver ansöka om verkställighet hos Kronofogdemyndigheten.<sup>5</sup> De siffror som utredningen fått från Kronofogdemyndigheten visar dock att lite drygt 17 % av en grupp skadeståndsskyldiga som under 2008 fick en underrättelse med information om att en ansökan om verkställighet kommit in betalade utan att Kronofogdemyndigheten behövde vidta några verkställighetsåtgärder. Om betalningarna skedde på grund av att kravet kom från Kronofogdemyndigheten eller om de var ett uttryck för en vilja att göra rätt för sig är dock omöjligt att säga.

---

<sup>5</sup> När Polisförbundet lät göra en undersökning bland sina medlemmar som bl.a. hade anknytning till frågor om brottsskadestånd svarade hela 33 % av de som besvarade enkäten och som tilldömts kränkningsersättning i domstol att de fått ut pengar av svaranden. Undersökningens underlag var dock begränsat och den gav inte svar på frågan om hur stor del av betalningarna, om någon, som skett frivilligt. Se Vad ska en polis tåla? En undersökning bland poliser, sid. 11. Undersökningen finns publicerad på Polisförbundets webbplats [www.polisforbundet.se](http://www.polisforbundet.se).

Som en jämförelse kan beträffande betalning av böter och avgifter till brottsofferfonden nämnas att 49 % av de under 2008 lagakraftvunna domarna betalades fullt ut och att 81 % av de under 2008 godkända strafföreläggandena betalades till fullo utan att någon indrivning behövde ske.<sup>6</sup> Under i vart fall de tre senaste åren har vidare omkring 60 % av statens återkravsärenden i brottmål betalats utan att fordran har behövt skickas till Kronofogdemyndigheten.<sup>7</sup>

Hur vanligt det är att brottskadestånd betalas frivilligt är med andra ord mycket svårt att bedöma. Vidare är det vanskligt att försöka förutspå hur betalningsfrekvensen påverkas av att det blir lättare för den skadeståndsskyldige att betala. Enligt utredningens mening är det dock rimligt att anta att andelen som vill och kan betala sina brottskadestånd är högre än de omkring 17 % som betalade efter att de fått en underrättelse från Kronofogdemyndigheten men lägre än den andel som betalar böter och avgifter efter att en dom vunnit laga kraft. En tredjedel av det av utredningen uppskattade årliga antalet utdömda brottskadestånd skulle motsvara **cirka 11 600 brottskadestånd per år**. Utredningen håller det inte för osannolikt att ett system för frivillig betalning av brottskadestånd skulle få förmedla betalningar i ungefär den omfattningen.

---

<sup>6</sup> Enligt uppgifter inhämtade från Rikspolisstyrelsen.

<sup>7</sup> Enligt uppgifter inhämtade från Rättshjälpsmyndigheten.

## 5 Ett särskilt system för frivillig betalning av brottsskadestånd

### 5.1 Några utgångspunkter

**Bedömningar:** Systemet ska göra det enkelt att betala och enkelt att få betalt.

Systemets huvuduppgift ska vara att underlätta förmedlingen av frivilliga skadeståndsbetalningar och det ska utgöra en service för parterna.

Systemet ska utgöra en långsiktigt hållbar lösning för berörda aktörer.

Systemet ska omfatta alla brottsskadestånd som döms ut genom dom eller strafföreläggande oavsett om målsäganden är en fysisk eller en juridisk person.

#### 5.1.1 Enkelt för parterna

Det är utredningens uppfattning att det bör skapas ett system som gör det så enkelt som möjligt för den som vill betala att göra det, samtidigt som det ska vara enkelt för målsäganden att få betalt utan att behöva ha ytterligare kontakt med den skadeståndsskyldige. Ju enklare systemet är att använda, desto större är chansen att det utnyttjas och får önskad effekt. Ett för parterna krångligt system som kräver ett stort mått av eget agerande riskerar enligt utredningen att bli en ineffektiv lösning på dagens problem. Även om utredningen eftersträvar enkelhet är dock utgångspunkten att det inte utan mycket starka skäl får ske på kostnad av den service som fysiska målsägande erhåller i dagsläget. Många målsägande får redan nu vänta länge på att få ersättning och en eventuell ansökan om

brottsskadeersättning är många gånger beroende av utgången av Kronofogdemyndighetens handläggning i verkställighetsärendet.

### 5.1.2 Förmedling av betalning

Utredningen har vidare tagit som utgångspunkt att det system som föreslås ska utgöra en service som tillhandahålls parterna och att systemets huvuduppgift ska vara att underlätta förmedlingen av frivilliga betalningar. Målet är således inte att skapa ett system genom vilket alla brottsskadestånd måste betalas eller ett system som har en bevakande och verkställande funktion. Det ska även fortsättningsvis stå parterna fritt att själv komma överens om betalningen av brottsskadeståndet. Systemets huvudsakliga uppgift ska enkelt uttryckt vara att skapa goda förutsättningar för genomförandet av frivilliga betalningar i de fall då parterna vill undvika kontakt eller av någon anledning inte kan kommunicera med varandra. Utredningens utgångspunkt när det gäller att hitta lösningar på problem som kan uppstå i hanteringen har därför varit att i så stor utsträckning som möjligt utnyttja redan befintliga lösningar.

### 5.1.3 En långsiktigt hållbar lösning

Ambitionen är att lägga fram ett förslag som kan utgöra en långsiktigt hållbar lösning på dagens problem. Utredningen har därför vid sin utvärdering av tänkbara lösningar valt att prioritera sådana som bedömts innebära mindre manuellt arbete för berörda myndigheter och som på längre sikt kan integreras i och hanteras av myndigheternas datoriserade verksamhetsstöd i så stor utsträckning som möjligt. I takt med att verksamhetsstöden utvecklas kan därmed också ett system för frivillig betalning utvecklas och förbättras. Denna strävan innebär dock att det sannolikt kommer att krävas en del arbete och resurser för att få det system som föreslås på plats. Utredningen är emellertid övertygad om att en sådan lösning i förlängningen leder till högre effektivitet, mindre manuellt arbete och därigenom lägre löpande kostnader.



#### 5.1.4 Alla brottsskadestånd oavsett handlägningsform

Som angetts i avsnitt 4.7 är det utredningens bedömning att det för närvarande döms ut omkring 35 000 brottsskadestånd årligen genom domar och strafförelägganden. Att brottsskadestånd utdömda i brottmål ska omfattas av utredningens förslag är självklart. Det faktum att det sannolikt är ganska få brottsskadestånd som döms ut i tvistemål skulle kunna användas som argument såväl för som emot att även dessa borde omfattas av systemet. Enligt utredningen måste man dock fråga sig om det är rimligt att låta parter som får skadestandsfrågan prövad inom ramen för ett tvistemål hamna i ett sämre läge än om skadeståndet hade dömts ut i samband med ett brottmål. Problemen för den som vill betala och den som vill ha betalt är desamma oavsett handlägningsform och parterna kan inte alltid styra över vilken handlägningsform som slutligen används. Vid sidan av de processuella skillnaderna och olägenheten av att behöva genomgå ytterligare en rättsprocess bör också beaktas att tvistemålsdomar som avser fysiska målsägande inte skickas till Kronofogdemyndigheten när de vunnit laga kraft. Målsäganden och den skadeståndsskyldige får inte heller del av den information som brukar bifogas brottmålsdomar då skadestånd döms ut. Starka skäl talar därför enligt utredningen för att ett system för frivillig betalning ska omfatta såväl brottsskadestånd utdömda i brottmål som brottsskadestånd utdömda i tvistemål.

Även antalet strafförelägganden med brottsskadestånd som godkänns årligen är ganska lågt. Den som blir skadeståndsskyldig genom ett godkänt strafföreläggande får dock inte några andra uppgifter om målsäganden än ett namn i själva föreläggandet. Svårigheterna att komma i kontakt med målsäganden blir därmed uppenbara. Strafföreläggandena är dock jämförbara med domar i brottmål såvitt avser den information som bifogas och expedieringen till Kronofogdemyndigheten. Enligt utredningen talar starka skäl för att även brottsskadestånd som dömts ut genom ett strafföreläggande ska omfattas av det system som föreslås.

De svårigheter som finns för den som vill betala frivilligt och för den som vill ha betalt gäller, som redan nämnts, oavsett handlägningsform och det vore olyckligt att låta handlägningsformen påverka den service parterna får i högre grad än vad som redan är fallet. Oavsett om ett brottsskadestånd dömts ut i ett brottmål, tvistemål eller genom ett strafföreläggande bör betalning således kunna ske genom det system som skapas.

### 5.1.5 Alla brottsskadestånd oavsett målsägandetyp

Resultaten från den egna undersökningen tyder på att lite drygt 70 % av skadeståndsförordnandena i brottsmål avser skadestånd till fysiska målsägande och återstående knappa 30 % skadestånd till juridiska personer. I strafföreläggandena är förhållandet nästan det omvända.<sup>1</sup> Eftersom strafförelägganden med brottsskadestånd inte är särskilt vanliga är det dock en rimlig slutsats att majoriteten av de brottsskadestånd som döms ut går till fysiska målsägande.

Det är endast domar och strafförelägganden i vilka det förordnats om skadestånd till fysiska målsägande som expedieras till Kronofogdemyndigheten då de vunnit laga kraft. Det beror på att målsägande som är juridiska personer anses ha bättre möjligheter att själva ta tillvara sin rätt.<sup>2</sup> I de flesta fallen är nog detta riktigt, men man bör samtidigt ha i åtanke att många ensamföretagare driver näringsverksamhet i olika former av bolag och det är inte självklart att dessa alltid har bättre möjligheter än vanliga enskilda att ta tillvara sin rätt. Därmed inte sagt att de i alla avseenden bör få samma hjälp och stöd som fysiska målsägande.

Som tidigare redovisats är två av anledningarna till att ett system för frivillig betalning av brottsskadestånd behövs att den skadeståndsskyldige ofta inte förstår hur han eller hon ska göra för att betala samt att det av olika skäl kan visa sig svårt, för att inte säga omöjligt, att fullgöra betalningsskyldigheten innan målsäganden framställer ett krav. Då utredningens uppdrag är att försöka hitta en lösning som kan ge största möjliga fördelar för såväl målsägande som skadeståndsskyldiga är det också av stor vikt att göra det möjligt för den som vill betala sina brottsskadestånd att göra det, utan att drabbas av ytterligare negativa konsekvenser. För att det ska vara möjligt att uppnå detta syfte är det utredningens uppfattning att alla brottsskadestånd, oavsett vem som är målsägande, bör omfattas av systemet. Om de skadeståndsskyldiga endast får möjlighet att betala brottsskadestånd till fysiska målsägande genom systemet kommer sannolikt flera av dagens problem att kvarstå.

---

<sup>1</sup> Enligt uppgift från Åklagarmyndigheten avsåg cirka 75 % av de brottsskadestånd som förekom i strafförelägganden utfärdade under 2008 målsägande som var juridiska personer.

<sup>2</sup> Prop. 1993/94:143, sid. 53.

## 5.2 Så ska det gå till i praktiken

### 5.2.1 Inbetalningskort och information skickas ut

**Förslag:** Den skadeståndsskyldige ska få ett inbetalningskort och information om systemet för frivillig betalning av brottsskadestånd tillsammans med domen eller strafföreläggandet.

Den skadeståndsskyldige som har förmåga och vilja att betala behöver veta vart, med hur mycket och när betalning ska ske för att denne ska kunna göra rätt för sig. Om man har som utgångspunkt att det ska vara enkelt för den skadeståndsskyldige att betala är det utredningens uppfattning att han eller hon inte själv bör behöva efterfråga eller söka efter den information som behövs för att betalning ska kunna ske. Det är vidare en fördel om informationen kommer så tidigt som möjligt. Målsäganden har också ett önskemål om att snabbt få betalt utan att behöva ha kontakt med den skadeståndsskyldige eller vidta några andra åtgärder.

Flera av dessa önskemål skulle, enligt utredningen, kunna tillgodoses om domstolarna och Åklagarmyndigheten (i vissa fall genom Rikspolisstyrelsen) skickade ut inbetalningskort för frivillig betalning av brottsskadeståndet tillsammans med domen eller strafföreläggandet. Av inbetalningskortet skulle, så långt som möjligt, de relevanta betalningsuppgifterna framgå och genom en kompletterande informationstext skulle den skadeståndsskyldige kunna få tydlig och lättfattlig information om hur frivillig betalning kan ske.

Ett alternativ till en sådan lösning skulle kunna vara att låta domstolarna och Åklagarmyndigheten skicka alla domar och strafförelägganden med brottsskadestånd till ett organ som ges i uppdrag att administrera systemet för frivillig betalning av brottsskadestånd och skicka ut information till berörda parter. Ytterligare ett alternativ skulle kunna vara att informera de skadeståndsskyldiga om att de kan vända sig till ett visst organ om de vill ha hjälp med förmedlingen av en frivillig betalning. Båda dessa alternativ skulle innebära att det administrativa arbetet i huvudsak förlades till det förmedlande organet och att domstolarnas och Åklagarmyndighetens verksamhet inte belastades med några nya arbetsuppgifter utöver eventuell expediering till det aktuella organet. Processen för frivillig betalning skulle dock bli längre och senarelagd jämfört med det inledningsvis presenterade alternativet.

Ur parternas synvinkel, och särskilt den skadeståndsskyldiges, framstår de två senare lösningsförslagen som sämre bland annat eftersom betalningsinformationen skulle komma i ett senare skede och den skadeståndsskyldige enligt det sista alternativet själv skulle vara tvungen att ta initiativ genom att kontakta det förmedlande organet. Ett system som lägger initiativet hos parterna riskerar enligt utredningen att bli mindre effektivt och att upplevas som krångligare. Enligt de uppgifter som utredningen har fått från Kronofogdemyndighetens kundcenter är det vanligt att betalningsskyldiga inte uppfattar det som att de har någon skyldighet att betala innan de fått ett inbetalningskort eller en faktura. Kronofogdemyndighetens erfarenheter av enskildas betalningsvanor talar också för att betalningsfrekvensen tenderar att öka ju kortare tid som hinner gå mellan det att betalningsskyldigheten uppstår (i detta fall när domen eller strafföreläggandet meddelas) och fakturan eller inbetalningskortet kommer. Genom att ge den skadeståndsskyldige information om systemet i ett tidigt skede minskas också risken för att målsäganden hinner begära verkställighet innan frivillig betalning sker. Om den skadeståndsskyldige har offentlig försvarare skulle det faktum att betalningsinformationen kom tillsammans med domen eller strafföreläggandet dessutom medföra den fördelen att försvararen skulle få större möjligheter att inom ramen för sitt uppdrag besvara frågor kring frivillig betalning. Att låta informationen gå ut med domen eller strafföreläggandet innebär också att man kan undvika ett separat utskick och de kostnader som detta skulle innebära.

En synpunkt som diskuterats i anslutning till förslaget om att ge domstolarna och Åklagarmyndigheten i uppdrag att skicka ut inbetalningskort är att det eventuellt kan uppfattas som att dessa då får en verkställande funktion i förhållande till sina egna domar eller strafförelägganden. Enligt utredningen är det dock fråga om en ren serviceåtgärd. Till skillnad från den allmänna serviceskyldighet som alla myndigheter har blir dock denna service mer ingående reglerad. Den information som ska lämnas kommer också att vara mer individuellt anpassad än annan information som lämnas tillsammans med domen eller strafföreläggandet men syftet är detsamma, dvs. att ge den skadeståndsskyldige kunskap och information om hur han eller hon kan agera i ett visst avseende. I grunden kan detta mycket väl liknas vid den service fysiska målsägande som tilldömts skadestånd får redan i dag.

Vidare har det under utredningens gång diskuterats om det kan finnas en risk för att den skadeståndsskyldige misstolkar ett inbetalningskort och tror att det föreligger en absolut skyldighet att genast betala skadeståndet oavsett ett eventuellt överklagande. Utredningens uppfattning är dock att ett inbetalningskort tillsammans med domen eller strafföreläggandet utgör det tydligaste, snabbaste och effektivaste sättet att förmedla specifika betalningsuppgifter till en skadeståndsskyldig. Ett inbetalningskort och de uppgifter som brukar förekomma på sådana är något som de allra flesta har viss vana att ta till sig och hantera. Skillnaderna mellan att skicka ut ett inbetalningskort eller någon annan form av mer beskrivande betalningsanvisning är inte särskilt stora och med hänsyn till den tydlighet som ett inbetalningskort i många avseenden kan förmedla talar övervägande skäl för att ett sådant bör skickas ut. Risken för missförstånd kan begränsas genom att inbetalningskortet kompletteras med tydlig och lättfattlig information om systemet för frivillig betalning. Domstolsverket och Åklagarmyndigheten har när utredningen varit i kontakt med myndigheterna också uppgett att man vid utskick av inbetalningskort tillsammans med domen eller strafföreläggandet befarar att många kommer att vända sig till domstolarna och åklagarkamrarna med frågor kring betalningen av brottsskadeståndet. Enligt utredningens mening är dock även det ett problem som till stor del bör kunna begränsas genom att den information som bifogas är tydligt utformad också i detta avseende.

Utredningen anser således att den bästa lösningen är det förslag som innebär att det skickas ut ett inbetalningskort och information till den skadeståndsskyldige tillsammans med domen eller strafföreläggandet. Då får den skadeståndsskyldige uppgifterna i ett tidigt skede och den som vill göra rätt för sig har genast den information som behövs för att göra det. För att det inte ska kunna ifrågasättas vem som är berättigad till en viss betalning och för att den skadeståndsskyldige ska kunna välja att betala ett av flera utdömda brottsskadestånd bör det skickas ut ett inbetalningskort för varje skadeståndsförordnande.

### 5.2.2 Betalning sker till ett betalningsförmedlande organ

**Förslag:** Betalningarna ska anvisas till ett betalningsförmedlande organ vars huvuduppgift ska vara att förmedla inkomna betalningar till rätt målsägande.

För den skadeståndsskyldige spelar det knappast någon avgörande roll om betalning sker direkt till ett konto tillhörande målsäganden eller till ett organ med uppgift att förmedla betalningen till målsäganden. Fördelarna med att låta betalningen gå direkt till målsäganden är att målsäganden då får tillgång till pengarna utan någon fördröjning och att betalningen kan genomföras utan att något betalningsförmedlande organ behöver agera mellanhand.

För att betalning ska kunna ske direkt till målsäganden krävs dock i princip att den skadeståndsskyldige under förundersökningen eller domstolsprocessen får ett konto anvisat av målsäganden till vilket eventuellt skadestånd kan betalas. Enligt utredningen är det dock inte realistiskt att utgå från att det inom ramen för en rimlig arbetsinsats skulle vara möjligt att få fram kontonummer till samtliga målsägande med skadeståndsanspråk. Dessutom kommer det alltid att finnas målsägande som inte har något bankkonto eller som inte vill lämna ut några kontouppgifter. Det kan av vissa fysiska målsägande upplevas som obehagligt att lämna ut kontouppgifter till den skadeståndsskyldige.

Beträffande solidariska skadestånd finns det andra problem med betalning direkt till målsäganden. Vid solidariska skadestånd är flera individer skadeståndsskyldiga gentemot målsäganden beträffande samma belopp. Den skadeståndsskyldige som frivilligt vill betala ett solidariskt skadestånd måste, för att erhålla befriande verkan gentemot målsäganden, betala hela det utdömda skadeståndet. Därmed skulle det kunna inträffa att flera solidariskt ansvariga var och en för sig betalade hela skadeståndsbeloppet för att vara säkra på att inte få en ansökan om verkställighet riktad mot sig. Om betalning då skedde direkt till målsäganden skulle denne bli tvungen att betala tillbaka en del av pengarna till någon eller några av de skadeståndsskyldiga. Utredningen anser det inte lämpligt att föreslå ett system som riskerar att försätta målsäganden i en sådan situation.

Även om det skapas ett system som möjliggör betalning direkt till ett av målsäganden anvisat konto måste således systemet kom-

pletteras med en möjlighet att i vissa fall betala till ett betalningsförmedlande organ.

Utredningens förslag går, som tidigare angetts, ut på att domstolarna och Åklagarmyndigheten ska skicka ut inbetalningskort till den skadeståndsskyldige. Om betalning som huvudregel skulle ske direkt till målsäganden skulle unika kontouppgifter behöva hanteras för i stort sett varje inbetalningskort. För att de nya arbetsuppgifterna inte ska innebära en stor börda för landets redan arbetstunga domstolar och Åklagarmyndighet är det enligt utredningen bra om arbetet kan underlättas i lämplig utsträckning. En begränsning av antalet unika uppgifter som måste hanteras i anslutning till varje skadeståndsförordnande skulle bidra till detta. En sådan begränsning skulle vidare minska risken för att det skickas ut felaktiga uppgifter.

Dessa förhållanden sammantagna har lett utredningen till slutsatsen att samtliga betalningar inom ramen för det system som föreslås bör ske till ett betalningsförmedlande organ med huvuduppgift att utan onödig fördröjning förmedla inkomna betalningar till rätt målsägande. Det betalningsförmedlande organet agerar därmed i första hand som ställföreträdare för målsäganden. I avsnitt 5.4.1 utvecklar utredningen närmare vilken verkan som en betalning till det betalningsförmedlande organet bör ha.

Utredningens utgångspunkt är att det betalningsförmedlande organets uppgifter ska skötas av en statlig myndighet med allt vad det innebär i fråga om krav på medborgarinsyn, korrekt hantering och förutsebarhet. Med detta följer också skyldigheter angående diarieföring, ärendehantering och arkivering m.m. Enligt utredningen bör dessa uppgifter i huvudsak kunna fullgöras genom elektronisk hantering och elektroniska arkiv bör kunna upprättas. Utgångspunkten måste vara att en betalning som kommer in till det betalningsförmedlande organet är det som leder till att ett ärende inleds hos myndigheten.

### 5.2.3 Skadeståndsbelopp inklusive ränta ska anges

**Förslag:** Den skadeståndsskyldige ska få information om det belopp som han eller hon ska betala för att fullgöra sin skadeståndsskyldighet.

Beloppet ska beräknas inklusive upplupen eventuell ränta fram till en angiven sista dag för betalning.

Det betalningsförmedlande organet ska aldrig förmedla ett större belopp än vad som motsvarar full betalning av skadeståndet per den dag som betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet.

Uppkomna restposter överstigande 50 kronor ska återbetalas. Belopp som inte återbetalas ska tillfalla brottsofferfonden.

Majoriteten av alla brottsskadestånd löper med ränta enligt räntelagen från dagen för brottet och fram till dess betalning sker. Vilket belopp räntan uppgår till vid dagen för domen framgår inte av domstolarnas domslut. Inte heller framgår det hur den upplupna räntan per en viss dag kan räknas fram. Den som vill betala ett skadestånd måste således själv ta reda på hur mycket ränta han eller hon ska betala.

För att ett system för frivillig betalning ska få så stort genomslag som möjligt är det utredningens uppfattning att den skadeståndsskyldige bör få information om vilket belopp som måste betalas för att hela skadeståndsskyldigheten ska vara fullgjord. Frågan är dock hur beloppet ska beräknas när det på förhand är omöjligt att veta vilken dag den skadeståndsskyldige kommer att betala.

En lösning är att räkna med ränta fram till en viss dag vilken anges som sista betalningsdag enligt inbetalningskortet. Det skulle innebära att målsäganden inte gick miste om någon ränta och att den skadeståndsskyldige själv kunde välja hur nära sista betalningsdag han eller hon ville betala. För att målsäganden inte ska bli överkompenserad och den skadeståndsskyldige som huvudregel inte ska behöva betala för mycket bör det betalningsförmedlande organet dock inte förmedla ett större belopp än att målsäganden får ränta fram till den dag som betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet. Dagen då betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet bör väljas eftersom det inte bör vara några problem att fastställa denna. Man undviker därigenom eventuella diskussioner angående vilken dag den skadeståndsskyldige rent



faktiskt betalade. Lösningen kan kombineras med en regel om återbetalning till den skadeståndsskyldige av restbelopp överstigande en viss storlek. Kronofogdemyndigheten beräknar till exempel inbetalningsbeloppen i sina verkställighetsärenden med ränta fram till en sista betalningsdag. Om betalning till Kronofogdemyndigheten sker innan sista betalningsdag och restposten uppgår till mer än 25 kronor återbetalas restposten till gäldenären. Belopp som inte återbetalas tillfaller staten.<sup>3</sup> Även vid uppörd av böter kan överskott i vissa fall uppkomma. Dessa överskott återbetalas dock endast när de uppgår till minst 50 kronor.<sup>4</sup>

Ett alternativ till den beskrivna lösningen är att räkna med ränta fram till dagen för domen. Förutsatt att den skadeståndsskyldige betalar inom den tid som anges på inbetalningskortet skulle han eller hon kunna befrias från skyldigheten att betala ränta för tiden från domen och fram till betalningen. Det skulle ge den skadeståndsskyldige ytterligare incitament att betala frivilligt och eventuell återbetalning av restbelopp skulle inte behöva aktualiseras. En sådan lösning skulle dock innebära att målsäganden tvingades avstå från en del av sin fastställda rätt till ränta på det utdömda skadeståndsbeloppet. Eftersom det inte alltid är så att målsägandens ränteförlust i dessa fall skulle bli försumbar och det på goda grunder kan ifrågasättas varför målsäganden, annat än frivilligt, skulle behöva avstå från någon rätt till ränta är det enligt utredningen inte lämpligt med en sådan lösning.

Utredningen föreslår därför att den skadeståndsskyldige ska få information om skadeståndsbeloppet inklusive ränta beräknad fram till en angiven sista dag för betalning. Det betalningsförmedlande organet ska dock inte förmedla ett större belopp än vad som motsvarar full betalning av skadeståndet per den dag som betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet. I den mån den skadeståndsskyldige betalar så tidigt att det uppstår en restpost som överstiger 50 kronor ska restposten återbetalas till den skadeståndsskyldige. Beloppet är valt därför att utredningen i rimlig utsträckning vill begränsa det antal återbetalningar som måste ske inom systemet. Restposter som understiger 50 kronor och därmed inte ska återbetalas bör enligt utredningens mening tillfalla brottsofferfonden. För att undvika ett stort antal överföringar av små belopp till brottsofferfonden bör de medel som under en period

---

<sup>3</sup> 13 kap. 20 a § utsökningsbalken.

<sup>4</sup> 5 § bötesverkställighetslagen (1979:189).

tillfallit fonden överförs från det betalningsförmedlande organet vid ett eller ett par tillfällen per år.

#### 5.2.4 Sista dag för betalning enligt inbetalningskortet

**Förslag:** På inbetalningskort eller information som skickas ut från tingsrätt och hovrätt bör som sista betalningsdag anges den dag som infaller en vecka efter dagen då domen eller beslutet vinner laga kraft om något överklagande inte sker.

På inbetalningskort eller information som skickas ut från Högsta domstolen bör som sista betalningsdag anges den dag som infaller två veckor efter domens eller beslutets meddelande.

På inbetalningskort eller information som skickas eller ges ut tillsammans med ett strafföreläggande bör som sista betalningsdag anges den dag som infaller två veckor efter senaste dag för godkännande.

Utredningen anser, som framgått i föregående avsnitt, att den skadeståndsskyldige ska få information om det belopp – beräknat inklusive eventuell ränta – som han eller hon måste betala för att fullgöra sin skadeståndsskyldighet. Då ränta normalt löper fram till dess betalning sker bör räntan beräknas fram till en viss dag som anges som ”sista betalningsdag” enligt inbetalningskortet eller informationen som skickas till den skadeståndsskyldige. Frågan är dock när denna ”sista betalningsdag” ska förläggas, dvs. fram till vilken dag räntan ska beräknas.

När utredningen övervägt de betalningsfrister som beskrivs närmare nedan har målsättningen varit att fristerna ska hållas så korta som möjligt men samtidigt ge den skadeståndsskyldige rimlig tid att överväga ett eventuellt överklagande och att ordna med betalningen. Långa tidsfrister riskerar att leda till ett större antal restposter och en rimlig utgångspunkt är enligt utredningen att de flesta som vill och kan betala frivilligt också bör kunna göra det inom en ganska kort tid.

För brottsskadestånd utdömda genom dom ligger det nära till hands att som sista betalningsdag ange den dag som domen vinner laga kraft om den inte överklagas. För att den skadeståndsskyldige inte bara ska få tid på sig att överväga ett eventuellt överklagande och att ordna med betalningen utan även kunna få reda på om måls-

äganden överklagat domen innan eventuell betalning sker bör dock den sista betalningsdagen läggas ytterligare någon tid senare. Som sista betalningsdag för förordnanden om brottsskadestånd i domar bör därför – som huvudregel – anges den dag som infaller en vecka efter den dag då domen vinner laga kraft om den inte överklagas. Detsamma bör gälla för slutliga beslut som meddelas av hovrätterna och som har betydelse för ett utdömt brottsskadestånd.

Beträffande domar och slutliga beslut meddelade av Högsta domstolen bör dock en annan lösning väljas eftersom dessa domar och beslut vinner laga kraft redan i och med att de meddelas. En betalningsfrist om en vecka blir då orimligt kort. På inbetalningskort och information som skickas ut från Högsta domstolen bör därför den dag som infaller två veckor efter domens eller beslutets meddelande anges. Då får den skadeståndsskyldige rimlig tid på sig att ordna med betalningen samtidigt som målsäganden ganska snart kan veta om den skadeståndsskyldige kommer att betala frivilligt genom det föreslagna systemet.

Ett strafföreläggande gäller som en lagakraftvunnen dom i och med att det godkänns. Eftersom ett godkännande av ett strafföreläggande med ett brottsskadestånd anses innebära att skadeståndsskyldigheten godtas är det utredningens uppfattning att fristen fram till sista betalningsdag inte behöver löpa särskilt lång tid efter godkännandet. De flesta strafföreläggandena utfärdas dock för godkännande inom viss tid och skickas ut till den misstänkte. Då är det inte möjligt att på förhand veta vilken dag strafföreläggandet kommer att godkännas. Därför måste rimligen sista betalningsdag enligt inbetalningskortet eller informationen läggas en viss tid efter sista dagen för godkännande av föreläggandet. I praktiken går det dessutom till så att ett strafföreläggande normalt skickas ut för godkännande senast en viss dag och om något godkännande inte kommit in till detta datum skickas det ganska snabbt ut en påminnelse till den misstänkte i vilken det anges att godkännande och betalning av böterna bör ske så snart som möjligt. För strafförelägganden som utfärdas vid ett sammanträde hos åklagaren gäller att dessa ska godkännas omedelbart vid sammanträdet. För att den som blivit skadeståndsskyldig genom ett sådant strafföreläggande ska ha en rimlig chans att betala skadeståndet kan den sista betalningsdagen i dessa fall inte läggas allt för nära sista dag för godkännande, men det är samtidigt bra om samma betalningsfrist kan gälla oavsett hur strafföreläggandet utfärdats. Enligt utredningen utgör det därför en rimlig avvägning om den som blir skadeståndsskyldig

genom ett strafföreläggande får två veckor på sig efter angiven sista dag för godkännande fram till sista betalningsdag. En sådan frist borde även innebära att något nytt inbetalningskort inte måste skickas ut i de fall en påminnelse om godkännande går ut. Vid påminnelsen kan man istället också påminna om den betalningsfrist som löper för brottsskadeståndet.

Det är svårt att på förhand avgöra hur väl avvägda de föreslagna tidsfristerna är och vilka konsekvenser de kommer att få. Utredningen anser därför att den närmare regleringen av dessa bör ske genom förordning. I lag ska endast föreskrivas att en sista betalningsdag ska anges och att skadeståndsbeloppet ska beräknas utifrån denna.

### 5.2.5 Förmedlingen av betalningar

**Förslag:** Betalningar som ska förmedlas till omyndiga och som överstiger ett prisbasbelopp ska sättas in på ett spärrat konto. Detsamma ska gälla om pengar betalas ut av en länsstyrelse efter att ha nedsatts av det betalningsförmedlande organet.

**Bedömning:** I övrigt bör det i nuläget inte föreslås några detaljerade regler för hur det betalningsförmedlande organets förmedling av betalningar ska gå till.

I ett avseende anser utredningen att det finns skäl att lämna ett förslag som rör de mer praktiska aspekterna av det betalningsförmedlande organets förmedling av betalningar. Det gäller skadestånd som ska förmedlas till underåriga, dvs. omyndiga. I samband med att det relativt nyligen infördes utökade krav i 16 kap. 11 § föräldrabalken på att ersättningar och skadestånd ska sättas in på spärrade konton uttalade regeringen att det finns skäl att utveckla användandet av direktinsättning på spärrade konton eftersom spärrade konton på ett effektivt sätt bidrar till skyddet av barns tillgångar utan att det medför en alltför omfattande administration.<sup>5</sup> Även om det nu inte är fråga om ersättning eller skadestånd som betalas av staten finns det enligt utredningen skäl att också beträffande brottsskadestånd som förmedlas av det föreslagna systemet värna

<sup>5</sup> Prop. 2007/2008:150 sid. 33.

om att barn som hamnat i en svår situation verkligen får del av de pengar som betalas till dem.<sup>6</sup> Utredningen föreslår därför att skadeståndsbelopp som ska förmedlas till en omyndig person och som överstiger ett prisbasbelopp ska sättas in på ett spärrat konto. Det ska gälla både när pengarna förmedlas direkt av det betalningsförmedlande organet och när de betalas ut av en länsstyrelse efter att ha nedsatts av det betalningsförmedlande organet (för mer om när organet ska nedsätta en betalning, se avsnitt 5.3.6). Det kan ifrågasättas om inte motsvarande skyldighet borde finnas även i andra situationer då länsstyrelsen betalar ut nedsatta belopp till underåriga. Den frågan faller dock utanför ramen för denna utredning.

Enligt utredningen är det i övrigt inte lämpligt att genom lag lämna detaljerade föreskrifter om hur det betalningsförmedlande organet i praktiken ska fullgöra sitt uppdrag att förmedla betalningar. Hur det görs bäst kommer att vara beroende av faktorer som vilka tekniska system det betalningsförmedlande organet får till sitt förfogande, vilka andra resurser det får tillgång till samt hur arbetet i övrigt organiseras. Att i detta skede styra den utvecklingen genom att införa detaljerade regler riskerar bara att försvåra en ändamålsenlig organisation av det betalningsförmedlande organets verksamhet. Utredningen kan dock, efter att bland annat ha tagit del av domstolarnas nya system för utbetalning av till exempel vittnesersättningar som beskrivs i korthet nedan, konstatera att det med dagens teknik borde vara möjligt att organisera verksamheten på ett sådant sätt att de flesta förmedlingsuppdragen kan fullgöras utan någon större personell arbetsinsats.

Beslut vid domstol som leder till en utbetalning av vittnesersättning registreras som regel i Domstolsverkets system Kostnader i Mål (KiM). Till KiM har då från verksamhetsstödet Vera hämtats uppgifter om de personer som ska höras i målet. De uppgifter som hämtats är namn, adress och personnummer. De uppgifter som registrerats i KiM granskas på domstolarna och skickas dagligen till Domstolsverket som tar emot dem i sitt ekonomisystem. Om betalningsmottagarens personnummer finns med bland uppgifterna skickas dessa vidare till Swedbank. Om mottagarens personnummer saknas skickas ett utbetalningskort ut till betalningsmottagaren via Nordea.

När uppgifter om en utbetalning kommer in till Swedbank från Domstolsverket söker banken med hjälp av personnumret i sitt

---

<sup>6</sup> Jfr a. prop. sid. 33.

omfattande register efter ett konto som tillhör betalningsmottagaren (normalt ett lönekonto eller någon annan form av transaktionskonto). För att Swedbank ska kunna sätta in betalningen på kontot krävs det att kontohavaren medgett att insättningar får göras på kontot. Utan ett sådant medgivande kan någon insättning inte ske. Om Swedbank hittar ett konto som medger insättning sätts pengarna in på kontot och ett insättningsbesked skickas ut till kontohavaren. Om Swedbank inte hittar något konto skickar de ut en kontantutbetalningsavi till betalningsmottagaren. Avin innehåller också en fullmakt där mottagaren kan fylla i uppgifter om ett konto där utbetalningar kan sättas in fortsättningsvis. Om betalningsmottagaren lämnar sitt medgivande för insättning på ett visst konto är det kostnadsfritt för denne att få pengarna insatta på kontot. Mellan 75–80 % av de omkring 3 000–4 000 utbetalningar som Domstolsverket skickar till Swedbank varje månad fullgörs i dagsläget genom bankkontoinsättningar. På detta sätt kan den person som tillerkänts ersättning i bästa fall ha pengarna på sitt konto redan efter två dagar.

### 5.3 Några problem som kan uppstå och hur dessa ska lösas

#### 5.3.1 Sena betalningar

**Förslag:** Betalning med hjälp av det betalningsförmedlande organet måste ske inom två veckor efter den vid varje tillfälle angivna sista betalningsdagen.

En betalning som kommer in senare än två veckor efter den vid varje tillfälle angivna sista betalningsdagen ska inte förmedlas utan istället återbetalas till den som gjort betalningen.

Många brottsskadestånd blir, om betalning inte sker, föremål för verkställighetsåtgärder hos Kronofogdemyndigheten. Det gäller särskilt skadestånd till fysiska målsägande eftersom lagakraftvunna brottmålsdomar och godkända strafförelägganden innehållande sådana förordnanden skickas till Kronofogdemyndigheten från domstolarna och Åklagarmyndigheten.

En ansökan om verkställighet kan i och för sig lämnas in redan innan en dom har vunnit laga kraft men det sker enligt uppgifter

från handläggare hos Kronofogdemyndigheten bara i enstaka fall. Klart vanligast är att verkställighetsåtgärder vidtas efter laga kraft eller godkännande. Kronofogdemyndighetens handläggning inleds således i regel först en viss tid efter att en exekutionstitel vunnit laga kraft. Grundtanken med det system som föreslås är att skapa en möjlighet för den som vill och kan betala att göra det. Om en sådan vilja och förmåga finns kan betalning normalt ske relativt snart och när en viss tid passerat sedan en dom meddelades eller ett strafföreläggande utfärdades framstår det därför inte längre som lika angeläget att bistå med möjligheten att kunna betala genom systemet. En lösning som innebär att systemet hålls tillgängligt på obestämd tid riskerar också att leda till högre administrativa kostnader. För att undvika att Kronofogdemyndighetens handläggning och det betalningsförmedlande organets arbete löper parallellt i allt för stor omfattning bör det av dessa skäl införas en bortre gräns för under hur lång tid betalning får ske genom det betalningsförmedlande organet.

Eftersom den skadeståndsskyldige får ett inbetalningskort med en angiven sista betalningsdag tillsammans med domen eller strafföreläggandet skulle möjligheten att betala enligt systemet kunna kopplas till den angivna sista betalningsdagen. För att inte allt för många betalningar ska falla utanför systemet är det dock utredningens uppfattning att betalningar som kommer in till det betalningsförmedlande organet upp till två veckor efter den sista betalningsdagen ska förmedlas av systemet. På så sätt kommer betalningar som sker i nära anslutning till den angivna sista betalningsdagen att omfattas av systemet och antalet betalningar som kommer in för sent blir mer begränsat. Betalningar som kommer in senare än två veckor efter den vid varje tillfälle angivna sista betalningsdagen ska dock inte förmedlas utan istället återbetalas. En sådan ordning kan tyckas fyrkantig men den ger systemet tydliga ramar.

Utredningen är medveten om att lösningen innebär att den som överklagat en dom men under processens gång ändrat sig och vill betala kanske inte kan göra det med hjälp av det betalningsförmedlande organet innan överrättens beslut eller dom meddelats. Till sammans med överrättens dom eller beslut ska dock ett nytt inbetalningskort med information skickas ut och den skadeståndsskyldige ges en ny möjlighet att betala genom det betalningsförmedlande organet.

### 5.3.2 Delbetalningar

**Förslag:** Även betalningar som inte uppgår till hela brottsskadeståndet ska förmedlas till målsäganden.

Det kommer säkerligen hända att skadeståndsskyldiga, oaktat det belopp som angetts, endast betalar in en del av brottsskadeståndet till det betalningsförmedlande organet. Skälen till det kan vara många. Den skadeståndsskyldige kan ha ålagts solidarisk skadeståndsskyldighet och anser sig kanske endast skyldig att erlagga "sin del" av skadeståndet. Kanske har den skadeståndsskyldige inte tillräckligt med pengar för att betala hela brottsskadeståndet eller så anser han eller hon att det skadestånd som dömts ut är för högt och betalar därför bara in vad han eller hon anser vara ett "riktigt" skadestånd.

Oavsett skälen till att en skadeståndsskyldig bara betalar in en del av brottsskadeståndet, dvs. gör en delbetalning, är det utredningens uppfattning att betalningen bör förmedlas till målsäganden förutsatt att betalningen kommit in till det betalningsförmedlande organet inom den tid som systemet är tillgängligt för den skadeståndsskyldige (se avsnitt 5.3.1 ovan). Även en betalning som sker efter den angivna sista betalningsdagen men inom den tid som systemet är tillgängligt ska behandlas på detta sätt. En sådan betalning kommer inte att utgöra full betalning av skadeståndet om den uppgår till det belopp som angavs i informationen till den skadeståndsskyldige eftersom eventuell ränta är beräknad fram till den sista betalningsdagen. En betalning som inte svarar mot hela skadeståndsbeloppet inklusive eventuell ränta kan dock inte skydda den skadeståndsskyldige mot fortsatta verkställighetsåtgärder. Målsäganden kan alltid ansöka om verkställighet beträffande den del som inte betalats.

Vid delbetalningar bör i likhet med vad som gäller för betalningar i allmänhet avräkning i första hand ske mot upplupen ränta och i andra hand mot kapitalbeloppet.



### 5.3.3 Solidariska brottsskadestånd m.m.

**Förslag:** Om det kommer in flera betalningar avseende en och samma skadeståndsskyldighet ska de förmedlas till målsäganden i den ordning som de kommit in till det betalningsförmedlande organet.

Som nämnts ovan måste den som vill betala ett solidariskt brottsskadestånd, för att erhålla befriande verkan gentemot målsäganden, betala hela det utdömda skadeståndet. Det belopp som anges till den skadeståndsskyldige inom ramen för systemet för frivillig betalning ska således också avse hela det belopp som den skadeståndsskyldige har att svara för inklusive eventuell ränta.

En konsekvens av detta kan bli att flera solidariskt skadeståndsskyldiga betalar in hela skadeståndsbeloppet till det betalningsförmedlande organet. För att inte målsäganden ska bli skyldig att återbetala pengar till någon av de skadeståndsskyldiga bör det betalningsförmedlande organet i linje med vad som angetts tidigare aldrig förmedla mer än full betalning av skadeståndet till målsäganden. Om flera skadeståndsskyldiga fullgör hela skadeståndsskyldigheten till det betalningsförmedlande organet bör organet därför förmedla den först inkomna betalningen till målsäganden och återbetala senare inkomna betalningar.

Vad utredningen anför i föregående avsnitt om delbetalningar ska gälla även för delbetalningar av solidariska brottsskadestånd. Det kan därmed inträffa att en delbetalning hinner förmedlas till målsäganden innan en andra betalning avseende samma solidariska skadestånd kommer in till det betalningsförmedlande organet. Oavsett om den andra betalningen avser hela eller en del av skadeståndet ska det betalningsförmedlande organet då endast förmedla så mycket till målsäganden att denne får full betalning. Eventuellt överskott ska återbetalas till den skadeståndsskyldige som gjorde den senaste betalningen. Detsamma ska självklart även gälla om det kommer in flera betalningar till det betalningsförmedlande organet som avser ett och samma brottsskadestånd som inte är solidariskt.

Det betalningsförmedlande organets huvuduppgift är att förmedla skadeståndsbetalningar till rätt målsägande. Organet ska inte ha till uppgift att lösa frågor som rör ansvarsfördelningen mellan de skadeståndsskyldiga. Därför är det enligt utredningens mening en rimlig lösning att återbetalning sker enligt vad som beskrivits ovan.

### 5.3.4 Felaktiga uppgifter

**Bedömning:** Det ska inte införas någon särskild regel för hur felaktiga uppgifter ska hanteras.

Ibland händer det att uppgifterna i de domar och strafförelägganden som skickas ut blir felaktiga på grund av till exempel felskrivningar. På samma sätt kommer det kunna inträffa att den skadeståndsskyldige får felaktiga uppgifter om till exempel det belopp som ska betalas senast en viss dag. För att systemet inte ska skapa allt för mycket merarbete är det utredningens förhoppning att det, i så stor utsträckning som möjligt, ska bli möjligt att ta fram de uppgifter som ska skickas ut beträffande brottsskadeståndet ur de datoriserade verksamhetsstöd som finns hos domstolarna och Åklagarmyndigheten. Därigenom bör förekomsten av felaktiga uppgifter kunna begränsas till de fall då felaktiga uppgifter smugit sig in i domen eller strafföreläggandet.

När det gäller domar finns det till exempel bestämmelser i rättegångsbalken som reglerar om och hur rättelse respektive komplettering får ske. Enligt utredningen finns det inte något behov av att införa liknande regler beträffande de uppgifter om frivillig betalning av brottsskadestånd som ska skickas ut. Det system som föreslås är som betonats tidigare frivilligt och främst att betrakta som en service för parterna. De uppgifter som skickas ut bör därför inte ha någon självständig rättsverkan. Om det skulle upptäckas att felaktiga uppgifter skickats ut är det dock rimligt att den skadeståndsskyldige informeras om detta och att det skickas ut ett nytt inbetalningskort och ny information med riktiga uppgifter.

### 5.3.5 Domen överklagas i skadeståndsdelen m.m.

**Bedömning:** Betalning enligt systemet ska inte vara beroende av att domen vunnit laga kraft eller strafföreläggandet godkänts.

Det betalningsförmedlande organet ska förmedla en betalning oavsett om domen vunnit laga kraft eller inte eller strafföreläggandet godkänts.

Eftersom inbetalningskortet och informationen ska skickas ut tillsammans med domen eller strafföreläggandet kommer betalning att

kunna ske innan domen vunnit laga kraft eller strafföreläggandet formellt godkänts. Grundtanken är att den skadeståndsskyldige inte ska betala om han eller hon har för avsikt att överklaga domen i skadeståndsdelen eller avstå från att godkänna strafföreläggandet. Det hindrar dock inte att det kan inträffa att skadeståndsskyldiga ändå betalar skadeståndet trots att domen överklagas eller strafföreläggandet aldrig godkänns. Det kan också hända att den skadeståndsskyldige accepterar en dom och betalar skadeståndet samtidigt som målsäganden är missnöjd och överklagar domen för att försöka få ett högre skadestånd.

Då systemet främst ska utgöra en service för den som vill betala och det betalningsförmedlande organet främst ska ha till uppgift att förmedla betalningar bör det inte ske någon kontroll av laga kraft då en betalning kommer in till det betalningsförmedlande organet. Det betalningsförmedlande organet ska därför inte förvara pengarna i avvaktan på att exekutionstiteln vinner laga kraft utan så snart som möjligt förmedla dem till rätt målsägande.

Om den skadeståndsskyldige betalat ett brottsskadestånd enligt en underrättsdom och målsäganden överklagat domen och tillerkänns ett högre skadestånd av överrätten måste den skadeståndsskyldige betala mellanskillnaden för att vara säker på att undvika verkställighetsåtgärder. Den skadeståndsskyldige bör då informeras om detta genom den information som lämnas om systemet tillsammans med överrettens dom. Betalning av mellanskillnaden kan ske genom det betalningsförmedlande organet efter överrettens dom.

För utredningens närmare överväganden i fråga om en betalnings verkan, se avsnitt 5.4.1 nedan.

### 5.3.6 Målsäganden går inte att få tag på eller vägrar ta emot betalning m.m.

**Förslag:** Om det betalningsförmedlande organet inte kan förmedla en betalning ska organet, inom en viss bestämd tid och om förutsättningar i övrigt föreligger, låta nedsätta pengarna hos länsstyrelsen enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

Om nedsättning sker ska pengarna anses nedsatta den dag betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet.

Sedan en betalning kommit in till det betalningsförmedlande organet ska organet så snart som möjligt förmedla betalningen till rätt målsägande. Även om det i många fall bör kunna ske utan att någon direktkontakt tas med målsäganden kommer situationer uppstå då det krävs att det betalningsförmedlande organet och målsäganden etablerar sådan kontakt. Detta kommer troligen att vara problemfritt i de flesta fallen men hinder kan alltid uppstå. Det kan till exempel vara fråga om en fysisk målsägande som saknar fast hemvist i Sverige eller en juridisk person som saknar företrädare. Även när det betalningsförmedlande organet får kontakt med målsäganden kan det inträffa att målsäganden av något skäl vägrar att ta emot betalningen.

Om detta eller något liknande skulle inträffa bör inte det betalningsförmedlande organet förvara pengarna under någon längre tid. När det finns förutsättningar bör pengarna istället nedsättas enligt 1927 års lag om nedsättning av pengar hos myndighet (för mer om nedsättning, se avsnitt 2.4.3). Eftersom pengarna inte kommer att vara räntebärande under den tid som de finns hos det betalningsförmedlande organet och det system som föreslås är tänkt att vara tillgängligt under en begränsad tid bör också den tid som det betalningsförmedlande organet ska försöka förmedla en betalning innan nedsättning sker om möjligt begränsas. Utgångspunkten är att det betalningsförmedlande organet inte ska söka målsäganden under någon lång tid eller vidta allt för omfattande utredningsåtgärder i sina försök att förmedla en betalning. Det riskerar i förlängningen att leda till att det byggs upp stora balanser som tynger verksamheten. Utredningen föreslår därför att det införs en gräns för hur lång tid det betalningsförmedlande organet ska försöka förmedla en betalning innan nedsättning sker. Tidsgränsen bör inte vara allt för lång, men bör preciseras genom förordning och inte genom lag eftersom den kan behöva justeras utifrån framtida erfarenheter av systemet. Tidsgränsen ska dock inte innebära att det betalningsförmedlande organet måste försöka förmedla en betalning under hela den aktuella tiden. Om det redan tidigare kan konstateras att förmedling inte kommer att kunna ske bör nedsättning ske omgående. Nedsättningen ska göras av det betalningsförmedlande organet. Därigenom säkerställs att den skadeståndsskyldiges betalning inte förlorar den verkan som betalningen till det betalningsförmedlande organet inneburit. Av samma skäl föreslår utredningen en regel som föreskriver att pengarna ska anses nedsatta den dag de kom in till det betalningsförmedlande organet.

Slutligen kan diskuteras om nedsättningen bör anses gjord med s.k. återtagandeförbehåll vilket skulle medföra att den skadeståndsskyldige hade möjlighet att återta det nedsatta beloppet. Då måste dock beaktas att medel nedsatta med återtagandeförbehåll sannolikt kan utmätas för betalning av deponentens, dvs. den skadeståndsskyldiges, skulder och att beloppet skulle anses ingå i deponentens konkursbo i förekommande fall.<sup>7</sup> Om betalningen nedsätts med återtagandeförbehåll får således den skadeståndsskyldige rätt att återta betalningen och medlen blir tillgängliga för utmätning. Det är möjligt att den skadeståndsskyldige inte längre har samma intresse av att göra rätt för sig då han eller hon inser att målsäganden av någon anledning inte får del av pengarna men samtidigt måste en betalning till det betalningsförmedlande organet uppfattas som en vilja och avsikt att göra sig fri från den aktuella skulden. En nedsättning gjord utan återtagandeförbehåll kan också återkrävas av den skadeståndsskyldige om det passerar tio år utan att målsäganden gör anspråk på pengarna. Under den tiden är pengarna skyddade mot utmätning för betalning av andra skulder. Med utgångspunkt tagen i att en betalning måste tolkas som att den skadeståndsskyldige vill göra sig fri från den aktuella skadeståndsfordran framstår det enligt utredningen som mest rimligt att nedsättning sker utan återtagandeförbehåll.

Om nedsättning sker bör den skadeståndsskyldige och målsäganden informeras genom tillgängliga kontaktuppgifter om detta samt om vad det innebär. Skulle den situationen uppstå att det betalningsförmedlande organet vare sig kan förmedla en betalning eller nedsätta den hos länsstyrelsen får betalningen i sista hand återbetalas till den som fullgjort betalningen.

---

<sup>7</sup> Walin, Lagen om skuldebrev m.m., 2 uppl. 1997, sid. 297 f.

## 5.4 Andra frågor som rör systemet

### 5.4.1 Vilken verkan har en betalning till det betalningsförmedlande organet?

**Förslag:** En betalning som sker till det betalningsförmedlande organet ska, förutsatt att betalningen kommer in under den tid som systemet är tillgängligt, ha befriande verkan för den skadeståndsskyldige gentemot målsäganden upp till det belopp som betalats.

Den som är betalningsskyldig kan normalt betala med befriande verkan antingen till den som är berättigad till betalningen eller till någon som den berättigade anvisat som betalningsmottagare. I de fall då den berättigade vägrar ta emot betalning, lämna någon anvisning eller det av annan orsak inte går att betala till den berättigade finns möjligheten till nedsättning av pengar hos länsstyrelsen. Rättsverkan av en sådan nedsättning är, förutsatt att rätt till fullgörelse föreligger, att betalningsskyldigheten anses fullgjord.

En lagstiftning som innebär att betalning kan ske med befriande verkan till det betalningsförmedlande organet skapar en form av legalt ställföreträdarskap. Det betalningsförmedlande organet blir genom lag behörigt att motta betalning för målsägandens räkning och målsäganden fråntas därmed en del av sin behörighet att påverka hur betalning får ske. Om man anser att detta är en olämplig ordning skulle man istället kunna införa ett krav på uttryckligt samtycke till betalning via systemet från målsäganden eller en möjlighet för målsäganden att motsätta sig sådan betalning. Därigenom skulle man dock göra den skadeståndsskyldiges möjlighet att betala till det betalningsförmedlande organet beroende av målsägandens uttryckliga eller underförstådda samtycke. Även om det sannolikt är få målsägande som skulle motsätta sig betalning genom det betalningsförmedlande organet anser utredningen inte att en sådan lösning är lämplig.

För att de skadeståndsskyldiga ska känna förtroende för det system föreslås måste betalningar som görs på rätt sätt och i rätt tid kunna tillerkännas en befriande verkan gentemot målsäganden. Om skadeståndsbeloppet, efter överklagande av målsäganden, höjs av en överrätt och den skadeståndsskyldige erlagt betalning enligt underrättsdomen kan dock en betalning aldrig ges befriande verkan upp till mer än det inbetalda

beloppet. Detsamma gäller delbetalningar och betalningar som sker efter den angivna sista betalningsdagen. Eftersom det betalningsförmedlande organet främst ska vara förmedlande är det enligt utredningen rimligt att alla betalningar som förmedlas medför befriande verkan upp till inbetalt belopp. Betalningar som kommer in till det betalningsförmedlande organet senare än två veckor efter den angivna sista betalningsdagen ska inte förmedlas och kommer således inte heller att ha någon befriande verkan. Om en betalning som gjorts i rätt tid inte uppgår till ett så högt belopp att skulden är till fullo reglerad har målsäganden även sedan betalningen förmedlats alltjämt en fordran på den skadeståndsskyldige. Det är i den situationen upp till målsäganden att ta ställning till om han eller hon vill kräva ytterligare betalning. Sådana krav får då framställas på sedvanligt sätt antingen direkt till den skadeståndsskyldige eller genom en ansökan om verkställighet.

En annan fråga är hur man ska se på betalningar som den skadeståndsskyldige gjort trots att han eller hon samtidigt överklagat domen och yrkat att skadeståndsskyldigheten helt eller delvis ska undanröjas. Utredningens utgångspunkt i denna fråga är att en betalning enligt det föreslagna systemet inte bör tillerkännas någon annan verkan än vad den annars skulle ha haft i civilrättsligt hänseende. En utan förbehåll gjord betalning enligt en meddelad dom kan därvid i vissa fall jämföras med en utfästelse att inte överklaga domen.<sup>8</sup> Oberoende av om betalningen ska tilläggas en sådan betydelse kan en part som fullgjort betalning enligt en dom utan möjlighet att senare återkräva betalningen eller på annat sätt tillgodoräkna sig denna gentemot motparten sakna möjlighet att föra talan mot domen, eftersom han i den situationen anses sakna klagointresse.<sup>9</sup> Det förhållandet att en part betalat först sedan han eller hon överklagat har också ansetts sakna betydelse för frågan om parten ska anses ha klagointresse.<sup>10</sup> En betalning kan således få till följd att den skadeståndsskyldige inte anses ha rätt att få skadeståndsfrågan prövad av högre instans. Vid betalningar som sker direkt till mottagaren finns dock möjligheten att göra förbehåll vid betalningen genom att till exempel ange att man förbehåller sig rätten att överklaga den dom som ligger till grund för betalningsskyldigheten och återkräva betalningen vid en ändrad utgång i nästa instans.

---

<sup>8</sup> Se NJA 2006 sid. 101. Jfr även Heuman, JT 2006–2007, sid. 602 ff.

<sup>9</sup> Jfr Fitger, Rättegångsbalken, sid. 50:15.

<sup>10</sup> Se RH 2005:3.

Tanken med det system som föreslås är att den skadeståndsskyldige inte ska betala till det betalningsförmedlande organet om han eller hon inte godtar skadeståndsskyldigheten och har för avsikt att överklaga domen i skadeståndsdelen. Det kan dock inträffa att en skadeståndsskyldig ändå betalar för att till exempel begränsa sina räntekostnader. För att säkerställa den skadeståndsskyldige möjligheten att i sådana situationer betala utan att detta ses som ett ovillkorligt erkännande av skulden skulle man kunna överväga att införa en möjlighet för den skadeståndsskyldige att göra en villkorad betalning till det betalningsförmedlande organet. Utredningen anser dock inte att det är en lämplig ordning. Det beror dels på vad som angivits ovan om tanken med systemet, dels på att man vid en sådan situation skulle vara tvungen att välja mellan att antingen låta det betalningsförmedlande organet förvara pengarna till dess att frågan om skadeståndsskyldigheten var slutligt avgjord eller att förmedla betalningen till målsäganden trots att den skadeståndsskyldige förbehållit sig rätten att komma med återkrav. Det betalningsförmedlande organet bör enligt utredningens mening inte ges någon deponeringsliknande funktion vid sidan av de deponeringsmöjligheter som redan finns enligt befintliga system och för den som vill betala i avvaktan på överprövning och laga kraft finns möjligheten att göra en nedsättning hos Kronofogdemyndigheten. Det är vidare inte lämpligt med ett system som innebär att det förmedlas betalningar till målsäganden trots att man vet att det kan komma återkrav. Den skadeståndsskyldige bör därför informeras om att han eller hon inte bör betala till det betalningsförmedlande organet om han eller hon har för avsikt att överklaga brottsskadeståndet.



#### 5.4.2 Hur ska det betalningsförmedlande organet få relevanta uppgifter och hur ska känsliga uppgifter skyddas?

**Förslag:** Det bör införas en bestämmelse som ålägger domstolarna och Åklagarmyndigheten att lämna vissa uppgifter till det betalningsförmedlande organet.

En ny sekretessbestämmelse tillämplig på det betalningsförmedlande organets verksamhet med förmedling av betalningar av brottskadestånd ska införas.

Det ska även införas en ny sekretessbestämmelse tillämplig på länsstyrelsernas handläggning av ärenden i vilka det betalningsförmedlande organet nedsatt en betalning.

För att det betalningsförmedlande organets arbete med att förmedla betalningar ska kunna organiseras på ett smidigt sätt måste organet snabbt och enkelt kunna få tillgång till alla relevanta uppgifter kring det skadeståndsförordnande som en betalning avser. Domstolarna och Åklagarmyndigheten får i sin handläggning av mål och ärenden tillgång till aktuella person-, företags- och kontaktuppgifter och det är domstolarna och Åklagarmyndigheten (i vissa fall med hjälp av Rikspolisstyrelsen) som enligt förslaget ska distribuera inbetalningskort och information. Det framstår därmed också som naturligt att det betalningsförmedlande organet i första hand får relevanta uppgifter beträffande brottskadestånden från domstolarna och Åklagarmyndigheten. Eftersom de relevanta uppgifterna som regel läggs in i myndigheternas datoriserade verksamhetsstöd bör målet vara att möjliggöra elektronisk överföring av uppgifterna till det betalningsförmedlande organet. Alla betalningar bör vidare göras identifierbara genom att de inbetalningskort som skickas ut förses med unika referensnummer som ska anges vid betalning. Med hjälp av detta nummer kan sedan uppgifterna om den specifika betalningen plockas fram. Det ställer som tidigare nämnts höga krav på att de uppgifter som inhämtas om framför allt målsägande inom ramen för polisutredningen, förundersökning och domstolsprocessen är korrekta och kompletta.

I den mån sekretess inte gäller för till exempel målsägandens identitet, adress och andra kontaktuppgifter finns inga formella hinder mot att domstolarna eller Åklagarmyndigheten lämnar ut uppgifterna till en annan myndighet, i vårt fall det betalningsförmedlande organet. Sekretess gäller dock även mellan myndigheter

och en myndighet kan därför bara lämna ut sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet om det finns en bestämmelse som bryter sekretessen. En konkret uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning har en sådan sekretessbrytande verkan. Troligen skulle den typ av uppgiftslämnande som nu diskuteras, även utan en sådan uppgiftsskyldighet, många gånger kunna ske med stöd av den s.k. generalklausulen.<sup>11</sup> Eftersom en tillämpning av generalklausulen formellt förutsätter att den överlämnande myndigheten gör en intresseavvägning i samband med varje begäran om att få ut uppgifter framstår det dock som en mindre lämplig lösning. För att domstolarnas och Åklagarmyndighetens uppgiftsskyldighet inte ska kunna ifrågasättas och för att möjliggöra överlämnande av sekretessbelagda uppgifter bör det därför införas en förordningsbestämmelse som reglerar domstolarnas och Åklagarmyndighetens skyldighet att lämna relevanta uppgifter kring av dem meddelade förordnanden om brottsskadestånd till det betalningsförmedlande organet.

Nästa fråga blir hur och i vilken omfattning uppgifter som finns hos det betalningsförmedlande organet ska skyddas. Utan några ytterligare lagstiftningsåtgärder skulle främst det s.k. minimiskyddet för mycket känsliga uppgifter om enskildas personliga förhållanden gälla för dessa uppgifter.<sup>12</sup> Minimiskyddet omfattar främst olika typer av kontaktuppgifter och gäller endast om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom eller henne närstående kan komma att utsättas för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Bestämmelserna är direkt tillämpliga hos alla myndigheter. Minimiskyddet kan dock aldrig användas för att sekretessbelägga namn och personnummer. Det är vidare tveksamt i vilken mån det skulle anses tillämpligt på till exempel kontonummer och andra bankuppgifter.

Det betalningsförmedlande organet kommer att behöva få del av sekretessbelagda uppgifter. Det handlar då förmodligen främst om uppgifter om målsägande som tillerkänts skadestånd. Ur målsägandenas perspektiv skulle det framstå som otillfredsställande om deras uppgifter inte kunde få samma skydd hos det betalningsförmedlande organet som hos den uppgiftslämnande myndigheten. Detta särskilt som målsägandena, vid en uttrycklig uppgiftsskyldighet, inte kan förhindra att uppgifterna lämnas till det betalningsförmedlande organet. Det bör därför införas en ny sekretess-

<sup>11</sup> 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen.

<sup>12</sup> 21 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

bestämmelse tillämplig på det betalningsförmedlande organets verksamhet med förmedling av frivilliga betalningar av brottsskadestånd. Om det införs en sådan bestämmelse är det också mer sannolikt att andra myndigheter än domstolarna och Åklagarmyndigheten, med stöd av till exempel generalklausulen, skulle anse det möjligt att lämna sekretessbelagda uppgifter till det betalningsförmedlande organet i den mån organet skulle ha behov av sådana uppgifter från annat håll. En ny sekretessbestämmelse bör också införas för de fall då det betalningsförmedlande organet nedsätter en betalning hos länsstyrelsen. Det finns i dag ingen särskild sekretessbestämmelse som är tillämplig på länsstyrelsernas handläggning av ärenden om nedsättning av pengar enligt 1927 års lag. I de fall som nu är aktuella kan det dock uppstå situationer då det betalningsförmedlande organet behöver lämna sekretessbelagda uppgifter till länsstyrelsen för att kunna göra en nedsättning. Dessa uppgifter bör då kunna erhålla ett motsvarande skydd hos den mottagande länsstyrelsen.

Sekretessen enligt de föreslagna bestämmelserna bör omfatta uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden. Skälet till att de även ska omfatta enskildas ekonomiska förhållanden är att juridiska personer inte anses ha några personliga förhållanden och det kan uppkomma situationer då även uppgifter om juridiska personer behöver sekretesskyddas. Utredningen är dock av uppfattningen att man inte bör införa bestämmelser som åstadkommer en mer långtgående sekretess än vad som är nödvändigt för att skydda de intressen som föranleder bestämmelserna. Det finns enligt utredningen inte heller några uppenbara skäl som talar för att det bör införas en presumtion för sekretess beträffande uppgifterna hos det betalningsförmedlande organet och i förekommande fall hos länsstyrelserna. Utgångspunkten bör tvärtom vara att uppgifterna ska vara offentliga, dvs. ett rakt skaderekvisit<sup>13</sup> bör gälla. Eftersom insynsintresset i den verksamhet som ska bedrivas måste anses begränsat bör det emellertid inte uppställas ett s.k. rakt kvalificerat skaderekvisit<sup>14</sup>. Sekretess ska därför gälla om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Eventuell sekretess för uppgifter i allmänna handlingar bör gälla i högst 70 år.

<sup>13</sup> Vid raka skaderekvisit är utgångspunkten att uppgifterna är offentliga och att sekretess gäller endast om det kan antas att viss skada eller men uppstår om uppgiften lämnas ut.

<sup>14</sup> Vid kvalificerat raka skaderekvisit är utgångspunkten att sekretess endast gäller om det kan antas att *betydande* skada eller men uppstår om uppgiften lämnas ut.

### 5.4.3 Tekniska lösningar

**Bedömning:** Nya tekniska lösningar måste utvecklas. Dessa kommer sannolikt, i vart fall initialt, att behöva se olika ut beroende på handläggningsform och instans.

#### Bakgrund

I dag rapporteras tingsrätternas domslut i brottmål från verksamhetsstödet Vera till Rikspolisstyrelsen med hjälp av rättsväsendets informationssystem (RI-systemet). Vad gäller till exempel brott och påföljd sker rapporteringen i form av fast nomenklatur, medan skadeståndsförordnandena rapporteras som fritext. Överrätternas domslut i brottmål skrivs ännu så länge helt som fritext varför domarna expedieras i pappersform till Rikspolisstyrelsen där de tolkas och matas in manuellt i RI-systemet. Andra myndigheter får del av information om domstolarnas domslut i brottmål genom Rikspolisstyrelsen. Det finns för närvarande ingen funktion för eller några planer på att skapa strukturerade domslut i Vera för andra mål än brottmål.

Strafförelägganden förs in i Åklagarmyndighetens verksamhetsstöd Cåbra. Om föreläggandet ska godkännas vid ett sammanträde rapporteras det till Rikspolisstyrelsen när det godkänts och om föreläggandet utfärdas för att godkännas inom viss tid rapporteras det genast till Rikspolisstyrelsen som skickar ut strafföreläggandet med bilagor till den misstänkte. Ett strafföreläggande som ska skickas ut till den misstänkte passerar således två datasystem innan det skickas ut.

Rättsväsendets myndigheter samarbetar kring utvecklingen av informationsflöden mellan myndigheterna inom ramen för det s.k. RIF-samarbetet.<sup>15</sup> Samarbetet omfattar endast brottmål och tanken är att myndigheterna i framtiden ska kunna rapportera uppgifter elektroniskt till varandra. Samarbetet är uppdelat i etapper och i den första etappen som ska vara avslutad den 31 december 2011 ligger mycket av fokus på att göra nomenklatur och definieringar enhetliga. Ett av huvudmålen under den första etappen är vidare att det gamla RI-systemet ska fasas ut. För att detta ska bli möjligt pågår bland annat arbete med att strukturera hovrätternas domslut

---

<sup>15</sup> "RIF" står här för Rättsväsendets informationsförsörjning.

i brottmål vad gäller främst brott och påföljd. RIF-samarbetet är i detta skede fokuserat på verksamheterna hos Polisen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården samt i viss mån även Brottsförebyggande rådet. Andra myndigheter kan dock förväntas bli mer involverade i senare etapper.

Skadestånd i brottmål utgör en del av verksamhetsmodellen i RIF-samarbetet men i den fas som samarbetet befinner sig för närvarande är skadeståndsförordnandena inte föremål för något utvecklingsarbete. Det är sannolikt först efter avslutandet av den första etappen realistiskt att tro att man inom ramen för RIF-samarbetet kan påbörja ett arbete med att strukturera skadeståndsförordnanden i brottmål och strafförelägganden.

Beträffande möjligheterna att utveckla befintliga och nya data-system för att administrera ett system för frivillig betalning av brottsskadestånd på det sätt som föreslås gör utredningen följande överväganden.

### Tingsrättsdomar

Det är möjligt att, beträffande skadestånd utdömda i brottmål, skapa en struktur i verksamhetsstödet Vera för att framställa inbetalningskort med alla relevanta betalningsuppgifter. Det enklaste vore att utveckla en struktur som innebär att det produceras ett inbetalningskort per skadeståndsförordnande i domslutet, dvs. ett inbetalningskort per målsägande. Det framstår enligt utredningen också som den bästa lösningen ur den skadeståndsskyldiges perspektiv eftersom han eller hon då kan välja att betala vissa skadestånd och avstå från att betala andra. En sådan teknisk lösning kräver dock att utformningen av skadeståndsförordnanden i brottmålsdomar blir strukturerad och därmed enhetlig.

När det gäller brottsskadestånd som avgörs i tvistemål är situationen en annan. Tvistemålsdomsluten kommer sannolikt inte, i vart fall inom någon överskådlig framtid, att struktureras i Vera. För dessa domslut kan det istället skapas ett system för särskild rapportering i Vera. Med hjälp av den särskilda rapporteringsfunktionen skulle sedan inbetalningskortet kunna framställas. En sådan funktion skulle möjligen innebära att det måste utföras ytterligare något moment i Vera då fråga är om brottsskadestånd i tvistemål. Med tanke på att det handlar om ett begränsat antal mål bör det

dock inte medföra någon större ökning av arbetsbördan för tingsrätternas personal.

### Överrättsdomar

Beträffande överrätternas domar uppstår större svårigheter eftersom överrätterna i sina domslut oftast förhåller sig till underrättens dom. Många gånger avgörs dessutom målen i överrätterna genom någon form av slutligt beslut. Med tanke på hur avgörandena därmed är utformade kan det bli nödvändigt att även för överrätternas del utveckla en lösning liknande den som beskrivits för tvistemål i tingsrätt, dvs. ett system för särskild rapportering av brottsskadestånden.

Eftersom det kan vara så att den skadeståndsskyldige betalat någon del av brottsskadeståndet när överrättens dom meddelas vore det enligt utredningen också olyckligt att ange det totala skadeståndsbeloppet på inbetalningskortet utan hänsyn tagen till eventuellt gjorda betalningar. En teknisk lösning som innebär att betalningar som redan gjorts till det betalningsförmedlande organet beaktas vid framställningen av inbetalningskort vid överrätten skulle kräva att det utvecklades ett system som medger återrapportering från det betalningsförmedlande organet. Att föreslå en sådan lösning är i dagsläget orealistiskt enligt de uppgifter som utredningen fått. Kostnaderna för systemutveckling och förvaltning av en sådan lösning skulle sannolikt bli alldeles för höga. Utredningen anser därför att det vore lämpligare om det hos överrätterna inte angavs något belopp på själva inbetalningskortet. Det totala skadeståndsbeloppet beräknat enligt överrättens avgörande kan istället presenteras i informationsdelen tillsammans med anvisningar om att eventuella betalningar som den skadeståndsskyldige gjort ska avräknas.

### Strafförelägganden

En funktion för att framställa inbetalningskort för frivillig betalning av brottsskadestånd intagna i strafförelägganden kommer som utredningen uppfattat det kräva viss utveckling av såväl Åklagarmyndighetens som Rikspolisstyrelsens datasystem. Att ta fram en sådan funktion är dock genomförbart. Funktionen skulle möjligen

innebära att den enskilde åklagaren måste fylla i ytterligare några uppgifter i systemet när han eller hon lägger in strafföreläggandet, men med tanke på att antalet strafförelägganden som innehåller brottsskadestånd är lågt skulle det inte bli fråga om någon nämnvärd ökning av den totala arbetsbördan för åklagarna.

### **Information till det betalningsförmedlande organet**

För att systemet ska fungera så smidigt som möjligt bör, som berörts tidigare, relevant information om potentiella betalningar (dvs. alla förordnanden om brottsskadestånd/inbetalningskort som skickas ut) vara tillgänglig för hämtning till det betalningsförmedlande organets system. Eftersom det i många fall kan vara fråga om känslig information är det viktigt att det betalningsförmedlande organet kan ta emot informationen på ett säkert sätt. RIF-samarbetet har också som mål att bland annat utöka möjligheterna till elektronisk överföring av uppgifter mellan rättsväsendets olika myndigheter. Utvecklingen av RIF-samarbetet borde därför kunna skapa bättre förutsättningar för tillskapandet av en lösning som innebär att det betalningsförmedlande på elektronisk väg kan få uppgifter om utdömda brottsskadestånd.

Flera av de myndigheter som är med i RIF-samarbetet har i dag möjlighet att ta emot känslig information med hjälp av s.k. spridnings- och hämtningssystem över SGSI. SGSI är ett driftsäkert datornätverk som kopplar samman svenska statliga myndigheter i ett skyddat nätverk. För att få tillgång till SGSI krävs särskild ackreditering. Systemägare för SGSI är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Länsstyrelserna är inte anslutna till SGSI men kommunicerar elektroniskt dels sinsemellan, dels med ett antal andra statliga verk över ett skyddat kommunikationsnät som kallas Lst-Net.

### **Några överväganden**

Det förslag som presenterats är som framgått tekniskt genomförbart. Den tekniska lösningen kommer dock sannolikt, i vart fall under någon tid, att behöva se lite olika ut beroende på handläggningsform och instans. I takt med att berörda myndigheters verksamhetsstöd utvecklas och att RIF-samarbetet fortskrider är det

dock utredningens övertygelse att de tekniska lösningarna kan bli allt bättre och medge en smidig informationsöverföring av de uppgifter som det betalningsförmedlande organet behöver.

Utredningen har vid sina kontakter med berörda myndigheter fått bekräftat att det som föreslås är tekniskt genomförbart men det har samtidigt framhållits från flera håll att det kommer att ta tid att utveckla ett så automatiserat system som utredningen beskriver. De berörda myndigheterna ser inte heller, som planeringen ser ut i dagsläget, att ett sådant utvecklingsarbete skulle kunna påbörjas innan den första etappen av RIF-samarbetet avslutas vid årsskiftet 2011/2012. Som ett alternativ har därför bland annat föreslagits att man skulle kunna inleda med en mer manuell hantering där den skadeståndsskyldige kanske inte skulle kunna få information om till exempel det belopp som ska betalas beräknat inklusive eventuell ränta. Ett sådant system skulle enligt dessa myndigheter gå att starta upp tidigare och till en lägre kostnad. En annan möjlig initial lösning skulle kunna vara att skapa någon form av separat modul-lösning som möjliggör elektronisk kommunikation mellan domstolarnas verksamhetsstöd Vera, Åklagarmyndighetens verksamhetsstöd Cåbra och det betalningsförmedlade organets system. Målet för en sådan lösning skulle dessutom kunna vara att den vid lämplig tidpunkt skulle integreras med RIF-samarbetet.

Utredningen är väl medveten om att det som föreslås initialt kommer att innebära ett ganska omfattande och kostsamt utvecklingsarbete. (För mer om svårigheterna med att beräkna dessa kostnader, se avsnitt 7.1.1.) En sådan inledande satsning skulle dock, som utredningen ser på saken, medföra att parterna fick betydligt bättre service, att mindre manuellt arbete behövde utföras hos berörda myndigheter samt att de löpande kostnaderna för förvaltningen och det betalningsförmedlande organets verksamhet kunde hållas lägre. Sannolikt skulle också den högre servicegraden bidra till att fler utnyttjade möjligheten att betala till det betalningsförmedlande organet och därmed skulle de positiva effekterna av att införa ett system för frivillig betalning av brottsskadestånd bli större. En högre servicegrad och mer individuellt utformad information till parterna borde också kunna bidra till att färre frågor ställs till berörda myndigheter. Med detta sagt är det självklart möjligt att genomföra utredningens förslag i flera steg och att successivt utveckla och förbättra de tekniska lösningarna. Om man väljer ett sådant tillvägagångssätt är det emellertid utredningens uppfattning att enskilda parter bör få tillgång till den hjälp och ser-



vice som ett genomförande av de grundläggande delarna av förslaget skulle innebära.

## 5.5 Vem ska agera som betalningsförmedlande organ?

**Förslag:** Regeringen bör ge Brottsoffermyndigheten i uppdrag att agera som betalningsförmedlande organ.

### 5.5.1 Bättre att välja en redan befintlig myndighet

Utredningens utgångspunkt är att det betalningsförmedlande organets uppgifter bör skötas av en statlig myndighet. Utredningens ambition är vidare att föreslå ett system som innebär så lite manuellt arbete som möjligt för det betalningsförmedlande organet. Även om arbetet i hög grad kan automatiseras med hjälp av tekniska lösningar kommer det dock alltid att uppstå situationer som måste lösas manuellt. Dessutom kommer det att krävas resurser för att upprätthålla en god servicenivå gentemot berörda parter och för att förvalta de system som används i verksamheten. Som framgått av kapitel 4 är det svårt att med någon högre grad av säkerhet avgöra hur många som kommer att utnyttja möjligheten att betala genom det betalningsförmedlande organet. Därmed blir det också svårt att förutspå omfattningen av det betalningsförmedlande organets verksamhet. Utredningen anser därför att en redan befintlig myndighet bör anförtros uppgiften att agera betalningsförmedlande organ. Därigenom borde en del positiva samordningseffekter kunna uppnås samtidigt som organisationen kan bibehålla en viss flexibilitet.

Frågan är då vilken myndighet som är lämpligast för uppdraget. I det avseendet har utredningen efter en del överväganden fokuserat på fyra möjliga alternativ, vilka alla har sina för- och nackdelar. De fyra alternativen och utredningens slutliga överväganden redovisas i de två följande avsnitten.

## 5.5.2 Alternativ som övervägts närmare

### Brottsoffermyndigheten

Brottsoffermyndighetens nuvarande verksamhet omfattar inte någon förmedling av betalningar, men myndighetens arbete med brottsskadeersättningar och den därtill kopplade regressverksamheten innebär att myndigheten hanterar betalningsströmmar. Eftersom Brottsoffermyndigheten arbetar med brottsskadeersättningar skulle uppgiften att förmedla betalningar av brottsskadestånd också kunna ses som ett naturligt tillskott till verksamheten. Brottsoffermyndigheten har genom sin verksamhet också en naturlig koppling till rättsväsendet. Brottsoffermyndighetens övergripande mål är dessutom att främja brottsoffers rättigheter, intressen och behov, vilket förmedling av frivilligt betalda brottsskadestånd i viss mening måste anses göra. Det system som föreslås är dock tänkt att i lika hög grad tillgodose den skadeståndsskyldiges intresse av att kunna göra rätt för sig. Brottsoffermyndigheten har i sin dagliga verksamhet kontakter med såväl målsägande som skadeståndsskyldiga och företrädare för myndigheten har uppgett att detta fungerar mycket bra. Parternas intressen vid frivilliga betalningar är inte heller motstående på samma sätt som i en rättsprocess. Det har dock framförts till utredningen att det möjligen skulle kunna uppfattas som märkligt att Brottsoffermyndigheten, om den utsågs till betalningsförmedlande organ, i ett första skede skulle ha till uppgift att förmedla skadeståndsbetalningar i enlighet med meddelade domar och utfärdade strafförelägganden för att därefter i ett senare skede själva göra självständiga skadeståndsrättsliga bedömningar av skadeståndsskyldighetens omfattning.

Brottsoffermyndigheten ingår formellt i RIF-samarbetet men har så här långt haft en mycket passiv roll i detta. Myndigheten använder sig i dag av två standardiserade ärendehanteringssystem i sin verksamhet. För att Brottsoffermyndigheten ska kunna agera betalningsförmedlande organ på det sätt som utredningen tänkt krävs sannolikt att myndigheten får en del ny teknik och ett nytt datasystem. Brottsoffermyndigheten är inte ansluten till SGSI.

## Domstolsverket

Domstolsverket fungerar som en serviceorganisation åt landets domstolar och ansvarar för övergripande samordning och gemensamma frågor inom Sveriges Domstolar. Den funktion som nu föreslås ligger därmed långt från de uppgifter som Domstolsverket har i dagsläget. Då det är av stor vikt att uppgifter som i någon mening kan uppfattas som verkställande hålls borta från domstolarna bör sådana uppgifter således också hållas borta från Domstolsverket. Anledningen till att utredningen trots detta tagit med Domstolsverket i sina överväganden är att myndigheten ändå påverkas i ganska stor utsträckning av utredningens förslag eftersom de flesta inbetalningskortet kommer att skickas ut från landets domstolar. Dessutom finns redan i dag elektroniska informationsflöden och ett nära samarbete mellan domstolarna och Domstolsverket. Domstolsverket har vidare ett utvecklat och fungerande system för utbetalningar av till exempel vittnesersättningar till enskilda. Myndigheten hanterar dock inga inkommande betalningar på det sätt som det betalningsförmedlande organet föreslås göra.

Även hos Domstolsverket skulle det krävas ett visst tekniskt utvecklingsarbete om funktionen skulle förläggas till myndigheten. En hel del sådant arbete kommer också att krävas med anledning av de funktioner som behövs för att framställa inbetalningskort m.m. Domstolsverket är i allra högsta grad aktivt i RIF-samarbetet och är anslutet till SGSI.

## Kronofogdemyndigheten

Kronofogdemyndigheten bedriver främst verksamhet av exekutiv karaktär. Det handlar till övervägande del om att genom tvångsåtgärder se till att den som har en fordran får betalt. Verksamheten hanterar därmed betalningar som förmedlas till en berättigad part. Uppgiften som betalningsförmedlande organ måste dock betecknas som verksamhetsfrämmande hos Kronofogdemyndigheten eftersom den innebär en förmedling av frivilliga betalningar. Vissa positiva samordningseffekter borde emellertid kunna uppnås eftersom det är fråga om fordringar som, om de inte betalas, i många fall kommer att aktualiseras hos myndigheten genom ett verkställighetsärende. Som betalningsförmedlande organ skulle Kronofogde-

myndigheten dessutom få direkt tillgång till information om vilka brottsskadestånd som blivit betalda och onödiga utskick skulle därmed kunna undvikas. För att uppnå nyss nämnda samordnings-effekter krävs dock att samkörning sker mellan verkställighetsregistret och det register som avser frivillig betalning av brottsskadestånd. För att kunna göra en sådan samkörning krävs med stor sannolikhet ett antal lagändringar. Något som också måste beaktas i sammanhanget är att de flesta vill undvika kontakt med Kronofogdemyndigheten eftersom myndigheten främst är känd för sina exekutiva uppgifter. Många är rädda för att drabbas av verkställighetsåtgärder och få betalningsanmärkningar. Det finns också en högre risk för att det inte skulle uppfattas som frivilligt att betala om detta skulle ske till Kronofogdemyndigheten. Möjligen kan det till och med finnas skadeståndsskyldiga som skulle avstå från att betala till exempel därför att de har andra ärenden hos Kronofogdemyndigheten och inte vill ge sken av att ha betalningsförmåga.

Alla tekniska lösningar som Kronofogdemyndigheten använder i dag är anpassade efter ett borgenärs-gäldenärsförhållande. Ett särskilt datastöd skulle därför behöva byggas upp för den aktuella verksamheten. Kronofogdemyndigheten är för närvarande inte med i RIF-samarbetet men deltar i viss omfattning som observatör. Myndigheten är ansluten till SGSI.

### Länsstyrelserna

Inom ramen för länsstyrelsernas verksamhet faller en mängd olika typer av ärenden, varav de flesta går ut på att vara statens företrädare inom olika områden. Eftersom uppgiften att ta emot, förvara och betala ut pengar (deponering/nedsättning) är mycket lik den betalningsförmedlande funktion som nu föreslås framstår funktionen inte som helt verksamhetsfrämmande för länsstyrelserna. Det betalningsförmedlande organet kommer dock att ha en större verksamhet, inhämta mer information på egen hand och ha flera kontakter med enskilda än vad länsstyrelserna har i dag med anledning av sin deponeringsverksamhet. Länsstyrelserna har för närvarande inte heller någon tydlig koppling till rättsväsendet. Länsstyrelserna skulle därmed kunna uppfattas som en neutral aktör av parterna, men det skulle också kunna upplevas som förvirrande för parterna att få ytterligare en aktör att förhålla sig till. Det betalningsförmed-

lande organets verksamhet bedöms inte bli mer omfattande än att den kan och, enligt utredningen, bör bedrivas på ett ställe. Om verksamheten ska skötas av länsstyrelserna bör uppgiften därför anförtros en av dessa.

Även hos länsstyrelserna skulle ett nytt datastöd för den föreslagna verksamheten behöva utvecklas. Länsstyrelserna har en gemensam IT-enhet och kommunicerar elektroniskt med varandra och med andra statliga verk över ett gemensamt kommunikationsnät som kallas Lst-Net. Nätet är skyddat vilket innebär att man på ett säkert sätt kan skicka uppgifter mellan olika verksamheter. Eftersom Länsstyrelserna har Lst-Net har de inte haft något behov av att ansluta till SGSI. Länsstyrelserna är i dagsläget inte med i RIF-samarbetet.

### 5.5.3 Därför Brottsoffermyndigheten

Beträffande Domstolsverket kan inledningsvis sägas att det sannolikt skulle kunna innebära flera positiva samordningseffekter att ge uppdraget till myndigheten. Enligt utredningen finns det dock starka principiella skäl som talar mot en sådan lösning. Det är en sak att som en serviceåtgärd låta domstolarna skicka ut inbetalningskort och information men en annan att låta Domstolsverket förmedla skadeståndsbetalningar. Förtroendet för domstolarnas verksamhet riskerar att påverkas negativt om Domstolsverket anförtros en uppgift som riskerar att uppfattas som verkställande. Det är därför utredningens bestämda uppfattning att Domstolsverket inte bör ges uppgiften att agera betalningsförmedlande organ.

Kronofogdemyndighetens exekutiva verksamhet medför att det kan upplevas som något negativt att behöva ha kontakt med myndigheten. Även om den funktion som föreslås skulle hållas helt skild från den exekutiva verksamheten är det sannolikt många som trots det skulle göra en sådan koppling. Det skulle i förlängningen kunna medföra att skadeståndsskyldiga avstod från att utnyttja systemet av till exempel rädsla för att drabbas av verkställighetsåtgärder och betalningsanmärkningar. Mycket förenklat skulle man dessutom kunna säga att det är utredningens uppdrag att föreslå ett system som gör det möjligt för den som vill betala att göra det utan att behöva komma i direkt kontakt med Kronofogdemyndigheten. Ur det perspektivet framstår det som lite motsägelsefullt att utse Kronofogdemyndigheten till betalningsförmedlande organ. Mot

detta kan anföras att det viktigaste för den enskilde måste vara att kunna göra rätt för sig utan att drabbas av negativa konsekvenser i form av avgifter och betalningsanmärkningar samt att det faktum att Kronofogdemyndigheten i sin exekutiva verksamhet kommer att hantera många av de brottsskadestånd som inte blir frivilligt betalda innebär att flera samordningsfördelar skulle kunna uppnås om Kronofogdemyndigheten utsågs till betalningsförmedlande organ. Utredningen gör dock bedömningen att de positiva effekter som skulle kunna uppnås inte skulle bli så stora att de uppväger de skäl av mer principiell och psykologisk karaktär som talar emot en sådan lösning. Kronofogdemyndigheten bör därför inte ges i uppdrag att agera betalningsförmedlande organ.

Återstår gör då Brottsoffermyndigheten och någon av landets länsstyrelser. Dessa myndigheter bedriver alla verksamhet som innefattar hantering av betalningsströmmar, men länsstyrelserna har den verksamhet som mest liknar det betalningsförmedlande organets. Länsstyrelserna framstår också som ett neutralt alternativ och har redan i dagsläget en väl utvecklad IT-struktur inom vilken det borde vara fullt genomförbart att utveckla ett verksamhetsstöd för den föreslagna funktionen. Mot detta ska ställas Brottsoffermyndighetens roll i rättskedjan och vana av kontakter med såväl målsägande som skadeståndsskyldiga. Brottsoffermyndighetens arbete med brottsskadeersättningar ger också en naturlig koppling till frågor som berör brottsskadestånd. Brottsoffermyndigheten har dock en betydligt mindre väl utvecklad IT-struktur än Länsstyrelserna.

Såväl Brottsoffermyndigheten som länsstyrelserna kan enligt utredningen, om än på lite olika sätt, förväntas ha goda förutsättningar att hantera den verksamhet som det nu är fråga om. Rent teknikmässigt framstår länsstyrelserna med sin centrala IT-enhet och väl utvecklade IT-struktur som det bästa alternativet. Även om verksamheten är tänkt att i så hög grad som möjligt vara automatiserad måste man dock förvänta sig att det betalningsförmedlande organet också kommer att få besvara en del frågor från berörda parter. I arbetet med att besvara dessa frågor är det sannolikt en stor fördel att ha kunskap om och erfarenhet av hela det rättsliga system som kan aktualiseras när fråga är om brottsskadestånd. Här har Brottsoffermyndigheten således en klar fördel av att under hela sin verksamhetstid ha arbetat med denna typ av frågeställningar. De inblandade kan därför uppleva det som mer naturligt att ha kontakt med Brottsoffermyndigheten. Att Brottsoffermyndigheten i sitt

arbete med brottsskadeersättningsärenden gör självständiga skadeståndsrättsliga bedömningar ser utredningen inte heller som något problem eftersom frågan om brottsskadeersättning aktualiseras först sedan det konstaterats att den skadeståndsskyldige inte kan göra rätt för sig. Något som talar till Brottsoffermyndighetens fördel är vidare deras, om än mycket passiva, deltagande i RIF-samarbetet. Detta eftersom utredningen fått uppfattningen att mycket av det utvecklingsarbete som måste genomföras hos Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen sannolikt skulle ske inom ramen för detta samarbete.

Efter beaktande av de faktorer som nu beskrivits har utredningen kommit fram till att övervägande skäl talar för att Brottsoffermyndigheten bör utses till betalningsförmedlande organ. Vid denna bedömning har Brottsoffermyndighetens nuvarande roll i rättskedjan och mångåriga erfarenhet av arbete med frågor som berör brottsskadestånd varit av avgörande betydelse.

## 6 Information om systemet

### 6.1 Allmänt om myndigheternas serviceskyldighet m.m.

Att myndigheter ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde följer av 4 § förvaltningslagen (1986:223). Av bestämmelsen framgår även att hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Förvaltningslagen gäller för förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden och domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden. Reglerna om myndigheternas serviceskyldighet och samverkan som återfinns i 4–6 §§ förvaltningslagen gäller dock även annan förvaltningsverksamhet hos myndigheterna. För domstolarna gäller vidare att de även i den del av sin verksamhet som inte omfattas av förvaltningslagens bestämmelser i lämplig utsträckning ska lämna upplysningar till enskilda i frågor som rör den verksamheten.<sup>1</sup> Vidare kan som tidigare nämnts noteras att det framgår av 2 kap. 3 § utsökningsförfordningen att Kronofogdemyndigheten ska hjälpa fysiska målsägande med ansökan om verkställighet. Att Kronofogdemyndigheten ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan hjälp som målsäganden (och andra) kan efterfråga anses i övrigt framgå av 4 § förvaltningslagen.<sup>2</sup>

Det är med andra ord bestämmelsen i förvaltningslagen som utgör grunden för myndigheternas serviceskyldighet. Av redogörelsen om nuvarande förhållanden i kapitel 2 framgår närmare hur berörda aktörer i dagsläget lämnar information om betalning av brottsskadestånd direkt till parterna. Vid sidan av detta svarar myndigheterna självklart på frågor som ställs till dem och det finns

---

<sup>1</sup> 13 § förordningen (2003:234) om tiden för tillhandahållande av domar och beslut, m.m.

<sup>2</sup> Se Ds 1993:29 sid. 79.



många gånger ytterligare information att tillgå i deras lokaler och via deras webbplatser.

Att parter som berörs av det system för frivillig betalning som nu föreslås måste få information som är tydlig och lättfattlig följer enligt utredningens mening redan av den allmänna serviceskyldigheten men det utgör också en nödvändighet för att parterna ska förstå vad systemet innebär och hur det fungerar. En väl genomtänkt och lättillgänglig information kan bidra till att öka användandet av systemet och begränsa riskerna för missförstånd.

Utredningen anser dessutom att den förfrågan och information som Kronofogdemyndigheten skickar ut till fysiska målsägande med anledning av att det kommit in en lagakraftvunnen dom eller ett strafföreläggande med skadeståndsförordnanden inte bör skickas ut innan det passerat så lång tid att den skadeståndsskyldige inte längre får betala brottskadeståndet till det betalningsförmedlande organet. På så vis bör antalet fall där Kronofogdemyndighetens och det betalningsförmedlande organets handläggning löper parallellt kunna begränsas och risken för förvirring hos parterna minskas. För att Kronofogdemyndigheten inte ska behöva skicka ut förfrågningar i onödan och för att undvika att systemen löper parallellt är det enligt utredningens mening också angeläget att ålägga det betalningsförmedlande organet att informera Kronofogdemyndigheten om ärenden i vilka fysiska målsägande fått full betalning av sitt skadestånd. Det kan även bidra till vissa besparingar hos Kronofogdemyndigheten.

## **6.2 Vad är det viktigt att parterna får information om?**

Som framgått av kapitel 5 är det utredningens uppfattning att parterna ska få information om hur frivillig betalning av brottskadestånd kan ske samtidigt som de får del av den utskrivna domen eller strafföreläggandet. Informationen kommer därmed att distribueras av domstolarna, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen. Dessa myndigheter bör därför tillsammans med det betalningsförmedlande organet ges i uppdrag att gemensamt och under ledning av någon av dem komma överens om hur informationen lämpligen bör utformas.

Utöver att informationen rent allmänt bör ge en lättfattlig beskrivning av systemet är det enligt utredningens mening viktigt att informationen är tydlig på ett antal punkter.

- Det måste vara tydligt att den skadeståndsskyldige genom systemet har en *frivillig* möjlighet att betala brottsskadeståndet med hjälp av det betalningsförmedlande organet.
- Det bör också framgå att betalning till det betalningsförmedlande organet inte bör ske om den skadeståndsskyldige har för avsikt att överklaga domen i skadeståndsdelen eller avstå från att godkänna strafföreläggandet. Den skadeståndsskyldige kan i det sammanhanget informeras om möjligheten att istället göra en nedsättning hos Kronofogdemyndigheten.
- Det måste understrykas att det belopp som anges är beräknat inklusive upplupen eventuell ränta fram till den angivna sista betalningsdagen och att betalning därför bör ske senast denna dag.
- Det bör framgå hur det angivna beloppet beräknats, dvs. hur stor del av beloppet som avser kapital och hur stor del som avser ränta.
- För att undvika att skadeståndsskyldiga i allt för stor utsträckning vänder sig till domstolarna och åklagarkamrarna med frågor måste det framgå tydligt att den som har frågor kring systemet och eventuell betalning ska vända sig till det betalningsförmedlande organet.
- Om skadeståndsskyldigheten är solidarisk bör den skadeståndsskyldige informeras om innebörden av detta.
- Det bör slutligen framgå vad som kan hända om den skadeståndsskyldige inte betalar.

Vid sidan av att den skadeståndsskyldige får information tillsammans med domen eller strafföreläggandet bör man även överväga att skicka ut ett generellt utformat informationsblad till målsäganden. Målsäganden skulle genom informationsbladet också kunna rekommenderas att kontrollera med det betalningsförmedlande organet om betalning skett innan en ansökan om verkställighet ges in. På det sättet kan förhoppningsvis antalet onödiga ansökningar om verkställighet begränsas ytterligare.

Vidare bör övervägas om det inte bör framställas ett standardiserat informationsblad på ett lämpligt urval av andra språk än svenska. Därigenom kan även vissa skadeståndsskyldiga och målsägande med inga eller begränsade kunskaper i svenska språket få skriftlig information om systemet.

Utredningen vill slutligen understryka att det blir allt viktigare med informationsspridning via Internet. Många föredrar numera att söka information via datorn framför att ta del av blanketter och broschyrer i pappersformat. Det är därför mycket viktigt att såväl det betalningsförmedlande organet som Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Polisen har information om systemet för frivillig betalning av brottsskadestånd på sina webbplatser. På det betalningsförmedlande organets webbplats bör det även finnas enkla kontaktmöjligheter via elektronisk kommunikation för utökad service gentemot användarna.

## 7 Konsekvensbeskrivning

### 7.1 Ekonomiska konsekvenser

Då utredningens förslag handlar om att skapa ett nytt system för frivillig betalning av brottsskadestånd är det naturligt att systemets införande måste innebära kostnader. Under arbetets gång har det dock blivit allt tydligare för utredningen att man då måste skilja på de initiala utvecklingskostnaderna och de därefter löpande kostnaderna för det betalningsförmedlande organets verksamhet m.m. Med utvecklingskostnader avses dels kostnaderna för utveckling av befintliga verksamhetsstöd hos Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen, dels kostnaderna för utveckling av ett datoriserat verksamhetsstöd för det betalningsförmedlande organet.

#### 7.1.1 Utvecklingskostnaderna

Det har visat sig vara mycket svårt att i dagens läge göra en realistisk uppskattning av kostnaderna för att utveckla befintliga verksamhetsstöd och ett system för det betalningsförmedlande organets verksamhet. För att göra en sådan uppskattning krävs ingående kunskaper om befintliga system och deras planerade utveckling samt om det förslag som nu lämnas. För att uppskattningen ska bli trovärdig måste det vidare göras en ingående förstudie för såväl utvecklingen av befintliga system som utvecklingen av det nya systemet. Utredningen har tvingats konstatera att det inom ramen för den tid som stått till utredningens förfogande inte varit rimligt att kräva av de myndigheter vars system berörs av utredningens förslag att de ska genomföra en sådan förstudie utan några extra resurser. De flesta av myndigheterna har i sina kontakter med utredningen dessutom förklarat att de inte utan att ta in extern expertis skulle kunna göra någon närmare uppskattning av vad det

skulle kunna kosta att utveckla deras system för att klara de uppgifter som utredningen föreslår. Inte heller har det inom ramen för utredningens budget varit rimligt eller för den delen möjligt att anlita en extern konsult för ett så omfattande arbete som det skulle innebära att räkna på de samlade utvecklingskostnaderna. De befintliga system som berörs är dessutom för närvarande under ett ganska omfattande utvecklingsarbete med anledning av RIF-samarbetet och det gör inte uppgiften enklare.

Helt klart är dock att den anpassning av systemen som utredningen vill genomföra skulle ge upphov till relativt ansevliga kostnader i utvecklingsskedet. Utredningen är emellertid av uppfattningen att den inom ramen för RIF-samarbetet planerade utvecklingen i förlängningen också kommer att underlätta utvecklingen av de funktioner som utredningen föreslår. Utvecklingen av ett allt mer digitaliserat och strukturerat informationsflöde mellan rättsväsendets myndigheter utgör en viktig del av de lösningar som utredningen önskar åstadkomma. Till detta kan läggas att brottskadestånden finns med i RIF-samarbetets verksamhetsmodell även om något utvecklingsarbete i den delen inte är planerat under samarbetets första etapp. Enligt utredningen framstår det därför som klart rimligast och mest praktiskt om den utveckling som föreslås kunde ske inom ramen för det framtida RIF-samarbetet. Utredningen föreslår därför att berörda myndigheter ges i uppdrag att inom ramen för detta samarbete utreda hur och till vilken kostnad befintliga och nya system skulle kunna utvecklas i nu aktuella avseenden. När det gäller utvecklingen av befintliga system borde de åtgärder som utredningen föreslår sannolikt också kunna genomföras inom ramen för framtida etapper av RIF-samarbetet. I det avseendet handlar det snarast om att, såväl i fråga om tid som resurser, prioritera utvecklingen av skadeståndsförordnandena m.m.

### **7.1.2 Kostnader för det betalningsförmedlande organets verksamhet**

När det gäller omfattningen av och kostnaderna för det betalningsförmedlande organets löpande verksamhet är dessa i hög grad beroende dels av den mängd betalningar som sker till det betalningsförmedlande organet, dels av hur mycket kontakter med enskilda som uppstår och vilka tekniska lösningar som finns. Utgångspunkten för förslaget är dock att så mycket som möjligt av

arbetet med att förmedla betalningar ska vara automatiserat och således kräva relativt lite manuellt arbete. Utredningen gör efter att ha tagit del av uppgifter från bland annat Brottsoffermyndigheten bedömningen att verksamheten, om den får den omfattning som uppskattats i kapitel 4 och huvudsakligen organiseras i enlighet med det förslag som presenterats, bör kunna hanteras inom ramen för 3–4 årsarbetskrafter och att det därutöver kommer att uppstå vissa transaktionskostnader för förmedlingen av betalningarna, kostnader för administration och för förvaltning av system m.m. Kostnaderna för det betalningsförmedlande organets verksamhet skulle därmed uppgå till i vart fall omkring tre miljoner kronor årligen.

### **7.1.3 Kostnader för andra verksamheter**

När det gäller andra kostnader än initiala utvecklingskostnader som kan komma att belasta andra verksamheter, såsom domstolarnas och åklagarkamrarnas, gör utredningen bedömningen att dessa inte blir annat än marginella och att de därigenom bör kunna hanteras inom ramen för befintliga anslag. Om de tekniska lösningarna blir så automatiserade som utredningen förslår bör arbetet med att framställa och skicka ut inbetalningskort och information inte medföra något större merarbete för berörda verksamheter. Det kan uppkomma en del ytterligare arbete med att mata in och kontrollera uppgifter i vissa fall, men arbetet borde inte bli mer omfattande än att det kan klaras av inom befintliga organisationer.

### **7.1.4 Finansiering**

Det åligger utredningen att om dess förslag väntas leda till kostnadsökningar för det allmänna föreslå hur dessa ska finansieras.

Beträffande utvecklingskostnaderna har det som konstaterats ovan inte varit möjligt för utredningen att uppskatta storleken av dessa. Som antytts är dock utredningen av uppfattningen att kostnaderna i hög grad bör kunna tas inom ramen för det framtida RIF-samarbetet och att det därvid främst är en fråga om att prioritera dessa delar i kommande etapper.

Kostnaderna för det betalningsförmedlande organets löpande verksamhet innebär dock en mer permanent kostnadsökning för

det allmänna som måste finansieras. Utredningen föreslår i den här delen att verksamheten finansieras genom en avgift. Utgångspunkten borde härvid vara att det främst är de som ådöms att betala brottskadestånd som ska betala en sådan avgift. För att avgiften inte ska bli krånglig att administrera och eftersom det finns anledning att inte öka antalet avgifter som döms ut i brottmål har utredningen emellertid kommit till slutsatsen att det lämpligaste vore att utveckla avgiften enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond. De allra flesta som blir skyldiga att betala brottskadestånd åläggs att göra detta genom en brottmålsdom eller ett strafföreläggande och grunden för samtliga sådana skadestånd är att det begåtts ett brott som inneburit att någon lidit skada. Därför föreslår utredningen att avgiften enligt lagen om brottsofferfond görs om till en brottsofferavgift som uppgår till 600 kronor och som åläggs de som enligt dagens system ska betala avgift enligt lagen om brottsofferfond. Lagen om brottsofferfond bör därmed också byta namn till lagen om brottsofferavgift. Av brottsofferavgiften på 600 kronor ska som tidigare 500 kronor föras till brottsofferfonden och resterande 100 kronor användas för att finansiera det betalningsförmedlande organets verksamhet.

Av Brottsoffermyndighetens årsredovisning kan konstateras att Rikspolisstyrelsen (vilka kräver in avgifterna enligt lagen om brottsofferfond) för 2008 redovisade lite drygt 23,3 miljoner kronor till brottsofferfonden. Avgifter som inte betalas till Rikspolisstyrelsen går till Kronofogdemyndigheten för indrivning. Under 2008 lyckades Kronofogdemyndigheten driva in avgifter motsvarande cirka 9,2 miljoner kronor. Dessa siffror motsvarar för 2008 drygt 65 000 avgifter enligt den nuvarande lagen. Beräknat efter en liknande nivå skulle en avgift som den föreslagna inbringa åtminstone 6,5 miljoner kronor till det betalningsförmedlande organets verksamhet. Utredningen räknar inte med att kostnaderna för verksamhetens bedrivande kommer att uppgå till ett så högt belopp men det finns en stor osäkerhet kring frågan om vad verksamheten kommer att kosta eftersom det på förhand är mycket svårt att säga hur många som kommer att utnyttja systemet. Utredningen föreslår därför att avgiften bestäms till det angivna beloppet och att eventuellt överskott som uppkommer från den del av avgiften som är avsedd att finansiera det betalningsförmedlande organets verksamhet tillförs brottsofferfonden. Härigenom skulle brottsofferfonden sannolikt tillföras ytterligare medel som kan användas till brottsofferinriktad verksamhet. Det skulle vara moti-

verat med tanke på att den avgift som i dag tas ut enligt lagen om brottsofferfond varit oförändrad sedan 1999. Närmare föreskrifter om finansieringen av det betalningsförmedlande organets verksamhet och hur eventuella överskott ska behandlas bör dock bestämmas av regeringen.

## 7.2 Konsekvenser för barn

FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) slår fast att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Detta innebär inte att barnets bästa är det enda intresse som ska beaktas utan att vad som är bäst för barnet ska vägas mot andra samhällsintressen. Med barn avses enligt Barnkonventionen varje människa som är under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt landets nationella lagstiftning vilket det inte blir i Sverige.

En inte oansenlig andel av de personer som döms för brott och som åläggs att betala brottsskadestånd är barn i Barnkonventionens mening. Detsamma gäller i gruppen fysiska målsägande som utsätts för brott och tillerkänns brottsskadestånd. Som framgått i tidigare avsnitt utgjorde till exempel omkring 78 % av de skulder som ungdomar i åldern 15–17 år hade registrerade hos Kronofogdemyndigheten vid en viss tidpunkt just brottsskadestånd. Att hamna i Kronofogdemyndighetens register och få betalningsanmärkningar i tidig ålder riskerar i många fall att bli en inkörsport till fortsatt skuldsättning vilket kan göra det svårare för den unge att komma in i samhället. Det kan i förlängningen också medföra en ökad risk för fortsatt brottslighet. Utredningens förslag syftar främst till att underlätta för den som vill göra rätt för sig genom att betala ett brottsskadestånd, men genom det förslag som lämnas hoppas utredningen också kunna bidra till att motverka onödiga restföringar hos Kronofogdemyndigheten och därigenom undvika en del av de negativa konsekvenser som detta kan ge upphov till.

Genom de förslag som lämnas hoppas utredningen också kunna bidra till att fler barn får del av ett brottsskadestånd som de tilldömts dels genom att det blir enklare för de skadeståndsskyldiga att betala, dels genom att det föreslås att större belopp som ska förmedlas till underåriga ska sättas in på ett s.k. spärrat konto.



### 7.3 Övriga konsekvenser

Utredningens förslag har inte någon inverkan på den kommunala självstyrelsen. Utredningen gör inte heller i övrigt bedömningen att förslaget har sådan betydelse att några andra särskilda överväganden behövs.

## 8 Författningskommentar

### 8.1 Inledning

Utredningen förslår att en ny lag om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott samt en ny lag om brottsofferavgift införs. Den nya lagen om brottsofferavgift ska ersätta lagen (1994:419) om brottsofferfond. Vidare föreslår utredningen ändringar i ett antal befintliga författningar. Utredningen har i tidigare avsnitt redovisat de huvudsakliga skälen bakom de författningsförslag som lämnas. I författningskommentaren finns vissa hänvisningar till dessa avsnitt och en del ytterligare kommentarer.

### 8.2 Förslaget till lag om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott

#### 1 §

*Den som genom dom eller strafföreläggande har blivit skyldig att betala skadestånd på grund av brott (brottsskadestånd) har under en begränsad tid möjlighet att fullgöra sin skadeståndsskyldighet genom att betala till ett betalningsförmedlande organ.*

*Betalning till det betalningsförmedlande organet är frivillig.*

De förslag som paragrafen genomför har främst behandlats i avsnitt 5.1 och 5.2.2.

Paragrafen sätter upp ramarna för systemet för förmedling av betalningar av brottsskadestånd.

Av första stycket framgår att den som genom dom eller strafföreläggande blivit skyldig att betala skadestånd på grund av brott, dvs. brottsskadestånd, ska ges en möjlighet att göra rätt för sig genom att betala till ett betalningsförmedlande organ. Denna möjlighet utgör, som framgår av bland annat avsnitt 5.1.2, en service

som tillhandahålls parterna och gäller endast under en begränsad tid. Möjligheten ska ges till alla som ålagts att betala brottsskadestånd oavsett om det skett genom dom i brottmål, dom i tvistemål eller genom ett strafföreläggande. Möjligheten att betala till det betalningsförmedlande organet ska vidare omfatta alla brottsskadestånd oavsett om den målsägande som tillerkänts skadeståndet är en fysisk eller en juridisk person.

Genom paragrafens *andra stycke* förtydligas att betalning till det betalningsförmedlande organet är frivillig. Den som vill betala ett brottsskadestånd måste inte göra det genom att betala till det betalningsförmedlande organet. Det står alltjämt parterna fritt att själva komma överens om hur betalning ska ske.

## 2 §

*Den skadeståndsskyldige ska informeras om brottsskadeståndets storlek inklusive upplupen eventuell ränta beräknat efter en sista betalningsdag. Informationen ska lämnas samtidigt som domen eller strafföreläggandet expedieras till den skadeståndsskyldige.*

*Betalningen ska ha kommit in till det betalningsförmedlande organet senast två veckor efter den enligt första stycket angivna sista betalningsdagen.*

Paragrafens innehåll har huvudsakligen behandlats i avsnitt 5.2.1, 5.2.3 och 5.3.1.

Av *första stycket första meningen* framgår att den skadeståndsskyldige ska få information om det belopp som han eller hon måste betala för att fullgöra sin skadeståndsskyldighet. De allra flesta brottsskadestånd löper med ränta och det framgår inte av domar och strafförelägganden hur räntan ska beräknas. Det är istället upp till den skadeståndsskyldige att själv ta reda på hur mycket ränta han eller hon ska betala. För att det ska bli enkelt för den skadeståndsskyldige att göra rätt för sig ska informationen om beloppet avse brottsskadeståndet inklusive upplupen eventuell ränta. Eftersom det inte på förhand är möjligt att veta vilken dag den skadeståndsskyldige eventuellt betalar ska beloppet beräknas efter en viss angiven sista betalningsdag. Det innebär att den skadeståndsskyldige närmast uppmanas att betala ett belopp som många gånger är något högre än vad skyldigheten att betala är när betalningen faktiskt sker. Det kan ifrågasättas om inte ett sådant förfarande hos en myndighet måste regleras genom lag. Med hänsyn till att det betal-

ningsförmedlande organet ska stämma av det betalade beloppet mot den faktiska betalningsskyldigheten den dag som betalningen kom in till organet torde det dock inte, utöver vad som nu föreslås, krävas närmare bestämmelser i lag om hur beloppet ska beräknas. Den nu aktuella bestämmelsen drar upp ramarna för hur beräkningen ska ske och den närmare detaljregleringen som till exempel vilken dag som i olika situationer ska anges som sista betalningsdag bör ske genom förordning. Vilka frister som kan vara lämpliga har diskuterats av utredningen i avsnitt 5.2.4.

Av *första styckets andra mening* framgår att den skadeståndsskyldige ska få informationen samtidigt som han eller hon får den skriftliga domen eller strafföreläggandet. På det viset kan informationen bifogas utskicket av domen eller strafföreläggandet och informationen kommer den skadeståndsskyldige till del i ett tidigt skede. Informationen bör tillställas den skadeståndsskyldige i form av ett inbetalningskort och ett informationsblad. Om den skadeståndsskyldige genom domen eller strafföreläggandet ålagts att betala brottsskadestånd till flera målsägande ska ett inbetalningskort för varje skadeståndsförordnande distribueras. Eftersom informationen ska skickas ut tillsammans med domen eller strafföreläggandet kommer den att distribueras av domstolarna, åklagarkamrarna och Rikspolisstyrelsen.

Paragrafens *andra stycke* slår fast att en betalning måste ha kommit in till det betalningsförmedlande organet senast två veckor efter den vid varje tillfälle angivna sista betalningsdagen. Genom att systemet endast hålls tillgängligt under begränsad tid blir det möjligt att undvika ett system där Kronofogdemyndighetens handläggning av ett eventuellt verkställighetsärende och det betalningsförmedlande organets arbete löper parallellt. Betalningsfristens längd har bestämts utifrån en målsättning att begränsa antalet betalningar som kommer in så sent att de måste återbetalas utan att för den delen göra det möjligt att i allt för stor utsträckning betala genom det betalningsförmedlande organet efter den vid varje tillfälle angivna sista betalningsdagen.

### 3 §

*Det betalningsförmedlande organet ska förmedla betalningar som har kommit in till organet inom den tid som anges i 2 § andra stycket till den skadeståndsberättigade.*

*En betalning som kommit in till det betalningsförmedlande organet inom den i första stycket angivna tiden ska anses ha skett till den skadeståndsberättigade.*

*Betalningar som kommer in efter den tid som anges i 2 § andra stycket ska återbetalas till den som gjort betalningen.*

Bestämmelserna i paragrafen har i olika avseenden behandlats i avsnitt 5.3.1, 5.3.2, 5.3.5 och 5.4.1.

Av *första stycket* framgår att det betalningsförmedlande organets uppgift är att förmedla betalningar som har kommit in i rätt tid till den målsägande som enligt domen eller strafföreläggandet är berättigad till skadeståndet. En betalning ska förmedlas utan beaktande av om domen har vunnit laga kraft eller strafföreläggandet godkänts. En betalning ska också förmedlas även om den uppgår till ett lägre belopp än det belopp som den skadeståndsskyldige informerats om tillsammans med domen eller strafföreläggandet. En betalning som inte utgör full betalning av brottsskadeståndet kan dock inte skydda den skadeståndsskyldige mot att målsäganden ansöker om verkställighet av den del av skulden som kvarstår obetald.

Genom paragrafens *andra stycke* slås fast att en betalning som kommit in till det betalningsförmedlande organet och som enligt första stycket ska förmedlas till målsäganden ska anses ha skett till målsäganden. Detta innebär att betalningen när den kommer in till organet har en för den skadeståndsskyldige gentemot målsäganden befriande verkan upp till det belopp som betalats. Det betalningsförmedlande organet blir därmed genom lag behörigt att motta betalning för målsägandens räkning och målsäganden fräntas en del av sin behörighet att påverka hur betalning får ske. Målsäganden kan med andra ord inte motsätta sig att betalning av brottsskadeståndet sker till det betalningsförmedlande organet under den angivna tiden. Utgångspunkten är att en betalning enligt denna lag i övrigt inte ska tillerkännas någon annan verkan än vad den annars skulle ha haft i civilrättsligt hänseende. Om den skadeståndsskyldige har för avsikt att överklaga en dom i skadeståndsdelen bör betalning enligt denna lag inte ske. Då finns istället möjligheten för den skadeståndsskyldige att göra en nedsättning hos Kronofogdemyndigheten.

Av *tredje stycket* följer att betalningar som kommer in till det betalningsförmedlande organet efter den tid som anges i 2 § andra stycket ska återbetalas. En betalning som återbetalas anses därmed

inte ha skett till den som är berättigad till skadeståndet och har således inte någon befriande verkan.

#### 4 §

*Förmedling till den skadeståndsberättigade ska aldrig ske av ett större belopp än vad som motsvarar skadeståndsbeloppet inklusive upplupen eventuell ränta per den dag som betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet. Om en betalning uppgår till ett större belopp än vad som ska förmedlas ska överskottet återbetalas till den som gjort betalningen.*

*Om det kommer in flera betalningar avseende ett och samma brottsskadestånd ska betalningarna förmedlas till den skadeståndsberättigade i den ordning som de har kommit in till det betalningsförmedlande organet.*

*Endast överskott som uppgår till minst femtio kronor ska återbetalas. Överskott som inte ska återbetalas tillfaller brottsofferfonden.*

De förslag som genomförs i paragrafen har huvudsakligen behandlats i avsnitt 5.2.3 och 5.3.3.

Genom *första stycket första meningen* slås fast att det betalningsförmedlande organet aldrig ska förmedla ett större belopp till målsäganden än vad som motsvarar full betalning av brottsskadeståndet. Det ska således ske en automatisk kontroll hos det betalningsförmedlande organet av skadeståndets storlek per den dag som betalningen kom in till organet. Om det uppkommer ett överskott sedan full betalning av brottsskadeståndet förmedlats ska enligt *första stycket andra meningen* överskottet som huvudregel återbetalas till den skadeståndsskyldige. Härigenom säkerställs att målsäganden inte blir överkompenserad samt att den skadeståndsskyldige som huvudregel inte behöver betala för mycket.

Paragrafens *andra stycke* avser främst det fallet då solidariskt skadeståndsansvar dömts ut. Om det kommer in flera betalningar avseende ett och samma brottsskadestånd ska dessa förmedlas i den ordning som de kommit in till det betalningsförmedlande organet och upp till det att målsäganden erhållit full betalning av skadeståndet. Det innebär till exempel att om en solidariskt skadeståndsskyldig erlägger full betalning av skadeståndet ska den betalningen förmedlas till målsäganden och eventuella senare inkomna betalningar avseende samma brottsskadestånd återbetalas. Om den första betalningen som kommer in endast avser en del av brottsskade-

ståndet ska betalningen förmedlas i sin helhet. Kommer det sedan in ytterligare en betalning avseende samma brottsskadestånd ska endast så mycket av denna betalning förmedlas att målsäganden får full betalning av skadeståndet per den dag som den andra betalningen kom in till det betalningsförmedlande organet. Eventuellt överskott som då uppkommer ska återbetalas till den som gjort den senaste betalningen. Det betalningsförmedlande organet har inte till uppgift att fördela ansvaret mellan de solidariskt skadeståndsskyldiga.

För att begränsa antalet återbetalningar föreskrivs genom *tredje stycket* att endast överskott som uppgår till minst femtio kronor ska återbetalas. Överskott som understiger detta belopp ska, lämpligen vid ett eller ett par tillfällen per år, föras till brottsofferfonden för att därigenom bidra till olika former av brottsofferinriktad verksamhet.

### 5 §

*Om det betalningsförmedlande organet inte kan förmedla en betalning inom viss bestämd tid ska pengarna nedsättas hos länsstyrelsen enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet, om förutsättningar för nedsättning i övrigt föreligger.*

*Pengarna ska anses nedsatta den dag de kom in till det betalningsförmedlande organet.*

Paragrafen har huvudsakligen behandlats i avsnitt 5.3.6.

Det kan i vissa fall hända att det betalningsförmedlande organet inte kan förmedla en betalning som enligt lagen ska förmedlas. Detta kan till exempel bero på att målsäganden inte går att få tag på eller att målsäganden av något skäl vägrar ta emot betalningen. För att det betalningsförmedlande organet i en sådan situation inte ska behöva förvara pengarna under någon längre tid och den skadeståndsskyldige ska kunna fullgöra sin betalningsskyldighet på sätt som han eller hon genom betalningen måste anses ha gett uttryck för att vilja följer av *första stycket* att betalningar som inte kan förmedlas inom en viss av regeringen bestämd tid ska, om förutsättningar i övrigt föreligger, nedsättas hos länsstyrelsen enligt 1927 års lag om nedsättning av pengar hos myndighet. Nedsättning får alltid ske så snart det betalningsförmedlande organet kommit till uppfattningen att betalningen inte kan förmedlas. Nedsättning kan ske hos valfri länsstyrelse utifrån vad det betalningsförmedlade

organet i det enskilda fallet finner lämpligt. Den skadeståndsskyldige och, om möjligt, målsäganden ska informeras om att nedsättning skett. Om tio år passerar utan att målsäganden gör anspråk på det nedsatta beloppet har den skadeståndsskyldige möjlighet att återkräva pengarna.

För att den skadeståndsskyldiges betalning då nedsättning sker inte ska förlora den verkan som inbetalningen till det betalningsförmedlande organet inneburit ska enligt *andra stycket* pengarna anses nedsatta den dag de kom in till det betalningsförmedlande organet.

Paragrafen utgör en specialbestämmelse i förhållande till 1927 års lag om nedsättning av pengar hos myndighet och den gäller därmed istället för vad som enligt 1927 års lag brukar gälla i reglerade avseenden.

## 6 §

*Det betalningsförmedlande organets beslut får inte överklagas.*

Möjligheten att betala genom det betalningsförmedlande organet utgör en service som det för den skadeståndsskyldiges del är frivilligt att utnyttja. Det betalningsförmedlande organets verksamhet går i huvudsak ut på att förmedla frivilligt gjorda betalningar och inte på att pröva enskildas rättigheter och skyldigheter. Den del av verksamheten som skulle kunna anses avse sådana frågor är främst beräkningen av de belopp som ska förmedlas och återbetalas och i undantagsfall frågor om nedsättning. Beräkningarna ska ske enligt skadeståndsförordnanden som är intagna i en dom eller ett straffföreläggande. Ett beslut som blir oriktigt på grund av en felräkning eller något liknande förbiseende bör enligt allmänna förvaltningsrättsliga regler kunna rättas av det betalningsförmedlande organet. Om någon enskild på grund av en felräkning eller liknande skulle drabbas av förlust torde den enskildes anspråk till följd härav kunna tillgodoses inom ramen för statens skadeståndsansvar. Något behov av att göra det betalningsförmedlade organets beslut till föremål för de allmänna förvaltningsdomstolarnas prövning finns därför inte.



## 7 §

*Närmare föreskrifter om förmedlingen av brottsskadestånd enligt denna lag meddelas av regeringen.*

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förmedlingen av brottsskadestånd. Exempel på områden där föreskrifter behöver meddelas är frågan om vilken myndighet som ska agera betalningsförmedlande organ, de tidsfrister som i olika situationer ska anges som sista betalningsdag, under hur lång tid det betalningsförmedlande organet får försöka förmedla en betalning innan nedsättning sker samt skyldigheten för domstolarna och åklagarna att tillhandahålla det betalningsförmedlande organet med information om de brottsskadestånd som betalas till organet.

### 8.3 Förslaget till lag om brottsofferavgift

## 1 §

*Den som döms för ett eller flera brott ska, om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, i domen åläggas att betala en brottsofferavgift på 600 kronor. Detsamma gäller när fråga om ansvar för brott tas upp av åklagare genom strafföreläggande.*

*Brottsofferavgift ska inte tas ut om påföljdseftergift meddelas.*

Förslaget till lag om brottsofferavgift behandlas i avsnitt 7.1.4.

Paragrafen motsvarar huvudsakligen 1 § lagen (1994:419) om brottsofferfond. Avgiften benämns dock numera brottsofferavgift och har höjts till 600 kronor. Brottsofferavgiften ska tas ut på samma sätt och i samma omfattningen som avgiften enligt lagen om brottsofferfond tidigare togs ut. De nya bestämmelserna ska gälla för brott begångna efter lagens ikraftträdande.

## 2 §

*Bestämmelserna i 35 kap. 7 § brottsbalken om bortfallande av böter gäller även brottsofferavgift enligt denna lag.*

Paragrafen motsvarar 2 § lagen om brottsofferfond.

## 3 §

*Av varje brottsofferavgift ska 500 kronor föras till en brottsofferfond och 100 kronor till den myndighet som regeringen enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott utsett till betalningsförmedlande organ.*

Av paragrafen framgår att 500 kronor av varje brottsofferavgift som tidigare ska föras till brottsofferfonden samt att 100 kronor av varje avgift uttagen enligt den nya lagen ska föras till det betalningsförmedlande organet.

## 4 §

*Brottsofferfondens medel ska, enligt de föreskrifter som regeringen bestämmer, användas för verksamhet som gagnar brottsoffer.*

*Regeringen får besluta att kostnaderna för förvaltning av brottsofferfonden ska ersättas av fondens medel.*

Paragrafen motsvarar 3 § lagen om brottsofferfond.

## 5 §

*Den andel av brottsofferavgiften som förs till det betalningsförmedlande organet ska användas till att finansiera organets verksamhet.*

Av paragrafen framgår att den del av brottsofferavgiften som förs till det betalningsförmedlande organet ska användas till att finansiera dess verksamhet enligt lagen om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott. Genom att den tidigare avgiften enligt lagen om brottsofferfond görs om till en brottsofferavgift som tas ut av samma personkrets och på samma sätt som tidigare kan detta ske utan att den administrativa bördan ökar i någon större omfattning.

## 6 §

*Närmare föreskrifter om förvaltningen av brottsofferfonden och finansieringen av det betalningsförmedlande organets verksamhet meddelas av regeringen.*

Paragrafen motsvarar till del 4 § lagen om brottsofferfond. Regeringen ges nu även rätt att meddela föreskrifter om finansieringen av det betalningsförmedlande organets verksamhet. En av de frågor som därvid bör regleras är hur man ska hantera eventuella överskott.

#### 8.4 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

*35 kap. 17 a § Sekretess gäller hos den myndighet som regeringen enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott utsett till betalningsförmedlande organ i ärende om förmedling av brottskadestånd för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.*

*Sekretessen gäller inte beslut i ärende.*

*För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.*

Paragrafen är ny och har behandlats i avsnitt 5.4.2.

I paragrafen regleras sekretessen hos det betalningsförmedlande organet. Det betalningsförmedlande organet kommer i sin verksamhet att behöva få del av uppgifter om främst målsägande som till exempel kan ha sekretessbelagts av domstolarna eller åklagarna. Det kan härvid handla om känsliga uppgifter, som t.ex. målsägandens namn, personnummer, kontaktuppgifter och liknande, som av olika skäl behöver skyddas. Det är därför viktigt att uppgifterna även kan skyddas hos det betalningsförmedlande organet.

Enligt *första stycket* är föremålet för sekretessen hos det betalningsförmedlande organet uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden. Det gäller dock en presumtion för offentlighet och sekretessen har begränsats med ett rakt skaderevisit. Sekretess gäller därför endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Enligt *andra stycket* gäller inte sekretessen för det betalningsförmedlande organets beslut i ett ärende.

Av *tredje stycket* följer att sekretesstiden för uppgifter i allmänna handlingar är högst 70 år.

*35 kap. 17 b § Sekretess gäller hos en länsstyrelse i ärende om nedsättning av pengar när nedsättning gjorts av det betalningsförmedlande organet enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.*

*Sekretessen gäller inte beslut i ärende.*

*För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.*

Paragrafen är ny och har behandlats i avsnitt 5.4.2.

I paragrafen regleras sekretessen hos länsstyrelserna i deras handläggning av ärenden om nedsättning av pengar när nedsättning gjorts av det betalningsförmedlande organet enligt 5 § lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott. Bestämmelsen är i övrigt utformad på samma sätt som föreslagna 35 kap. 17 a §.

## 8.5 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

*16 kap. 11 § När en omyndig på grund av arv eller testamente har fått pengar till ett värde överstigande ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller med villkor om särskild överförmyndarkontroll, ska den som ombesörjer utbetalningen från dödsboet för den omyndiges räkning sätta in medlen hos bank eller kreditmarknadsföretag, med uppgift om att medlen inte får tas ut utan överförmyndarens tillstånd.*

*Vad som nu sagts om skyldighet att betala till bank eller kreditmarknadsföretag ska även gälla*

*1. försäkringsgivare vid utbetalning av försäkringsbelopp som den omyndige har rätt till,*

*2. pensionssparinstitut vid utbetalning enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande,*

*3. Brottsoffermyndigheten vid utbetalning av ersättning enligt brottsskadelagen (1978:413),*

*4. huvudman vid utbetalning av skadestånd enligt 14 a kap. 12 § skollagen (1985:1100),*

*5. myndighet som betalar ut ersättning med anledning av skadeståndsanspråk mot staten, samt*

*6. det betalningsförmedlande organ som förmedlar betalningar enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på*

*grund av brott eller den länsstyrelse som betalar ut pengar som nedsatts av det betalningsförmedlande organet enligt nämnda lag.*

*Om betalningen avser en periodisk förmån, gäller skyldigheten att betala till bank eller kreditmarknadsföretag endast när den första utbetalningen görs.*

*När utbetalning enligt första eller andra stycket görs, ska den som ombesörjer utbetalningen genast göra anmälan till förmyndaren och överförmyndaren. En sådan anmälan ska också göras om en omyndig på grund av arv eller testamente har fått värdehandlingar till ett värde som överstiger i första stycket nämnt belopp eller med villkor om att värdehandlingarna ska stå under särskild överförmyndarkontroll.*

*Bestämmelserna i första–fjärde styckena gäller inte vid utbetalning av medel som den omyndige får förvalta själv. Andra–fjärde styckena gäller inte heller om utbetalning görs från försäkring som har tagits inom ramen för en rörelse.*

*Bestämmelserna i denna paragraf gäller också vid betalning eller utgivande av värdehandlingar till någon för vilken det har förordnats god man med uppgift att förvalta egendom eller för vilken det har förordnats förvaltare.*

Ändringen har behandlats i avsnitt 5.2.5.

Andra stycket har ändrats på så sätt att den skyldighet som gäller enligt paragrafens första stycke att för en omyndigs räkning sätta in vissa medel hos bank eller kreditmarknadsföretag på ett s.k. spärrat konto ska gälla även för det betalningsförmedlande organ som förmedlar betalningar enligt lagen (20xx:xx) om förmedling av betalning av skadestånd på grund av brott och den länsstyrelse som betalar ut pengar som nedsatts av det betalningsförmedlande organet enligt 5 § samma lag. Ändringen syftar till att bidra till skyddet av barns tillgångar.

## **8.6 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken**

*48 kap. 2 § Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda. Under förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får strafföreläggande avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett strafföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.*

*Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad som bestämts enligt 14 §.*

*Är brott förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av brottsofferavgift enligt lagen (20xx:xx) om brottsofferavgift, ska också denna föreläggas den misstänkte till godkännande. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.*

*Är brott förenat med företagsbot ska också denna genom strafföreläggande föreläggas den misstänkte till godkännande.*

Ändringen i tredje stycket har föranletts av att den tidigare lagen (1994:419) om brottsofferfond ersätts av lagen (20xx:xx) om brottsofferavgift. Avsikten är inte att ändringen ska påverka tillämpningen av bestämmelsen.

*Fjärde stycket har endast ändrats i språkligt hänseende.*

## **8.7 Förslaget till ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.**

### **2 §**

*Under indrivningen gäller bestämmelserna i 7 kap. 14 § utsökningsbalken om företrädesrätt vid utmätning av lön för böter och viten samt för fordringar som påförts enligt bestämmelserna i*

- 1. lagen (1972:435) om överlastavgift,*
- 2. lagen (1976:206) om felparkeringsavgift,*
- 3. vägtrafikskattelagen (2006:227),*
- 4. lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt,*
- 5. lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl.,*
- 6. lagen (20xx:xx) om brottsofferavgift,*
- 7. skattebetalningslagen (1997:483),*
- 8. lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon,*
- 9. lagen (1996:1030) om underhållsstöd, eller*
- 10. lagen (2004:629) om trängselskatt.*

Ändringen i sjätte punkten har föranletts av att den tidigare lagen (1994:419) om brottsofferfond ersätts av lagen (20xx:xx) om

brottsofferavgift. Avsikten är inte att ändringen ska påverka tillämpningen av bestämmelsen.

# Kommittédirektiv



## Ett särskilt system för betalning av skadestånd till målsägande

Dir.  
2008:138

---

Beslut vid regeringssammanträde den 13 november 2009

### Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare tillkallas med uppdrag att överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd som dömts ut på grund av brott.

I uppdraget ingår bl.a. att

- föreslå hur betalningen kan administreras av en betalningsförmedlande funktion och hur en sådan funktion kan organiseras,
- föreslå de ändringar i lagstiftningen som utredarens förslag leder till,
- redovisa ekonomiska, administrativa och andra konsekvenser av förslagen.

### Bakgrund

En meddelad dom ska alltid skickas till parterna i målet (26 § förordning [1996:271] om mål och ärenden i allmän domstol). Har domstolen dömt ut skadestånd på grund av brott framgår beloppet och vem skadeståndet ska betalas till av domslutet. Adress- eller kontouppgifter lämnas inte ut och något särskilt inbetalningskort bifogas inte. Den som ålagts skadeståndsskyldighet får, i samband med domen, information om att det är viktigt att på eget initiativ betala skadeståndsbeloppet till målsäganden så snart som möjligt. Den skadeståndsskyldige får även information om att målsäganden kan vända sig direkt till Kronofogdemyndigheten och begära indrivning av skadeståndet samt att ett sådant förfarande kan komma att medföra negativa konsekvenser för den skadeståndsskyldige.



Lagakraftvunna domar som innehåller en förpliktelse att betala skadestånd skickas till Kronofogdemyndigheten med ett lagakraftbevis (25 a § förordning [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.). Myndigheten är skyldig att fråga målsäganden om denne vill begära indrivning av skadeståndet. Om så är fallet ska myndigheten hjälpa målsäganden med ansökan om verkställighet. Kronofogdemyndigheten undersöker därefter om den dömde har några tillgångar att betala skadeståndet med. Detta kan leda till att målsäganden får betalt helt eller delvis.

Om den dömde inte har tillgångar för att betala hela eller delar av skadeståndsbeloppet, får målsäganden en rapport från Kronofogdemyndigheten där detta framgår och vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att försöka få fram pengar. Förfarandet hos myndigheten är kostnadsfritt för målsäganden.

När målsäganden fått Kronofogdemyndighetens rapport kan han eller hon vända sig till sitt försäkringsbolag för att få hjälp med utbetalning av ersättning. Om det inte finns någon försäkring som täcker skadorna, kan målsäganden ha rätt till brottsskadeersättning som betalas med statliga medel. Denna ersättning ger framför allt kompensation för personsador och kränkning. För att målsäganden ska få brottsskadeersättning måste en ansökan göras till Brottsoffermyndigheten.

### **Behovet av ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd till målsägande**

Att målsägande får ut tilldömda skadestånd är viktigt av flera skäl. Det är viktigt att en gärningsman som dömts att betala skadestånd gör rätt för sig. För målsäganden kan den ekonomiska kompensation ett skadestånd medför vara ett viktigt led för att få återuppriktelse. Samtidigt är det från kriminalpolitiska utgångspunkter viktigt att återanpassningen till samhället av den som dömts för brott inte försvåras. Framför allt för ungdomar är det viktigt med en snabb process och enkla rutiner för att betala utdömda skadestånd. Obetalda skadestånd kan vara en inkörsport till skuldsättning och restföring och innebär en ökad risk för fortsatt brottslighet.

Dagens system för betalning av skadestånd till målsägande är inte optimal. En förklaring är att många av dem som har dömts att betala skadestånd på grund av brott, trots informationen från dom-

stolen, inte förstår hur de ska bära sig åt för att fullgöra sin skadeståndsskyldighet. Därtill kommer att målsägandens person- och adressuppgifter inte alltid framgår av domen, t.ex. på grund av sekretess, vilket försvårar eller omöjliggör för den skadeståndsskyldige att göra rätt för sig. De skadeståndsskyldiga får därför förhålla sig passiva och vänta på krav från målsäganden. Många målsägande vill dock inte kontakta den skadeståndsskyldige, utan vänder sig i stället till Kronofogdemyndigheten. Detta leder till att även personer som vill och kan göra rätt för sig blir föremål för utsökning och hamnar i kreditupplysningsföretagens register. Dessutom påför Kronofogdemyndigheten den skadeståndsskyldige en utsökningsavgift.

Det är viktigt att det finns ett system som är tydligt och som underlättar för den som ålagts att betala skadestånd att fullgöra sin skyldighet. Det är också viktigt att ett sådant system innebär att målsäganden utan onödigt besvär, och utan att mot sin vilja behöva komma i kontakt med den skadeståndsskyldige, kan få det skadestånd han eller hon har tilldömts. Behovet av ett system som möjliggör betalning av skadestånd är särskilt stort i de fall då uppgifter om målsägandens person- och adressuppgifter är sekretessbelagda och det därför är mycket svårt för en skadeståndsskyldig person att göra rätt för sig gentemot en målsägande.

En möjlighet att underlätta såväl betalning av skadestånd som att få betalt är att inrätta en ordning där betalningen administreras av ett betalningsförmedlande organ.

## Uppdraget

Utredaren ska överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för betalning av skadestånd som dömts ut på grund av brott. En viktig utgångspunkt för uppdraget är att rutinerna för betalning av skadestånd till målsägande ska förbättras. En skadeståndsskyldig ska på ett enkelt sätt kunna göra rätt för sig och en målsägande ska kunna få ett utdömt skadestånd utan att själv vara tvungen att agera gentemot den skadeståndsskyldige eller mot sin vilja behöva komma i kontakt med denne.

Utredaren ska lämna förslag på hur betalningen kan administreras av en betalningsförmedlande funktion och hur en sådan funktion närmare kan organiseras för att ge största möjliga fördelar för såväl målsäganden som den skadeståndsskyldige, och då överväga

för- och nackdelar med olika alternativ. Utredaren ska särskilt överväga om alla skadestånd ska betalas till det betalningsförmedlande organet.

Utredaren ska även bedöma omfattningen av ärenden som kan komma att hanteras inom ett särskilt system för betalning av skadestånd.

Utredaren ska redogöra för rättsväsendets nuvarande informationsansvar om betalning av skadestånd och bedöma hur detta bör utvecklas för att bli tydligt och väl fungerande. Utredaren ska lämna förslag på hur sådan information kan utformas och hur ansvaret för att information lämnas bör fördelas mellan rättsväsendets aktörer.

Utredaren ska också redovisa problem som kan komma att uppstå med ett särskilt system för betalning av skadestånd samt lämna förslag till lösningar.

Utredaren ska slutligen lämna förslag till ändringar i lagstiftningen som övervägandena leder till. I uppdraget ingår att utarbeta fullständiga förslag på författningstext.

Överväganden och förslag som rör barn och ungdomar ska ta sin utgångspunkt i konventionen om barnets rättigheter. Utredaren ska särskilt redovisa vilka konsekvenser förslagen får för barn.

Utredaren ska även bedöma de kostnader och konsekvenser i övrigt som förslagen kan komma att medföra. Om ett förslag kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Utredaren ska samråda med Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten, Åklagarmyndigheten samt Sveriges advokatsamfund. Utredaren kan även samråda med andra i den utsträckning utredaren anser det nödvändigt.

Uppdraget ska redovisas senast den 14 januari 2010.

(Justitiedepartementet)

## Betalning av skadestånd

Den som har rätt att få skadestånd enligt en dom behöver inte kräva betalning av den skadeståndsskyldige innan han eller hon vänder sig till Kronofogdemyndigheten och begär indrivning. En sådan dom får vidare verkställas genom utmätning innan den har vunnit laga kraft. Det är därför viktigt att skadeståndet betalas frivilligt och så snabbt som möjligt. Om kravet måste gå vidare till indrivning innebär detta nackdelar för den skadeståndsskyldige. Man blir antecknad i ett särskilt register och kan få problem med att få t.ex. banklån i fram-

tiden. Man blir också skyldig att betala ytterligare kostnader hos Kronofogdemyndigheten. Ytterligare ett informationsblad om betalning av skadestånd finns tillgängligt på Internet, adress [www.dom.se](http://www.dom.se).

Den som undrar hur man gör när man skall betala ett skadestånd frivilligt kan vända sig till Brottsoffermyndigheten, Åklagarmyndigheten eller försvarsadvokaten för att få hjälp. *Observera att Rikspolisstyrelsen inte skickar ut något inbetalningskort vad gäller skadestånd.*



## Hur får Du ersättning för Dina skador? - En dom är inte nog. Du behöver agera!

Du har genom denna dom fått rätt till skadestånd på grund av brott. Detta innebär **inte** att skadeståndet utbetalas automatiskt. Om den skyldige inte har betalat skadeståndet måste Du själv agera för att kunna få ersättning för Din skada. Du rekommenderas att beakta följande.

1. När domen har vunnit laga kraft, dvs. när tiden för överklagan har gått ut och ingen har överklagat domen, skickar domstolen en kopia av den till **kronofogdemyndigheten**. Den myndigheten kommer via brev att fråga Dig om Du vill ha hjälp med att driva in skadeståndsbeloppet. Du bör svara att Du önskar sådan hjälp. Kronofogdemyndigheten undersöker i så fall den skyldiges ekonomiska förhållanden. Om det är möjligt ser kronofogdemyndigheten också till att Du får Ditt skadestånd. Denna service är helt **kostnadsfri** för Dig.

2. Om kronofogdemyndighetens besked däremot innebär att den skyldige saknar betalningsförmåga ska Du vända Dig till Ditt **försäkringsbolag**. I många fall täcker Din hem- eller olycksfallsförsäkring skador till följd av brott. Du kan även vara försäkrad via Din arbetsgivare eller Din fackförening, varför Du bör kontakta dem för besked. Observera också att det är viktigt att Du så snart som möjligt efter brottet anmäler skadan till försäkringsbolaget. Om Du inte gjort det ännu ska Du omedelbart göra en sådan anmälan!

3. Om Du provat möjligheterna enligt punkt 1 och 2 ovan och ändå inte kunnat få ersättning för Dina skador, kan Du i många fall få ersättning från **Brottsoffermyndigheten**. Observera dock att en ansökan om sådan så kallad brottsskadeersättning i princip måste vara inlämnad till Brottsoffermyndigheten inom två år efter att domen vunnit laga kraft. Endast i vissa undantagsfall, som särskilt berör barn som brottsoffer, kan ansökan prövas trots att den kommer in senare.

Brottskadeersättningen täcker främst skador orsakade av angrepp mot Din person, såväl fysiska som psykiska skador, samt ersättning för kränkning. Skador på egendom och rena förmögenhetsskador ersätts endast i begränsad omfattning. För att få brottsskadeersättning krävs att Du gör en skriftlig ansökan. Brottsoffermyndigheten tillhandahåller en blankett för den.

**Obs!** Från och med den 15 november 2006 finns också möjlighet till en särskild form av brottsskadeersättning till barn som bevittnat våld mot en närstående. Sådan ersättning söks direkt hos Brottsoffermyndigheten.

För ytterligare upplysningar om hur Du kan bevaka Din rätt till ersättning kan Du vända Dig till polis, åklagare och brottsoffer- eller kvinnojour. Har Du frågor om brottsskadeersättning är Du också välkommen att kontakta Brottsoffermyndigheten.

### BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

Adress: Storgatan 49 Box 470 901 09 Umeå

Servicetelefon: 090-70 82 00 Fax: 090-17 83 53

registrator@brottsoffermyndigheten.se www.brottsoffermyndigheten.se

infobladdom/domstolsbilaga/okt 2006



## ÅKLAGARMYNDIGHETEN INFORMERAR

---

### Vad innebär ett strafföreläggande?

Du har fått ett strafföreläggande från åklagaren. Här får du information om vad strafförelägandet innebär och hur du gör för att svara. Det är viktigt att du svarar.

### Ersätter rättegång

Vissa brott och förseelser behöver inte behandlas vid en rättegång i domstol. Åklagaren kan istället för att åtala, beslut att utfärda ett strafföreläggande för brotten. Det har åklagaren gjort i ditt fall.

Om du erkänner de brott som finns beskrivna i ditt strafföreläggande samt accepterar straffet och eventuella övriga påföljder, kan du *godkänna* förelägandet. Då behöver det inte hållas någon rättegång.

Ett godkänt strafföreläggande kan inte överklagas. Bara om ett godkänt föreläggande visar sig innehålla allvarliga fel kan det tas upp i domstol.

### Så här läser du förelägandet

Först står titel och namn på den åklagare som beslutat om strafförelägandet. Sedan står dina personuppgifter. Kontrollera att uppgifterna om dig är riktiga.

Efter personuppgifterna kommer en beskrivning av de brott som åklagaren anser att du gjort dig skyldig till. Varje **brott** har en benämning, t. ex. *Snatteri* eller *Hastighetsöverträdelse*. Under den finns en beskrivning av brottet med uppgifter om bl.a. tidpunkt och plats. Vid rubriken lagrum finns en hänvisning till den eller de bestämmelse(r) som åklagaren anser att du brutit mot.

Ibland finns också rubriken **Särskild rättsverkan**. Under den rubriken kan det t.ex. stå att du inte får behålla ett föremål som använts vid brottet eller att du måste betala kostnader för bevisning i ärendet.

Om det står att du skall betala ett skadestånd – **Enskilt anspråk** – betyder det att en person eller ett företag har krävt ersättning i pengar för den skada som uppstått på grund av ditt brott. Den som vill ha skadestånd kallas **målsägande**. I beskrivningen av det enskilda anspråket står hur stort belopp målsäganden vill ha och om ränta skall betalas.

Observera att skadeståndsbeloppet inte ingår i de böter du skall betala och att du själv ansvarar för och ombesörjer inbetalning av skadestånd. Kontakta Kronofogdemyndigheten i ditt län om skadeståndsfrågor

Sist i föreläggandet, under rubriken **Påföljd** står vilket straff åklagaren har beslutat att ge dig, *dagsböter* eller *penningböter*.

**Dagsböter** används vid lite allvarigare brott. Antalet dagsböter visar hur allvarligt brottet eller brotten är. Dagsbotens storlek är beroende av din inkomst. Summan som du skall betala, är antalet multiplicerad med storleken.

**Penningböter** används mest vid mindre förseelser. Storleken på penningböterna beror bara på hur allvarlig förseelsen är. Din inkomst har alltså ingen betydelse för penningböternas storlek

Om du har begått ett sådant brott som *kan* ge fängelse, skall du betala en **avgift till brottsofferfonden**. Dessa pengar går till en fond som Brottsoffermyndigheten beslutar om.

## Svara på föreläggandet

Du kan välja att *godkänna* eller *bestrida* föreläggandet. I brevet som följer med föreläggandet står det vilket datum som du senast måste svara. I svaret anger du om du godkänner eller bestrider föreläggandet. **Om du inte svarar kan åklagaren komma att väcka åtal vid tingsrätten.**

## Om du vill godkänna föreläggandet

**Underteckna den färdiga godkännandehandlingen** som finns mitt på brevet som följer med strafföreläggandet och posta det i det bifogade svarskuvertet. Föreläggandet är godkänt den dag som brevet kommer in till åklagarväsendet. Skicka inte med inbetalningskortet – det behöver du för att betala böter m m.

## Vad händer efter ett godkännande?

Först och främst måste du betala böter m. m. Det bör du göra inom den tid som du fått på dig att fundera på godkännande eller bestridande (se avsnittet ”Svara på föreläggandet.”) Använd helst det tryckta inbetalningskortet. Om du inte betalar kommer ärendet så småningom sändas till Kronofogdemyndigheten på din hemort för indrivning. Då tillkommer en avgift.

Ett strafföreläggande bevakas under 30 dagar från dagen för godkännandet.

Har ärendet inte blivit fullt betald under denna tid, skickas en påminnelse om betalning ut. Då får man ytterligare 14 dagar på sig att betala. Har inte full betalning skett inom 14 dagar, överlämnas ärendet till Kronofogdemyndigheten för indrivning. Utöver bötesbeloppet tar de ut en avgift på 600 kronor.

På samma sätt som efter en fällande dom i en domstol kan olika myndigheter få uppgifter om att du begått brott. Om brottet har betydelse för ditt körkortsinnehav kan Länsstyrelsen besluta om att ge en varning eller återkalla ditt körkort. Även andra tillstånd eller licenser kan påverkas. Uppgifter om att du har begått brott antecknas i belastningsregistret.

## **Om du *inte* vill godkänna föreläggandet**

Om du inte accepterar innehållet i föreläggandet bör du snarast skriva och berätta varför. Skriv helst på baksidan av det brev som följde med föreläggandet. Skicka ditt svar i ett vanligt brev *till den åklagarkammare som föreläggandet kom ifrån*. Adressen står på föreläggandet.

## **Vad händer om du inte godkänner?**

Åklagaren beslutar i de flesta fall om att väcka åtal mot dig i tingsrätten. Tingsrätten kallar sedan dig och åklagaren till en förhandling. Efter förhandlingen bestämmer tingsrätten om du skall dömas för brotten och vilket straff du i så fall får.

## **Glöm inte att höra av dig!**

Det är viktigt att du reagerar snabbt på strafföreläggandet, oavsett om du godkänner det eller inte. Godkänner du använder du den färdiga godkännande handlingen och svarskuvertet. Bestrider du måste du skriva till åklagaren och förklara varför

## **Frågor?**

Frågor om strafföreläggandets innehåll kan besvaras av den åklagare som utfärdat föreläggandet. Telefonnummer står på föreläggandet.



Har du frågor om betalning av böter kan du kontakta Rikspolisstyrelsen (RPS), som ansvarar för bötesinbetalningar. Telefonnummer är 08-504 45 106. Observera att RPS *inte* kan besluta om avbetalningsplan eller om anstånd med betalning av böter.

För mer information: [www.polisen.se](http://www.polisen.se)

Länsstyrelsen i ditt län kan svara på frågor om vad som kan hända med ditt körkort. Frågor om indrivning av skadestånd besvaras av Kronofogdemyndigheten.

## Inbetalningsinformation

Plusgirokonto:

OCR-nr:

För inbetalning från annat land ber vid dig använda vårt IBAN-nummer:  
**SE 67 9500 0099 6042 4765 0049, BIC-adress NDEASESS**  
**Nordea Bank AB; SE-105 71 STOCKHOLM, Sweden**



## Hur får Du ersättning för Dina skador? Brevet från Kronofogden är ett steg, men Du behöver agera

I detta brev från kronofogdemyndigheten får Du en förfrågan om Du vill ha hjälp med att driva in det skadeståndsbelopp som Du i dom har tillerkänts för en skada till följd av brott. Om den skyldige inte betalat skadeståndet måste Du agera för att få ersättning.

**1. Du bör svara Kronofogdemyndigheten att Du önskar den hjälp som den erbjuder om Du vill få ut Ditt skadestånd.** - Du bör också kryssa för både att Du önskar utmätning och att du begär utmätning i fast egendom. - Kronofogdemyndigheten undersöker i så fall skadevållarens ekonomiska förhållanden. Visar undersökningen att det finns vissa tillgångar eller inkomster ser man också till att Du får ut Ditt skadestånd. Denna service är helt **kostnadsfri** för Dig. Har Du frågor angående blanketten så kontakta den kronofogdemyndighet som skickat den till Dig.

2. Om kronofogdemyndighetens besked innebär att skadevållaren saknar betalningsförmåga ska Du vända Dig till Ditt **försäkringsbolag**. I många fall täcker Din hem- eller olycksfallsförsäkring skador till följd av brott. Du kan även vara försäkrad via Din arbetsgivare eller Din fackförening, varför Du bör kontakta dem för besked. Observera också att det är viktigt att Du så snart som möjligt efter brottet anmäler skadan till försäkringsbolaget. Om Du inte gjort det ännu ska Du omedelbart göra en sådan anmälan!

3. Om Du provat möjligheterna enligt punkt 1 och 2 ovan och ändå inte kunnat få ersättning för Dina skador, kan Du i många fall få ersättning från **Brottsoffermyndigheten**. Observera dock att en ansökan om sådan brottsskadeersättning i princip måste vara inlämnad till Brottsoffermyndigheten inom två år efter att domen vunnit laga kraft. Endast i vissa undantagsfall, som särskilt berör barn som brottsoffer, kan ansökan prövas trots att den kommer in senare. Brottsskadeersättningen täcker främst skador orsakade av angrepp mot Din person, såväl fysiska som psykiska skador, samt ersättning för kränkning. Skador på egendom och rena förmögenhetsskador ersätts endast i begränsad omfattning. För att få brottsskadeersättning krävs ansökan på en blankett som Brottsoffermyndigheten tillhandahåller.

För **ytterligare upplysningar** om hur Du kan bevaka Din rätt till ersättning kan Du vända Dig till polis, åklagare och brottsoffer- eller kvinnojour. Har Du frågor om brottsskadeersättning är Du också välkommen att kontakta Brottsoffermyndigheten.

**BROTTSOFFERMYNDIGHETEN**  
Storgatan 49, Box 470, 901 09 Umeå  
Servicetelefon: 090-70 82 00. Fax 090-17 83 53  
E-post: [registrator@brottsoffermyndigheten.se](mailto:registrator@brottsoffermyndigheten.se)  
Hemsida: [www.brottsoffermyndigheten.se](http://www.brottsoffermyndigheten.se)

Rev.2008/01/09



## Hur får Du ersättning för Dina skador? – Redovisningen från kronofogden innebär att Du behöver agera igen

Kronofogdemyndighetens redovisning visar att det saknas möjligheter att få ut Ditt skadestånd från skadevällaren. Det kan ändå finnas möjligheter för Dig att få ersättning. Du rekommenderas att beakta följande.

1. Du kan ha någon form av **försäkring** som även täcker skador vid brott. I många fall täcker Din hem- eller olycksfallsförsäkring sådana skador. Du kan även vara försäkrad via Din arbetsgivare eller Din fackförening, varför Du bör kontakta dem för besked. Observera också att det är viktigt att Du så snart som möjligt efter brottet anmäler skadan till försäkringsbolaget. Om Du inte gjort det ännu så Du omedelbart göra en sådan anmälan!

2. Om Du provat möjligheten enligt punkt 1 och det visar sig att Du saknar försäkring som täcker skadan, eller att Ditt försäkringsbolag avböjer att ersätta Dig med hänvisning till något försäkringsvillkor, kan Du i många fall få ersättning från **Brottsoffermyndigheten**. Observera dock att en ansökan om sådan brottsskadeersättning i princip måste vara inlämnad till Brottsoffermyndigheten inom två år efter att domen vunnit laga kraft. Endast i vissa undantagsfall, som särskilt berör barn som brottsoffer, kan ansökan prövas trots att den kommer in senare.

Brottskadeersättningen täcker främst skador orsakade av angrepp mot Din person, såväl fysiska som psykiska skador, samt ersättning för kränkning. Skador på egendom och rena förmögenhetsskador ersätts endast i begränsad omfattning. För att få brottsskadeersättning krävs ansökan på en blankett som Brottsoffermyndigheten tillhandahåller.

För **ytterligare upplysningar** om hur Du kan bevaka Din rätt till ersättning kan Du vända Dig till polis, åklagare och brottsoffer- eller kvinnojour. Har Du frågor om brottsskadeersättning är Du också välkommen att kontakta Brottsoffermyndigheten.

### **BROTTSOFFERMYNDIGHETEN**

Storgatan 49, Box 470, 901 09 Umeå

Servicetelefon: 090-70 82 00. Fax 090-17 83 53

E-post: [registrator@brottsoffermyndigheten.se](mailto:registrator@brottsoffermyndigheten.se)

Hemsida: [www.brottsoffermyndigheten.se](http://www.brottsoffermyndigheten.se)

Info/kfm/redovisning/okt 2006

	Uppsala tingsrätt 080901-081231				Södertörns tingsrätt 080901-081031				Sammanvägning			
	Brottmål exkl. notariemål	Notariemål	Samtliga		Brottmål exkl. notariemål	Notariemål	Samtliga		Brottmål exkl. notariemål	Notariemål	Samtliga	
<b>Antal avgjorda mål</b>	928	137	1065		1 308	132	1 440		2 236	269	2 505	
varav avgjorda genom dom	744	130	874		1 116	130	1 246		1 860	260	2 120	
varav avgjorda på annat sätt	184	7	191		192	2	194		376	9	385	
<b>Antal mål med skadestånd</b>	248	0	248		272	0	272		520	0	520	
Antal domar med skadestånd	240	0	240		267	0	267		507	0	507	
<b>Andel mål avgjorda genom dom</b>	80,0%	94,9%	82,1%		85,3%	98,5%	86,5%		83,1%	96,6%	84,6%	
<b>Andel mål m skadestånd</b>	26,7%	inga	23,3%		20,8%	inga	18,9%		23,3%	inga	20,8%	
<b>Andel mål m skadestånd av de som avgjorts genom dom</b>	33,3%	inga	28,4%		24,3%	inga	21,8%		27,9%	inga	24,5%	
<b>Antal skadeståndsskyldiga</b>	296				308				604			
varav antal / andel män	262 / 88,5%				254 / 82,5%				516 / 85,4%			
varav antal / andel kvinnor	34 / 11,5%				54 / 17,5%				88 / 25,2%			
varav antal / andel 15-17 år vid dom	42 / 14,1%				59 / 19,1%				101 / 16,7%			
varav antal / andel 18-20 år vid dom	54 / 18,2%				31 / 10%				85 / 14%			
<b>Antal skadeståndsskyldiga per mål med skadestånd</b>	1,19				1,13				1,16			
<b>Antal skadeståndsförordnanden</b>	427				395				822			
Antal / andel fysiska målsägande	318 / 74,4%				276 / 69,8%				594 / 72,2%			
Antal / andel juridiska målsägande	109 / 25,5%				119 / 30,1%				228 / 27,7%			
Antal / andel män av fysiska målsägande	196 / 61,6%				136 / 41,1%				326 / 54,9%			
Antal / andel kvinnor av fysiska målsägande	113 / 35,5%				132 / 47,8%				245 / 41,2%			
Antal / andel oklara av fysiska målsägande	9 / 2,8%				14 / 5,1%				23 / 3,9%			
<b>Antal målsägande per mål med skadestånd</b>	1,72				1,45				1,58			
<b>Antal målsägande per skadeståndsskyldig</b>	1,44				1,28				1,36			
<b>Solidariska skadestånd</b>	50				36				86			

# Statens offentliga utredningar 2010

---

*Kronologisk förteckning*

1. Lätt att göra rätt  
– om förmedling av brottskadestånd. Ju.

# Statens offentliga utredningar 2010

---

*Systematisk förteckning*

## **Justitiedepartementet**

---

Lätt att göra rätt

– om förmedling av brottsskadestånd. [1]